Analýza práce a potřeb poradců v oblasti kariérového poradenství na školách

PhDr. Petra Drahoňovská
Ivana Eliášková

Praha 2011

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

1 ÚVOD 3
2 VÝCHODISKA ŠETŘENÍ 3
3 CÍLE, METODY A TECHNIKY VÝZKUMU 5
4 PROFIL VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ NA ŠKOLÁCH 9
5 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ NA ŠKOLÁCH 14
6 PRÁCE VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ 17
7 KLIENTI VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ 29
8 PODPORA VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ 35
9 ZÁVĚR 48

Abstrakt:

Cílem studie Analýza práce a potřeba poradců v oblasti kariérového poradenství na školách, zpracované v rámci projektu VIP Kariéra II - KP, je zmapovat charakter práce a potřeb poradců v sektoru školství, konkrétně na základních a středních školách v České republice. Studie je strukturována do čtyř základních částí, které postihují hlavní oblasti školní poradenské činnosti.

První část studie zabývající se **kontextem práce poradce ve škole** popisuje zázemí pro poradenství (vybavení, prostory) a jeho propagaci a sleduje např. počty poradců v jednotlivých institucích. Druhá část týkající se vlastní **práce poradce** shrnuje, jaké poradci využívají ve své praxi nástroje, informační systémy, jak nahlíží na spolupráci s jinými poradenskými organizacemi a jak je poradenství na jejich škole provázáno s výukou průřezového tématu Člověk a svět práce. Třetí část zaměřená na **charakteristiku klientů** poradce mapuje strukturu klientů, četnost jejich kontaktu s poradcem a nejčastěji řešená témata. Poslední čtvrtá část sleduje **potřeby poradce a** popisuje zejména oblast dalšího profesního vzdělávání v kontextu počátečního vzdělávání poradenských pracovníků. Zaměřuje se na jejich zájem o formu a tematické zaměření kurzů, vč. možnosti spolufinancování.

Studie volně navazuje na šetření obdobného zaměření, která byla naposledy ve větším rozsahu realizována v roce 2003 v rámci série šetření OECD v ČR. Pro odbornou veřejnost tak přináší nová aktuální data z oblasti kariérového poradenství podložená širokým vzorkem respondentů.

Klíčová slova: další vzdělávání; kariérový poradce; kariérové poradenství; kariérní volba; kariérový – výchovný poradce; klient; Národní ústav pro vzdělávání; poradce; poradenské pracoviště; volba školy; volba povolání; vzdělávací volba

Projekt je financován Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky.

Analýza práce a potřeb poradců v oblasti kariérového poradenství na školách – 2011(2)
PhDr. Petra Drahoňovská, Ivana Eliášková

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Korektura: oddělení pro informační a publikační činnost

1 ÚVOD

Problematika kariérového poradenství je díky svému komplexnímu pojetí poměrně rozsáhlá, a to jak z hlediska široké škály poskytovatelů poradenství, resp. jednotlivých poradců napříč sektory a resorty, tak z hlediska variability cílových skupin, mezi které lze zařadit jak děti, žáky, studenty, tak dospělé, kteří mohou řešit kariérní volbu svých potomků nebo svoji vlastní.

Nejrozsáhlejší aktivity v oblasti kariérového poradenství systémového charakteru lze zaznamenat v sektoru práce v rámci resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v sektoru školství v rámci resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Cílem této dílčí studie je **zmapovat charakter práce a potřeby poradců v sektoru školství**, konkrétně **na základních a středních školách** v České republice.

Předmětem kariérového poradenství na školách je zpravidla rozhodování o volbě studia, tj. oboru vzdělání a školy. Dalším významným okruhem je s volbou studia spojená volba povolání a vstup ze školy na trh práce. K této základní problematice lze přiřadit další dílčí témata jako např. předčasné odchody ze školy, studium při práci atd., která jsou ve studii také zahrnuta.

Z hlediska využitelnosti informací pro specifické cílové skupiny v oblasti kariérového poradenství může studie přinést zajímavé informace pro samotné výchovné – kariérové poradce na školách. Ti mohou získat informace o širším kontextu jejich práce, resp. o práci jejich kolegů na jiných školách. Informace jsou interpretovány jak souhrnně, tak pro srovnání zvlášť na základních a zvlášť na středních školách.

2 VÝCHODISKA ŠETŘENÍ

Realizovaná dílčí studie Analýza práce a potřeby poradců v oblasti kariérového poradenství na školách mapuje poradenskou činnost a názory výchovných – kariérových poradců v oblasti kariérového poradenství. Studie byla realizována v rámci projektu **Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy – VIP Kariéra II – KP**. Hlavním cílem tohoto projektu je rozšíření, racionalizace a další zkvalitnění informační, vzdělávací a metodické podpory kariérového poradenství a vzdělávání na školách, vč. vytvoření vazby na služby celoživotního poradenství.

Studie poskytuje informace pro několik projektových aktivit. Primárně pro aktivitu „Rozvoj informačního poradenského pracoviště pro zájemce o vzdělávání, pedagogické a poradenské pracovníky“. V rámci této aktivity jsou výstupy šetření využity jednak pro specifikaci poptávky ve výběrovém řízení na dodavatele technologického vybavení informačního poradenského pracoviště CKP – Centra kariérového poradenství Národního ústavu pro vzdělávání. Dále ovšem výstupy slouží také jako východisko pro širší prosazení služeb CKP mezi odbornou i laickou veřejnost v rámci marketingové podpory tohoto pracoviště. Vybrané výstupy z této dílčí studie budou také sekundárně využity v aktivitě projektu „Vytvoření a realizace systému vzdělávací podpory (eKariéra+) poskytovatelům kariérového poradenství“, protože součástí dotazníků bylo mapování zájmu o stávající a nově připravované e-learningové moduly v systému eKariéra+.

Studie dále poskytuje vybrané informace také pro aktivitu „Rozvoj integrovaného systému kariérového poradenství“. Tato studie je označena jako dílčí, protože byla realizována v rámci souboru několika dalších studií, jejichž stěžejní výstupy budou využity v rámci hlavního výstupu této aktivity, a to v celkové analytické studii „Návrh integrovaného systému kariérového poradenství (analyticko-koncepční studie)“. Cílem dílčích šetření bylo získat podrobné informace ve sledovaném výseku kariérového poradenství, a to z různých úhlů

pohledu. Zároveň je ale také cílem, v rámci kontextu celého projektu VIP Kariéra II a v rámci celkové analýzy, tyto dílčí informace uvést do jednotného kontextu a provést případně komparaci dat v těch oblastech šetření, kde to bude vhodné.

Obrázek č. 1 – uspořádání a návaznost souboru dílčích studií

CELKOVÁ STUDIE Návrh integrovaného systému kariérového poradenství (analyticko-koncepční studie)		
A elektronický dotazník	B 1 tištěný dotazník	B 2 tištěný dotazník
DÍLČÍ STUDIE – PORADCI **Analýza potřeb a práce poradců v oblasti kariérového poradenství na školách**	DÍLČÍ STUDIE – ŽÁCI ZŠ Rozhodování o dalším studiu a práci po základní škole	DÍLČÍ STUDIE – RODIČE ŽÁKŮ ZŠ Rozhodování o budoucnosti vašeho dítěte po základní škole
DÍLČÍ STUDIE – PORADCI Analýza potřeb a práce poradců v oblasti kariérového poradenství na úřadě práce	DÍLČÍ STUDIE – ŽÁCI SŠ Rozhodování o dalším studiu a práci po střední škole	DÍLČÍ STUDIE – RODIČE ŽÁKŮ SŠ Rozhodování o budoucnosti vašeho dítěte po střední škole

Toto dílčí šetření kariérového poradenství na školách tedy dále doplňuje dílčí šetření kariérového poradenství na úřadech práce, kde je dotazník pro kariérové poradce strukturován podle stejné logiky jako dotazník pro výchovné – kariérové poradce na školách. Důvodem této shodné logiky ve strukturaci baterií otázek je právě možnost komparace vybraných výstupů v již zmíněné celkové analytické studii. Dílčí studie tak poskytují jak vhled do problematiky kariérového poradenství v resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, tak vhled do resortu Ministerstva práce a sociálních věcí, a poskytují informační přesah o komunikaci jednotlivých poradenských subjektů v rámci obou resortů.

Důvodem tohoto meziresortního přesahu je samotná poradenská praxe, resp. klienti kariérových poradců, kterými mohou být na školách i na úřadech práce žáci a studenti a jejich rodiče, případně v některých případech i dospělí zájemci o studium. Jedním z cílů bylo sebrat a interpretovat data, která se týkají spolupráce kariérových poradců na školách a úřadu práce ve vybraných regionech. Sdílení informací a spolupráce poradenských subjektů v oblasti kariérového poradenství napříč resorty a sektory je v současnosti aktuálním tématem, které je diskutováno odbornou veřejností na evropské úrovni (např. v rámci Evropské sítě pro podporu rozvoje kariérového poradenství – European Lifelong Guidance Policy Network), ale také odbornou veřejností na úrovni národní v rámci Národního poradenského fóra.

Zajímavým výstupem by mělo být srovnání přístupu ke klientům, práce s nimi, ale také zjištění pohledu klientů a zhodnocení kvality těchto poradenských služeb ze strany klientů. Další a poslední navazující dílčí šetření v této problematice, realizované ve stejném období, se totiž zaměřuje na služby kariérového poradenství (zejména na školách, ale případně i dalších institucích v daném regionu – např. pedagogicko-psychologické poradny ad.) hodnocené očima žáků základních a středních škol a jejich rodičů. Dotazník je zaměřen zejména na volbu vzdělávací a profesní dráhy, ale část je věnována právě kontaktu s poradci. Tento další pohled, tentokrát ze strany klientů výchovných – kariérových poradců, poskytuje možnou konfrontaci v náhledu na kvalitu poskytovaného poradenství, a to konkrétně během volby budoucí profese, resp. dalšího studia.

Výše uvedený set dílčích studií tematicky volně navazuje také na analýzu Výzkum služeb kariérového poradenství mezi žáky základních a středních škol z roku 2003 realizovaný Národním ústavem odborného vzdělávání v Praze v rámci výzkumného projektu OECD – Review of Career Guidance Policies. Tato analýza je považována za první ucelený výzkum tohoto zaměření v ČR. Cílem šetření bylo analyzovat stav a funkčnost služeb v oblasti

kariérového poradenství pro školní mládež a provést monitoring potřeb cílové populace v oblasti volby vzdělávací a profesní dráhy. Kvantitativní dotazníkové šetření bylo provedeno také jak mezi žáky základních, tak středních škol (1731 respondentů). Kvantitativní část doplňovala část kvalitativní, kde byly realizovány hloubkové rozhovory mezi poradci na školách, úřadech práce a v pedagogicko-psychologických poradnách (85 respondentů, z toho 30 na školách). Ve srovnání jsou nové navazující dílčí studie z roku 2011 koncipovány pouze jako kvantitativní dotazníková šetření, ovšem počet respondentů, kteří se jich zúčastnili, je více než dvojnásobný.

Dílčí studie také, zejména z hlediska kontextu, navazují na studii M. Kuczery Učení pro praxi – přezkumy odborného vzdělávání a přípravy prováděné OECD (2010), která upozorňuje v jedné z kapitol mj. také na problémy v oblasti kariérového poradenství. Tato studie na problematiku navazuje zejména v části věnované potřebám poradců (oblast vzdělávání).

3 CÍLE, METODY A TECHNIKY VÝZKUMU

Předmět a cíle šetření

Předmětem realizovaných šetření je fenomén kariérového poradenství, který v poslední dekádě budí stále větší pozornost odborné i laické veřejnosti. A to z již výše zmíněného důvodu širokého záběru (téma se přímo i nepřímo dotýká velkého množství dalších činností a aktivit), jak z hlediska sektorů a resortů, které se této problematiky dotýkají, tak z hlediska šíře a variability cílových skupin poradců, do kterých, zjednodušeně vzato, patří téměř celá populace od základní školy výše. Pokud je kariérové poradenství kvalitně poskytované, umí aktivizovat a nasměrovat jedince tak, že je ochoten a schopen nejen o svých kariérních volbách přemýšlet, ale také realizovat kompetentní rozhodnutí. Pokud tedy hovoříme o kvalitě poradenství, je prvotní otázkou, jaké máme kariérové poradce.

Jednou z největších, byť ne zcela formalizovanou, sítí v oblasti kariérového poradenství jsou poradci na základních a středních školách. Ve většině základních a středních škol je minimálně jeden odborný pedagogický pracovník, který se zabývá poradenstvím. Zpravidla jde o pozici s označením výchovný poradce.

V poslední době ovšem školy rozšiřují nabídku služeb a nabízeny jsou i služby v oblasti kariérového poradenství. Buď dochází přímo k rozšíření poradenské nabídky od převážně výchovného ke kariérovému poradenství, nebo jde pouze o změnu v užívání pojmů, které stávající služby školního poradce označují.

Přestože školní poradci nejsou formalizovanou institucionalizovanou sítí kariérového poradenství, je tato služba nabízená školami v oblasti kariérového poradenství významná jednak rozsahem a jednak snadnou dostupností pro žáky, případně jejich rodiče.

Výzkumný problém lze vyjádřit otázkami: Jaká je v dnešní době práce výchovných – kariérových poradců na základních a středních školách? Jaké jsou potřeby těchto poradců? Lze sledovat rozdílné výsledky v odpovědích u poradců na základních a středních školách?

Základním cílem šetření byla kvantifikace vybraných deskriptorů práce výchovných – kariérových poradců na školách a kvantifikace jejich potřeb, zejména vzdělávacích.

Specifické cíle

- charakteristika podmínek a zázemí pro poskytování kariérového poradenství na škole
- identifikace nejčastěji používaných nástrojů během poskytování kariérového poradenství (informační systémy, jiné podpůrné webové stránky, ad.)
- charakter spolupráce s ostatními poradenskými subjekty v regionu
- charakteristika klientů a oblasti jejich zájmu
- kvantifikace a charakteristika podpory poradců zejména v oblasti dalšího profesního vzdělávání

Metodologie

Pro toto dílčí šetření byla zvolena kvantitativní metoda dotazování resp. technika sběru dat: elektronické dotazníkové šetření. Dotazník byl umístěn na webových stránkách dodavatele. Každý respondent obdržel email, který odkázal na výše uvedený webový odkaz. V průběhu šetření bylo možné sledovat průběžné výsledky i základní statistiky vyplňování na jiné nezávislé webové stránce (přístup umožněn pouze dodavateli a zadavateli NÚV).

Důvodem volby dotazníkového šetření v elektronické podobě byla jednoduchá distribuce (s přihlédnutím, že téměř každý odborný zaměstnanec školy má v dnešní době email, zpravidla pracovní). Dalším důvodem byla i možnost snadného upomenutí těch respondentů, kteří se do vyplňování nezapojili. Neposledním důvodem byla také možnost snazšího zpracování primárních dat (bez fáze přepisu do elektronické podoby).

S cílem ověření funkčnosti, platnosti a spolehlivosti výzkumného nástroje byl dotazník podroben pilotnímu ověření. Konkrétně u výchovných – kariérových poradců na školách (základních i středních). Cílem pilotáže bylo zejména odstranění nejasností, které mohou vznikat používáním rozdílné nebo neukotvené terminologie, která je pro oblast kariérového poradenství typická (např. v oblasti případného překryvu práce výchovného poradce a poradce, který řeší primárně oblast kariérového poradenství).

Dotazníkové šetření probíhalo na přelomu dubna a května 2011. Standardní doba na vyplnění dotazníku byla 3 týdny, po této lhůtě proběhla 3 kola upomínek nezapojených respondentů. Toto dodatečné oslovení maximalizovalo návratnost, která finálně byla 97%. Po všech fázích upomínek dotazník vyplnilo 58 poradců z oslovených 60. Interpretovaná data mají tedy vysokou míru vypovídající schopnosti v rámci daného výběrového souboru. Z hlediska možnosti zobecnění závěrů pro základní soubor je míra středně vysoká, a to z důvodu přihlédnutí k poměru základního a výběrového souboru.

Z důvodu nejednotného používání pojmů v oblasti kariérového poradenství byly v jednotlivých sekcích dotazníku uvedeny návodné definice, které měly za cíl ujasnit respondentovi přesné zaměření daného okruhu otázek. Definice v dotazníku zároveň také poskytují rámec pro interpretaci dat.

Použity byly tyto definice:

kariérové poradenství = poradenství v oblasti profesní a vzdělávací volby; tato činnost může být vykonávána jako samostatná profese kariérového poradce nebo může být zahrnuta v rámci poradenské činnosti výchovného poradce, speciálního pedagoga, školního psychologa, učitele atp.

práce, činnost výchovného – kariérového poradce = poradenství, které zahrnuje oblast profesní a vzdělávací volby

klienti v oblasti kariérového poradenství = zájemci o radu v oblasti profesní a vzdělávací volby; ve školách nejčastěji žáci, ovšem může jít také o jejich rodiče nebo jiné osoby hledající informace o možnostech studia či volby povolání

podpora výchovného – kariérového poradce = týká se možnosti získávat informace z oblasti profesní a vzdělávací volby, a to formou dostupnosti informací, metodik atp. nebo formou školení, kurzů, e-learningu.

Respondenti resp. charakteristika výběrového souboru

Základní soubor pro toto šetření tvoří poradci zabývající se kariérovým poradenstvím v oblasti základního a středního školství. Výběrový soubor (vzorek) zahrnoval soubor základních a středních škol konstruovaný na základě kritéria reprezentativního zastoupení jednotlivých kategorií (kvótní výběr kombinovaný).

Oporou výběru byl registr základních a středních škol Národního ústavu pro vzdělávání, včetně počtu žáků v jednotlivých oborech vzdělání a ročnících, získaného na základě resortního statistického zjišťování výkonových údajů škol, které každoročně provádí ÚIV.

Z celkového počtu 2304 základních škol s 9. ročníkem (bez speciálních tříd) bylo vybráno 20. Z celkového počtu 1412 středních škol s žáky v posledním ročníku bylo vybráno 40. Výběr byl proveden kvótní. Za každou školu byla ředitelem dané instituce po vyzvání nominována jedna kompetentní osoba, která se ve své praxi zabývá oblastí kariérového poradenství. Celkem byl tedy osloven výběrový soubor 60 výchovných – kariérových poradců na základních a středních školách v ČR.

Metodika kvótního výběru – základní školy:

Pro výběr základních škol (resp. poradců zabývajících se kariérovým poradenstvím na těchto školách) byly na začátku zvoleny 4 kraje. Jako jeden ze vstupních možných faktorů ovlivňujících volbu vzdělávací a profesní dráhy byla určena míra nezaměstnanosti v daném regionu. Z tohoto důvodu byly vybrány dva regiony s nízkou mírou nezaměstnanosti:

- Hlavní město Praha
- Plzeňský kraj

Dále byly naopak vybrány dva regiony s vysokou mírou nezaměstnanosti:

- Ústecký kraj
- Moravskoslezský kraj

Následně bylo z každého ze čtyř zvolených krajů vybráno 10 základních škol (dále ZŠ), které mají v 9. ročníku nejméně 40 žáků. Dalším doplňujícím kritériem výběru bylo také rovnoměrné zastoupení základních škol podle sídla (velké krajské město x menší sídlo). Jak již bylo výše uvedeno, za každou vybranou školu byla následně po oslovení ředitele nominována jedna osoba kompetentní v oblasti kariérového poradenství (výchovný – kariérový poradce).

Výsledně tedy bylo vybráno a osloveno 40 výchovných – kariérových poradců na 40 základních školách ze 4 vybraných krajů. Z hlediska požadovaného počtu poradců, které bude nutné oslovit, se vyšlo z šetření z r. 2003 (Výzkum služeb kariérového poradenství mezi žáky základních a středních škol), kdy v kvalitativním šetření zaměřeným na poradce na školách bylo osloveno 31 odborníků (dohromady za střední i základní školy). Cílový počet respondentů byl tedy plánován na dvojnásobek.

Tabulka č. 1 – opora výběru: počet ZŠ s 9. ročníkem (bez speciálních tříd)

Počet ZŠ s 9. ročníkem	**Rozdělení školy podle počtu žáků v 9. ročníku**			
Kraj	40 žáků a víc	pod 40 žáků	CELKEM	Výběr počet ZŠ
Hlavní město Praha	54	134	188	10
Jihočeský kraj	46	110	156	
Jihomoravský kraj	72	174	246	
Karlovarský kraj	25	46	71	
Královéhradecký kraj	37	96	133	
Liberecký kraj	26	80	106	
Moravskoslezský kraj	107	167	274	10
Olomoucký kraj	41	113	154	
Pardubický kraj	38	88	126	
Plzeňský kraj	35	91	126	10
Středočeský kraj	83	187	270	
Ústecký kraj	56	132	188	10
Vysočina	46	85	131	
Zlínský kraj	55	80	135	
Česká republika	721	1583	2304	40

Metodika kvótního výběru – střední školy:

Pro výběr středních škol (resp. poradců zabývajících se kariérovým poradenstvím na těchto školách) se vyšlo z již provedeného kvótního výběru krajů použitého pro výběr základních škol. Následný výběr tedy probíhal pouze mezi školami sídlícími ve 4 vybraných krajích: hlavní město Praha, Plzeňský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. Vybíráno bylo 5 středních škol z každého kraje. V každém kraji byly vybrány školy tak, aby ve výběru byli přibližně rovnoměrně zastoupeni žáci posledních ročníků v denní formě vzdělávání, a to v zastoupení v těchto oborech:

- maturitní obory vzdělání (kategorie M) vs. obory vzdělání s výučním listem (kategorie H)
- technické obory vs. netechnické obory

Cílem bylo zajistit zhruba rovnoměrné zastoupení ve výše uvedených 4 kategoriích (jak z hlediska zastoupení technických vs. netechnických oborů, tak z hlediska oborů dle kategorií tj. ukončených maturitou či výučním listem).

Tabulka č. 2 – opora výběru: obory středních škol

Technické obory vzdělání		**Netechnické obory**	
23	Strojírenství a strojírenská výroba	63	Ekonomika a administrativa
26	Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	64	Podnikání v oborech, odvětví
28	Technická chemie a chemie silikátů	65	Gastronomie, hotelnictví a turismus
33	Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů	66	Obchod
34	Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie	68	Právo, právní a veřejnosprávní činnost
36	Stavebnictví, geodézie a kartografie	69	Osobní a provozní služby
37	Doprava a spoje	72	Publicistika, knihovnictví a informatika
39	Speciální a interdisciplinární obory	75	Pedagogika, učitelství a sociální péče

Tabulka č. 3 – počet středních škol s žáky v posledním ročníku

Kraj	SŠ vyučující obory		Celkem SŠ
	kategorie H	kategorie M	
Hlavní město Praha	41	94	196
Jihočeský kraj	35	56	96
Jihomoravský kraj	47	80	144
Karlovarský kraj	15	24	38
Královéhradecký kraj	31	56	83
Liberecký kraj	15	39	53
Moravskoslezský kraj	47	93	152
Olomoucký kraj	35	46	100
Pardubický kraj	29	42	78
Plzeňský kraj	23	32	61
Středočeský kraj	52	80	148
Ústecký kraj	37	63	111
Vysočina	29	40	73
Zlínský kraj	30	44	79
Česká republika	**466**	**789**	**1412**

Tabulka č. 4 a 5 – počet vybraných střední škol s žáky v posledním ročníku

Výběr	Technické obory	Netechnické obory	Výběr
Hlavní město Praha	2	3	5
Moravskoslezský kraj	3	2	5
Plzeňský kraj	3	2	5
Ústecký kraj	2	3	5
Česká republika	**10**	**10**	**20**

Kraj	Výběr		Výběr
	kategorie H	kategorie M	
Hlavní město Praha	4	4	5
Moravskoslezský kraj	3	4	5
Plzeňský kraj	3	3	5
Ústecký kraj	4	4	5
Česká republika	**14**	**15**	**20**

Výsledně bylo tedy vybráno a osloveno 20 výchovných – kariérových poradců na 20 středních školách ze 4 vybraných krajů. Jak již bylo zmíněno, cílový počet oslovené skupiny respondentů byl plánován na dvojnásobek ve srovnání s výše citovaným šetřením z roku 2003. Celkem bylo osloveno 60 poradců zabývajících se kariérovým poradenstvím na základních a středních školách v České republice.

4 PROFIL VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ NA ŠKOLÁCH

Poskytování služeb kariérového poradenství na školách (základních i středních) není nijak v zákoně standardizováno. To se týká jak ukotvení samotné kvalifikace „kariérový poradce“, tak hodnocení kvality poradenské práce. Tento stav se odráží i v používané terminologii pro označení odborníků, kteří se kariérovému poradenství věnují.

Jak uvádí Kuczera ve své studii OECD z r. 2010 Učení pro praxi, kariérové poradenství ve škole se sestává ze souboru vzájemně se doplňujících zvyklostí, které pomáhají žákům při volbě vzdělávání, přípravy a povolání. Tyto zvyklost jsou:

- individuální kariérové poradenství (zpravidla osobní schůzka s poradcem)
- kariérové vzdělávání (součást vzdělávacích programů)
- kariérové informace (informace o oborech, povoláních a profesních cestách)

Kuczera uvádí, že neexistuje specificky zaměřená pozice „kariérového poradce“. Výchovní poradci, kteří odpovídají za kariérové poradenství v základním a vyšším sekundárním vzdělávání, plní různé role. Kromě kariérového poradenství se starají o osobní a sociální pohodu žáků a většinou také učí další předměty. Většina z nich uvádí, že poradenské činnosti věnuje méně než 10 % pracovní zátěže (výchovné a kariérové poradenství dohromady (NÚOV, 2003a). Vlastnímu kariérovému poradenství (jež se týká pracovních míst a profesních příležitostí) je věnována pozornost jen okrajově. Tyto závěry potvrzují i data v této studii.

Na většině základních a středních škol, jak bylo již výše zmíněno, je minimálně jeden odborník, který se zabývá poradenstvím. Zpravidla jde o pozici s označením výchovný poradce, která se dle klasifikace KZAM ČSÚ řadí právě pod skupinu 23 Odborní pedagogičtí pracovníci.

Na této výchovně-poradenské pozici dochází nejčastěji ke kumulaci pracovní náplně v rámci jednoho úvazku odborného pedagogického pracovníka v kombinaci: učitel – výchovný poradce – kariérový poradce.

Respondenti měli možnost označit všechny relevantní odpovědi. Nejvíce jich označilo, že **činnost kariérového poradce** vykonávají současně jak s prací učitele, tak s prací výchovného poradce (na středních školách jde o tuto kombinaci v 90 %; na základních školách je to 84,2 % v případě souběhu s prací učitele a 78,9 % v případě souběhu s prací výchovného poradce). Desetina respondentů v základních školách uvedla, že činnost výchovného – kariérového poradce realizuje souběžně s prací zástupce ředitele. Souběh práce s prací speciálního psychologa či školního psychologa byl uveden pouze okrajově (celkový výskyt hodnot nepřesahuje 4 % všech odpovědí).

Respondenti (tj. osoby, které mají na škole na starost oblast kariérového poradenství) byli dotazováni nejen na souběh jejich vlastní náplně práce kariérového poradce s další pracovní náplní, ale hodnotili také, do jaké míry se další kolegové (odborní pedagogičtí pracovníci) zabývají, podle jejich názoru, kariérovým poradenstvím.

Graf č. 1 – s jakou prací vykonávám současně činnost kariérového poradce

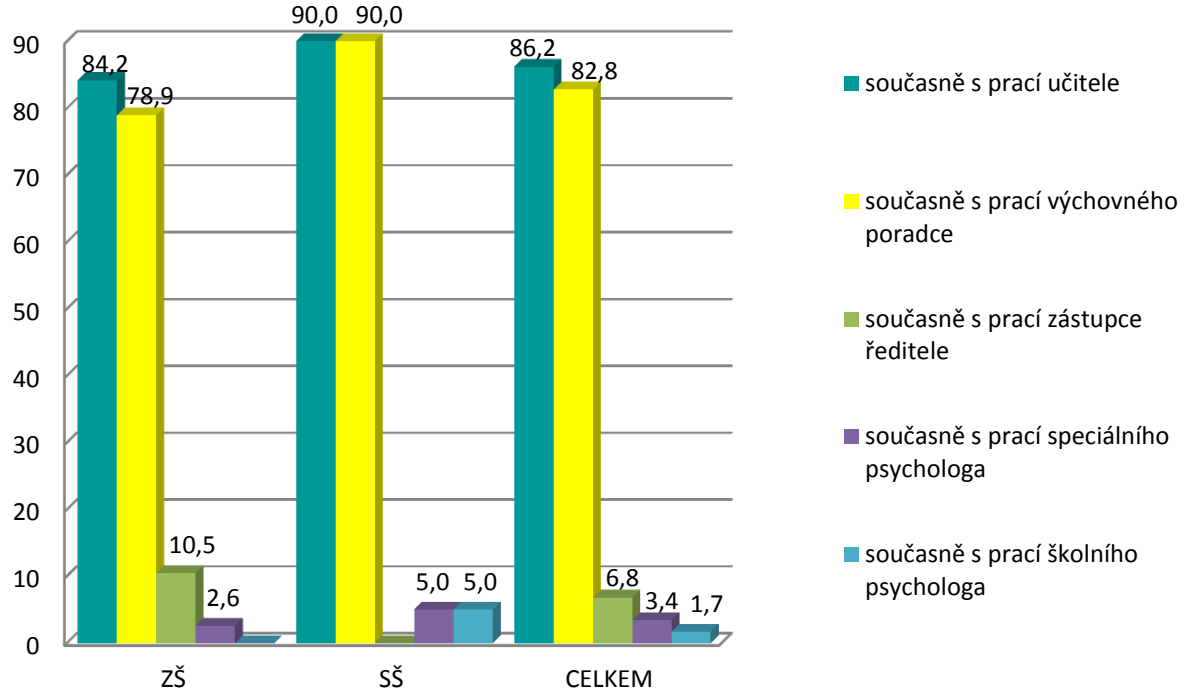

Jak u základních, tak u středních škol jsou jako nejčastější nositelé kariérového poradenství logicky označeni výchovní – kariéroví poradci. Velmi často a často se problematice věnuje na obou typech škol převažující část poradců – (ZŠ 92,1%, SŠ 75,0 %).

Na pomyslné druhé místo se na obou typech škol zařadili učitelé. Ti se však kariérovému poradenství věnují v odlišné míře. U hodnocení velmi často jsou hodnoty nulové, ovšem často a někdy se kariérovým poradenstvím zabývají učitelé i významně (ZŠ 94,7 %, SŠ 80,0 %).

Speciální pedagogové se na základních školách v převažující míře kariérovým poradenstvím spíše nezabývají (36,8 % se jím zabývá někdy, 60,5 % se jím nezabývá vůbec). Jen 2,6 % respondentů na ZŠ uvedlo, že se kariérovým poradenstvím zabývají často. Na středních školách je účast speciálních pedagogů v kariérovém poradenství ještě nižší (5 % osob se danou problematikou zabývá často, 5 % někdy a 90 % se kariérovým poradenstvím nezabývá vůbec).

U školních psychologů se výsledky ze středních a základních škol také poměrně liší. Z daného vzorku se na základních školách kariérovým poradenstvím 66 % psychologů nezabývá nikdy, 37 % se mu věnuje někdy a pouze v 2,6 % jde o četnost častou. Na středních školách se školní psychologové věnují kariérovému poradenství poněkud více – přes 25 % školních psychologů na SŠ se kariérovému poradenství věnuje často nebo alespoň někdy, 75 % se kariérovým poradenstvím nezabývá.

Graf č. 2 – do jaké míry se jednotliví pracovníci na ZŠ zabývají kariérovým poradenstvím

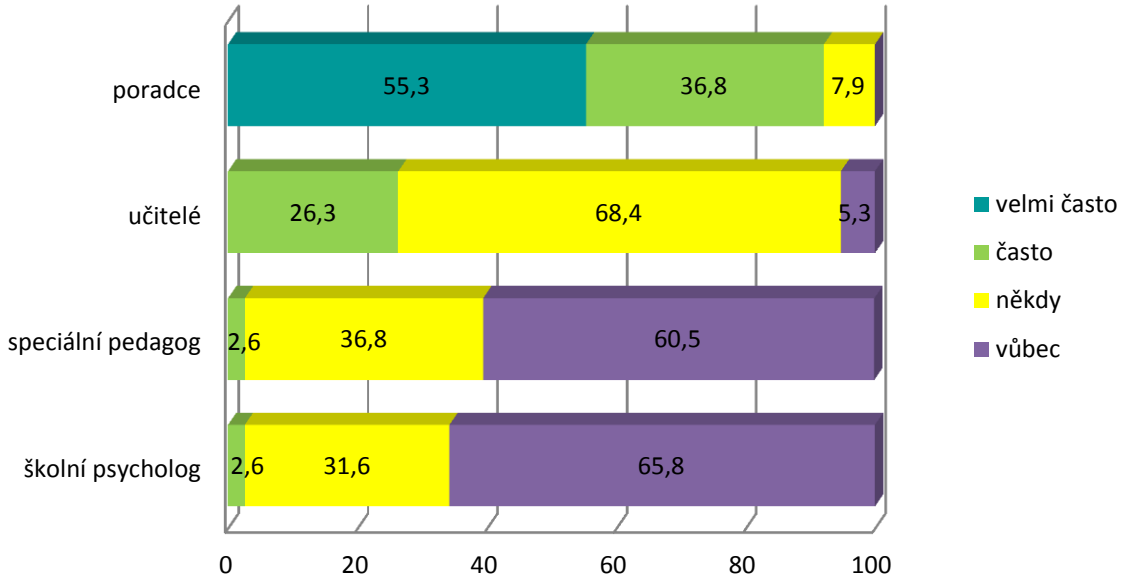

Graf č. 3 – do jaké míry se jednotliví pracovníci na SŠ zabývají kariérovým poradenstvím

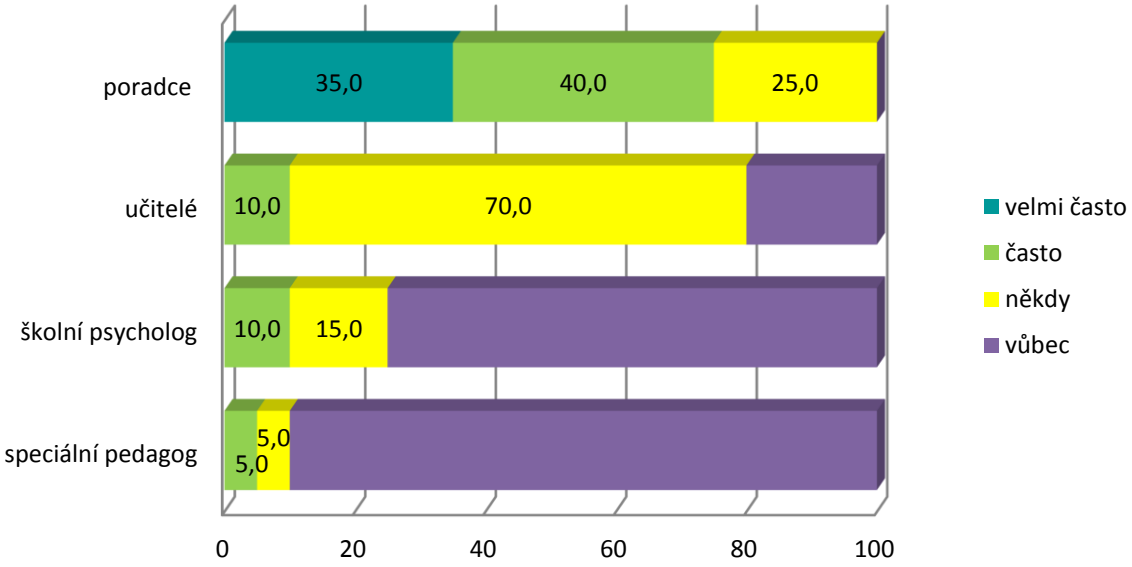

S rozdělením kompetencí také souvisí pojetí přípravy a **realizace** výše zmíněného **průřezového tématu Člověk a svět práce**. Asi 2/3 respondentů, jak na základní, tak na střední škole, uvedly, že se podílí na přípravě zapojení tématu do školního vzdělávacího programu i na přímé výuce. Na základních školách u poradců mírně převažuje podíl na přípravě nad vlastní výukou, na středních školách je to naopak: 75 % poradců se podílí přímo na výuce daného tématu a o 10 % méně respondentů se podílí na přípravě zapojení tématu do školního vzdělávacího programu. Při celkové interpretaci výsledků mírně převažuje vyšší podíl na přípravě než na vlastní výuce, ale rozdíl je pouze 3,5 %.

Graf č. 4 – jakým způsobem se poradce zapojuje do přípravy a realizace průřezového tématu Člověk a svět práce

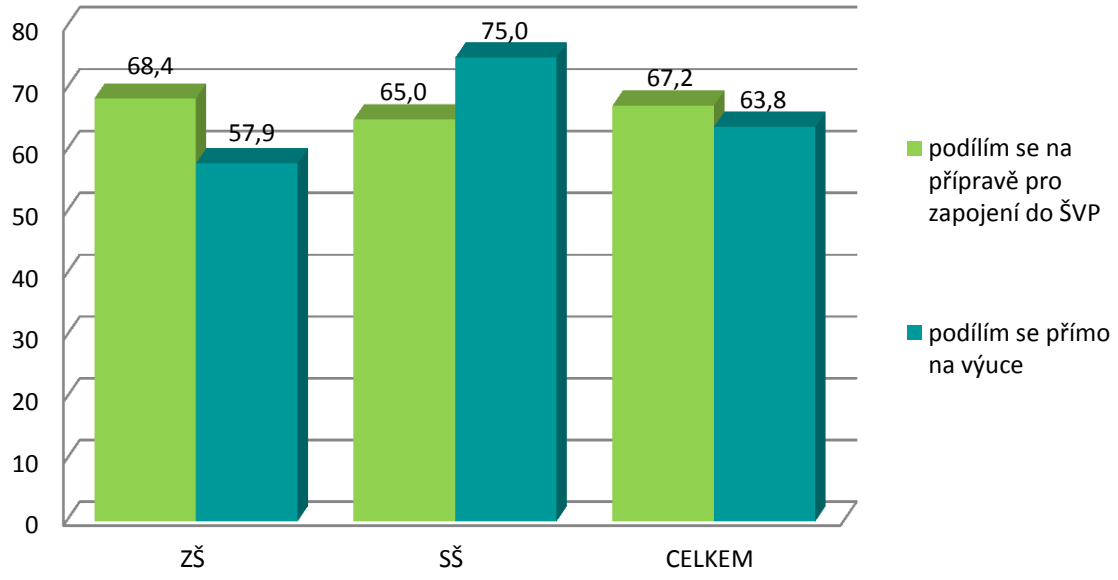

Jak uvádí Kuczera (2010, str. 24–25), průřezové téma Člověk a svět práce se na základních školách vyučuje v posledních třech ročnících a je stanoven minimální počet hodin, o rozdělení časové dotace mezi jednotlivé ročníky rozhoduje ředitel. Na středních školách pro dané téma již neexistuje ze zákona určený počet minimálních hodin. Proto jsou vyjádřená procenta odpovědí respondentů na středních školách časovým odhadem. V textových komentářích respondentů je zmíněna vysoká vytíženost učitelů, kteří mají standardně na starost velké množství doplňkových aktivit vedle samotné výuky (např. mimoškolní aktivity, dozory, školní časopis atp.) a kteří již z tohoto důvodu nezvládají pojmout další nové agendy. Na druhou stranu se někteří angažují i nadstandardně, např. spolupracují s místní rozvojovou agenturou na tvorbě portálu pro volbu povolání žáků.

Celkově lze říci, že pokud se někdo ve škole věnuje kariérovému poradenství, pak je to osoba k tomu pověřená, tj. poradce (výchovný – kariérový). Dále to jsou učitelé, kteří jsou jednak s žáky v denním kontaktu a mohou s nimi řešit i témata týkající se kariérní volby a kteří zároveň pracují s touto problematikou v rámci průřezových témat. Velké rozdíly jsou ovšem v zapojení speciálního pedagoga a školního psychologa, kteří se na základních školách do této oblasti zapojují výrazně méně často než na školách středních. Více jak 2/3 výchovných – kariérových poradců se podílí u průřezového tématu Člověk a svět práce jak na přípravě pro zapojení do školního vzdělávacího programu, tak přímo na výuce. Ovšem 1/3 výchovných – kariérových poradců uvedla, že se nepodílí ani na přípravě ani na výuce tématu.

Z hlediska délky praxe jednotlivých výchovných – kariérových poradců se situace respondentů základních a středních škol poměrně liší, a to zejména v minimální praxi. Na základních školách uvedlo 71 % respondentů praxi delší než 5 let. Na středních školách to je v této kategorii o 16 procentních bodů méně (55 %). 20% respondentů ze středních škol dokonce uvádí praxi v této oblasti kratší než roční nebo žádnou. Celkově však 2/3 respondentů (65,5 %) uvádějí, že v oblasti kariérového poradenství mají praxi delší než 5 let.

Z hlediska **počtu pracovníků zabývajících se na škole kariérovým poradenstvím** alespoň dílčím způsobem jsou odpovědi na základních i středních školách v podstatě vyrovnané. Žádný z respondentů neuvedl, že by se na oslovené škole kariérovým poradenstvím nikdo nezabýval alespoň dílčím způsobem. Přes 3/4 respondentů za oba stupně škol odpověděly, že škola zaměstnává minimálně 1 osobu, která se tématu věnuje. Zbývající čtvrtina uvedla, že jde o 2 osoby, které se kariérovému poradenství věnují alespoň dílčím způsobem.

Věková struktura poradců na školách je poměrně vyvážená jak u základních, tak u středních škol. Kariérové poradenství poskytují převážně osoby vyššího produktivního věku (nad 40 let). Konkrétně na základních školách je poradců nad 50 let 47,4 % a na středních školách jde o 60 %. Mladým učitelům (resp. ve věku do 30 let) zpravidla není tato funkce kariérového poradce přidělována. Pouze jeden respondent (ze základní školy) uvedl věk do 30 let a pouze kolem jedné desetiny dotázaných má věk do 40 let.

Graf č. 5 – délka praxe v oblasti kariérového poradenství (%)

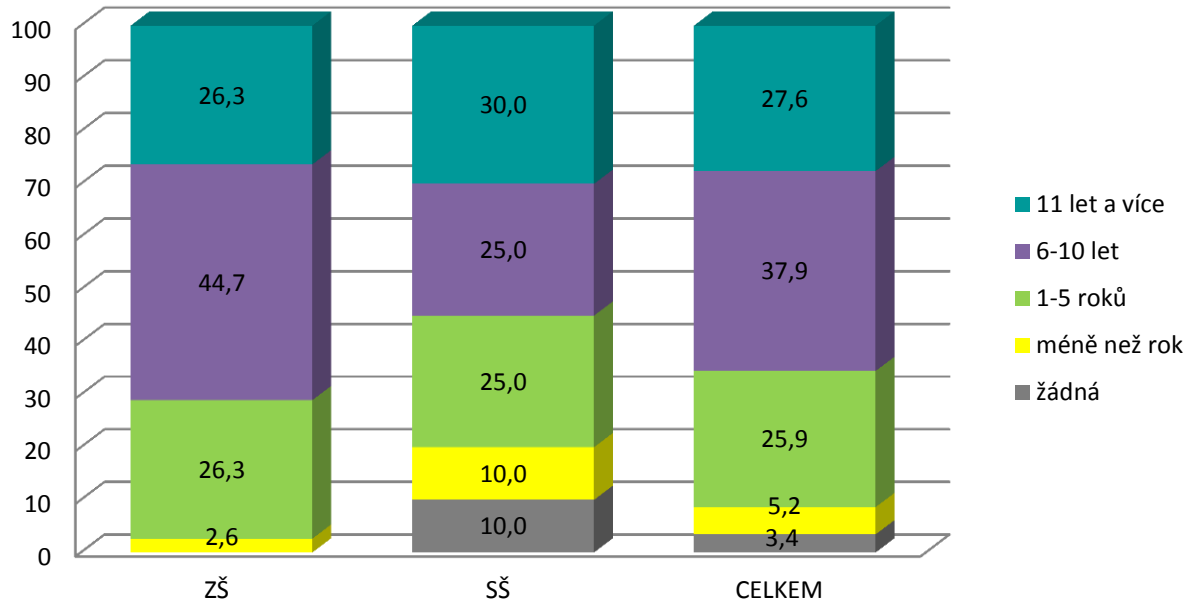

Graf č. 6 – věková struktura poradců (%)

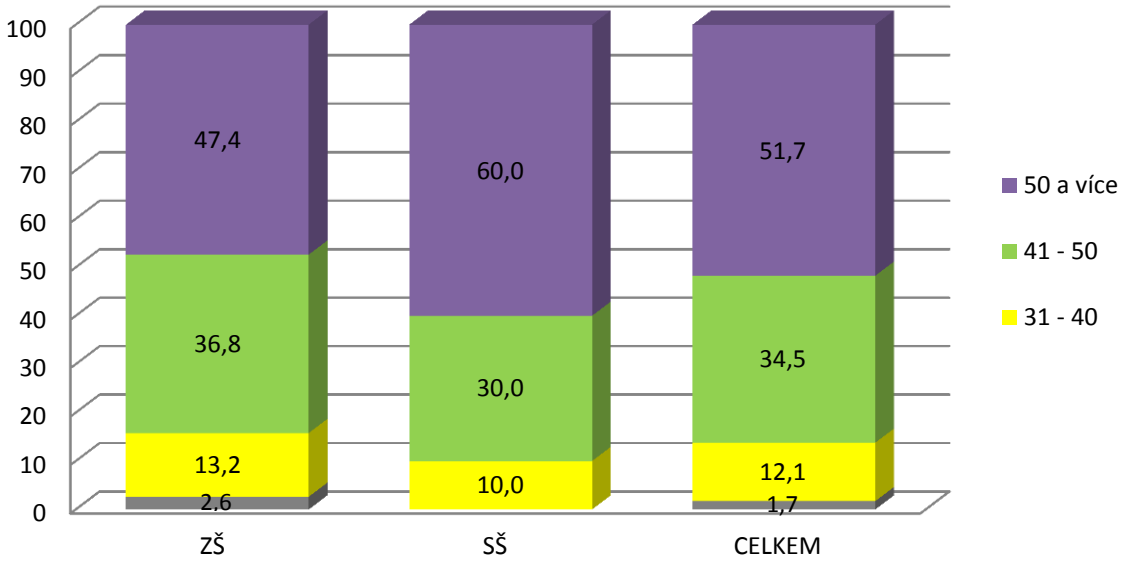

V případě hodnocení praxe a věkové struktury lze jako klad uvést pravděpodobně vysoké pedagogické zkušenosti poradců. Otázkou zůstává praxe poradců s trhem práce (např. vlastní zkušenosti s hledáním práce, se změnou zaměstnavatele, s podnikáním, s pracovními pohovory atp.) vč. jeho teoretické znalosti (analýza dat trhu práce). Tyto zkušenosti poradců z mimoškolní oblasti (např. vlastní zkušenost s hledáním práce, s pracovním pohovorem atp.) mohou být námětem pro další navazující šetření.

Stejně jako většinu odborných pedagogických pracovníků tvoří v současné době ženy, tak také mezi respondenty (výchovnými – kariérovými poradci) významně převažovaly ženy. Mužů je na základních školách mezi poradci pouze 7,9 %. U středních škol je tento podíl ještě menší – jde o pouhé pětiprocentní zastoupení mužů mezi výchovnými – kariérovými poradci.

Celkově lze tedy říci, z hlediska profilu kariérového – výchovného poradce, že tuto práci vykonávají převážně ženy středního a staršího věku. Jimi deklarovaná praxe v oblasti kariérového poradenství je více než u poloviny respondentů poměrně dlouhá (6 let a více). Práci kariérového poradce zpravidla vykonávají nejčastěji současně s prací učitele a zároveň jsou na školách výchovnými poradci. Situace na základních a středních školách je z hlediska odpovědí k uváděným charakteristikám spíše vyvážená. Nejvíce rozdílů je zaznamenáno ve struktuře praxe poradců, kdy na středních školách uvedlo poměrně více respondentů délku poradenské praxe kratší než 1 rok. Ostatní charakteristiky jako gender, věk a souběh s dalšími úvazky či počet osob zabývajících se na škole kariérovým poradenstvím alespoň dílčím způsobem jsou jak u základních škol, tak u středních velmi podobné.

5 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ NA ŠKOLÁCH

Šetření mapovalo také **materiální vybavenost poradenských pracovišť** či materiální podporu samotných poradců na školách. Poradci byli dotazováni, co konkrétně mají k dispozici během vlastního poradenství. Dotazy se týkaly jak informačních a komunikačních technologií (počítače, telefony, internet atp.), tak také diskrétní zóny pro poradenský rozhovor s klientem. Respondenti měli možnost označit více možností.

Jak ukazuje graf č. 7, z pohledu vybavenosti resp. **materiálního zázemí** kariérových poradců se situace na základních a středních školách liší jen mírně. Je to zřejmě dáno lepší vybaveností středních škol výpočetní technikou.

Na základních školách převažuje následující vybavení poradců: možnost kontaktu e-mailem (v 86,8 %), stálý přístup na internet (rovněž 86,8 %) a diskrétní zóna pro osobní konzultace s žáky a případně rodiči (84,2 %). Pouze 63 % poradců má k dispozici spojení pevnou telefonní linkou, 34 % mobilním telefonem. Vlastní notebook uvedla na ZŠ méně než polovina respondentů (44,7 %). Někteří poradci také doplnili, že mají přesně vymezené a zveřejněné konzultační hodiny.

Na středních školách je situace o něco lepší. Samozřejmostí je pro poradce stálý přístup na internet (100 %) a s tím související možnost komunikace e-mailem (možné v 90 %). 85 % poradců na SŠ uvedlo, že má k dispozici diskrétní zónu pro osobní konzultace. 65 % může komunikovat přes pevnou linku, ovšem pouze 40 % poradců na SŠ má k dispozici notebook a jen 30 % disponuje mobilem. 5 % poradců komunikuje s žáky jinou elektronickou formou (např. přes Skype, Facebook, ICQ).

Vedle hodnocení materiálního zázemí hodnotili respondenti také propagaci a dostupnost kariérového poradenství v jejich škole. Propagaci kariérového poradenství celkově hodnotí většina poradců pozitivně, resp. téměř všichni poradci, bez ohledu na typ školy, hodnotí propagaci jako dostačující.

Pokud sledujeme míru souhlasu s konkrétními tvrzeními, která se týkají **propagace kariérového poradenství** na vlastní škole dotazovaného poradce, liší se odpovědi u poradců na základních a na středních školách, a to spíše v hodnocení slabin této propagace.

Na základních školách hodnotí poradci jako nejsilnější stránku propagace kariérového poradenství (KP) informování všech žáků, kterých se tematika týká (souhlas ve 100 %). Stejné procento poradců takto hodnotí i informování rodičů žáků o kariérovém poradenství. Dále je pozitivně hodnocena prostorová dostupnost (tj. žáci snadno poradce na škole dohledají) a časová dostupnost poradenství (jsou jasné konzultační hodiny). Rozhodně pozitivně toto hodnotí 2/3 poradců na ZŠ a spíše pozitivně necelá 1/3. Ovšem 10 % dotázaných i v tomto hodnocení dostupnosti vidí rezervy (s výroky spíše nesouhlasí).

Téměř 100 % poradců na základních školách se domnívá, že je kariérové poradenství dostatečně propagováno, ovšem jen 60 % s tím souhlasí rozhodně, ostatní uvádějí, že spíše souhlasí.

Graf č. 7 – materiální zázemí kariérových poradců (%)

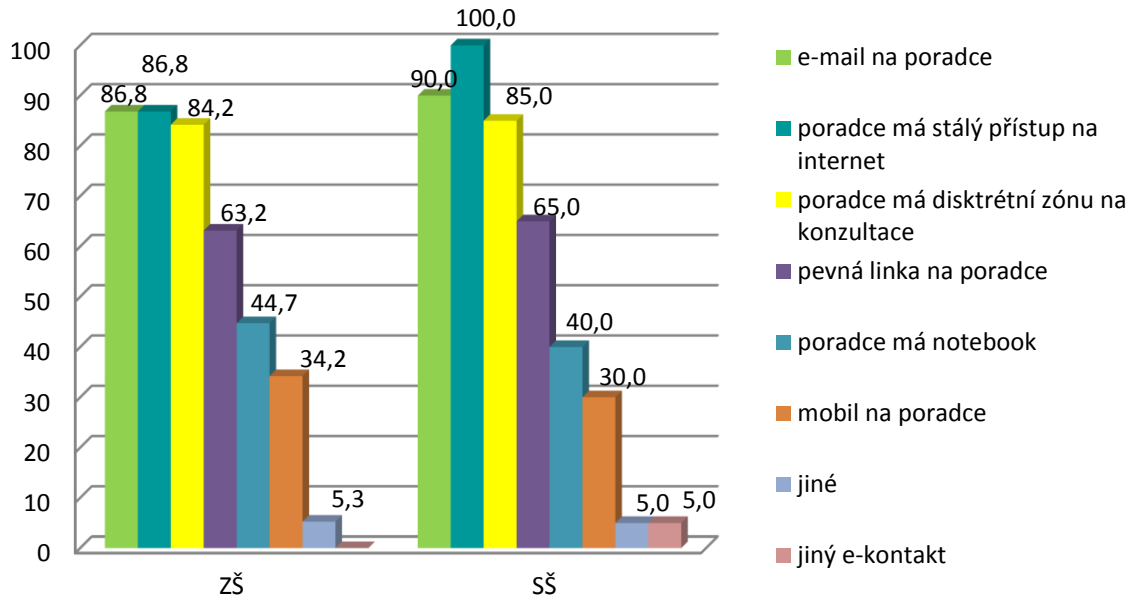

Jako určitou slabinu lze označit propagaci služeb kariérového poradce vně školy. Dohledatelnost informací o kariérovém poradenství na webových stránkách školy hodnotí rozhodně pozitivně pouze 42 % respondentů a spíše pozitivně 34,2 %. Čtvrtina respondentů vidí v propagaci na internetu slabiny, resp. spíše a rozhodně nesouhlasí s výrokem, že informace jsou na školních webových stránkách snadno dohledatelné. 47,4 % respondentů nesouhlasí s výrokem (rozhodně a spíše), že o kariérovém poradenství jsou informovány dostatečně také osoby mimo jejich školu (např. zájemci o vzdělání). Naopak 8 % respondentů je přesvědčeno, že o KP jsou osoby mimo jejich školu informovány dostatečně a 44,7 % s výrokem spíše souhlasí.

Graf č. 8 – dostatečnost propagace kariérového poradenství na vlastní škole – ZŠ (%)

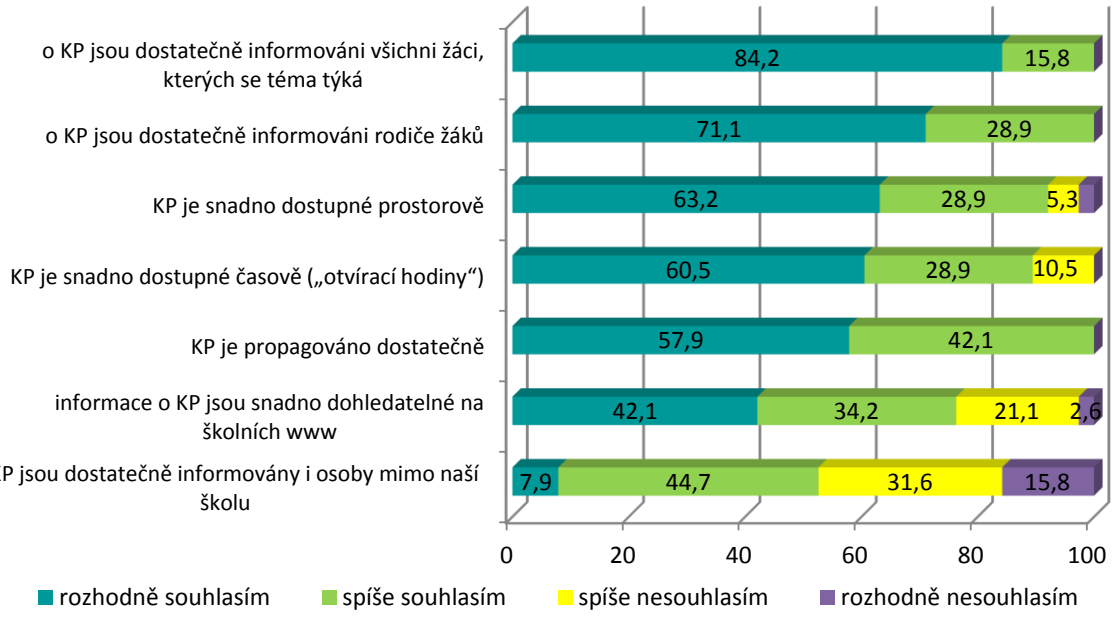

Situace na středních školách v hodnocení propagace kariérového poradenství je obdobná v tom, co je celkově na ZŠ hodnoceno pozitivně a co negativně, ovšem míra souhlasu se u jednotlivých odpovědí liší. Celkově nejlépe je hodnocena informovanost vlastních žáků, ovšem rozhodně s výrokem souhlasí 50 % a spíše souhlasí také 50 %. Míra rozhodného souhlasu u této otázky byla na ZŠ více než 85 %. Snadnou prostorovou dostupnost kariérového

poradenství na škole hodnotí pozitivně více než 3/4 respondentů (60 % souhlasí rozhodně, 20 % souhlasí spíš) – ovšem až 20 % poradců uvedlo, že prostorová dostupnost kariérového poradenství na jejich škole je spíše horší (resp. s výrokem spíše nesouhlasilo). Z hlediska časové dostupnosti poradenství (např. otevírací hodiny) je hodnocení obdobné – rozhodně souhlasí s dostupností 50 %, spíše souhlasí 35 % a spíše nesouhlasí 15 %. Stejně jako na ZŠ patří ke slabším stránkám propagace kariérového poradenství: dostupnost informací na webových stránkách, dostupnost informací pro osoby mimo školu (např. zájemce o studium) a dostupnost informací o poradenství pro rodiče žáků. U těchto dílčích výroků hodnotících propagaci kariérového poradenství vně školu převládají více negativní výroky než u škol základních. Jako problematickou vidí středoškolští poradci zejména propagaci na webových stránkách školy, kde 10 % rozhodně nesouhlasí s tím, že by byla dostačující a 20 % nesouhlasí spíše. Cca 1/3 respondentů spíše nesouhlasí s oběma výroky týkajícími se informování o poradenství mimo školu. Překvapující je, že pouze 10 % poradců rozhodně souhlasí s tím, že jsou informováni rodiče žáků, kterých se poradenství týká.

Graf č. 9 – dostatečnost propagace kariérového poradenství na vlastní škole – SŠ (%)

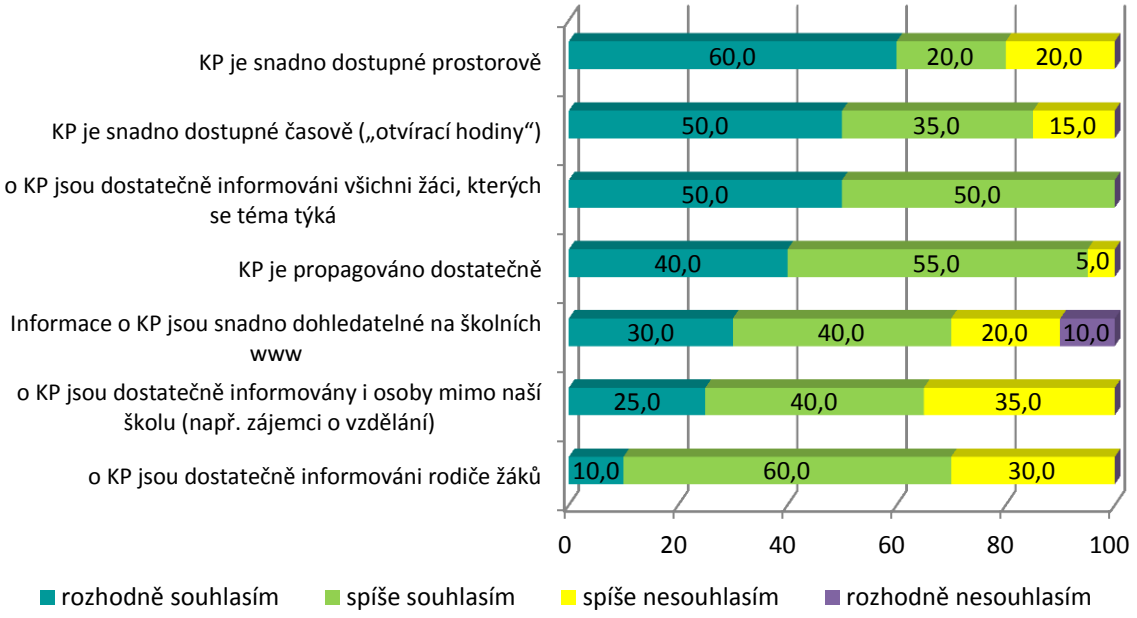

Jako slabší stránky propagace hodnotí poradci (opět na základních a středních školách obdobně) propagaci služeb, které kariéroví poradci nabízejí, vně školu. Nedostačující je nejen propagace směrem k osobám mimo školu (např. směrem k zájemcům o studium na této škole), ale zajímavé je, že zejména na středních školách až 1/3 respondentů označuje jako spíše nedostatečné informování rodičů žáků školy. Na druhou stranu jeden z komentářů respondenta uvádí, že na školu se zpětně obrací i absolventi školy. Zde jde ovšem opět o osoby, které znaly interní souvislosti a de facto nejde o osoby mimo školu. Souvislost je zde zejména s ne zcela pozitivně hodnocenou propagací kariérového poradenství na webových stránkách školy, které jsou ideálním nástrojem právě k propagaci mimo školu směrem k veřejnosti.

Celkově lze tedy shrnout, že jak základní, tak střední školy se zaměřují na propagaci kariérového poradenství poskytovaného na jejich škole zejména směrem k žákům, kterých se volba vzdělávací a profesní dráhy aktuálně týká. Tito žáci mají dostatek informací, kde poradce najít a kdy je možné ho kontaktovat (časová a prostorová dostupnost). Jeden z doplňujících slovních komentářů dokresluje pravděpodobně stále klasický přístup k propagaci odborných služeb na školách: „…nemáme školního psychologa ani pedagoga, ne vždy je zájem ze strany studentů a rodičů, využíváme více nástěnek, centrální i ve třídách, než školních www stránek…“.

6 PRÁCE VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ

V části Práce výchovných – kariérových poradců bylo mapováno pět základních oblastí během poradenského procesu poradce týkajících se:

- využívání internetu resp. webových stránek
- využívání veřejných informačních systémů
- míry spolupráce s ostatními organizacemi zabývajícími se kariérovým poradenstvím
- názoru na roli jednotlivých institucí v oblasti kariérového poradenství v daném kraji
- průřezového tématu (oblasti vzdělávání) „Člověk a svět práce“

Při mapování využívání internetu resp. webových stránek se otázky zaměřovaly na to, **jaké typy webů poradci během poradenství využívají** resp. jaké informace z oblasti kariérového poradenství nejčastěji na internetu hledají. Odpovědi se mezi základními a středními školami odlišovaly, i když ne zásadně. Do odpovědí je promítnuta pestřejší volba žáků po absolutoriu střední školy oproti absolventům na základní škole, kde většina těchto žáků pokračuje studiem na střední škole.

Graf č. 10 – využívání veřejných informačních systémů během procesu kariérového poradenství – ZŠ (%)

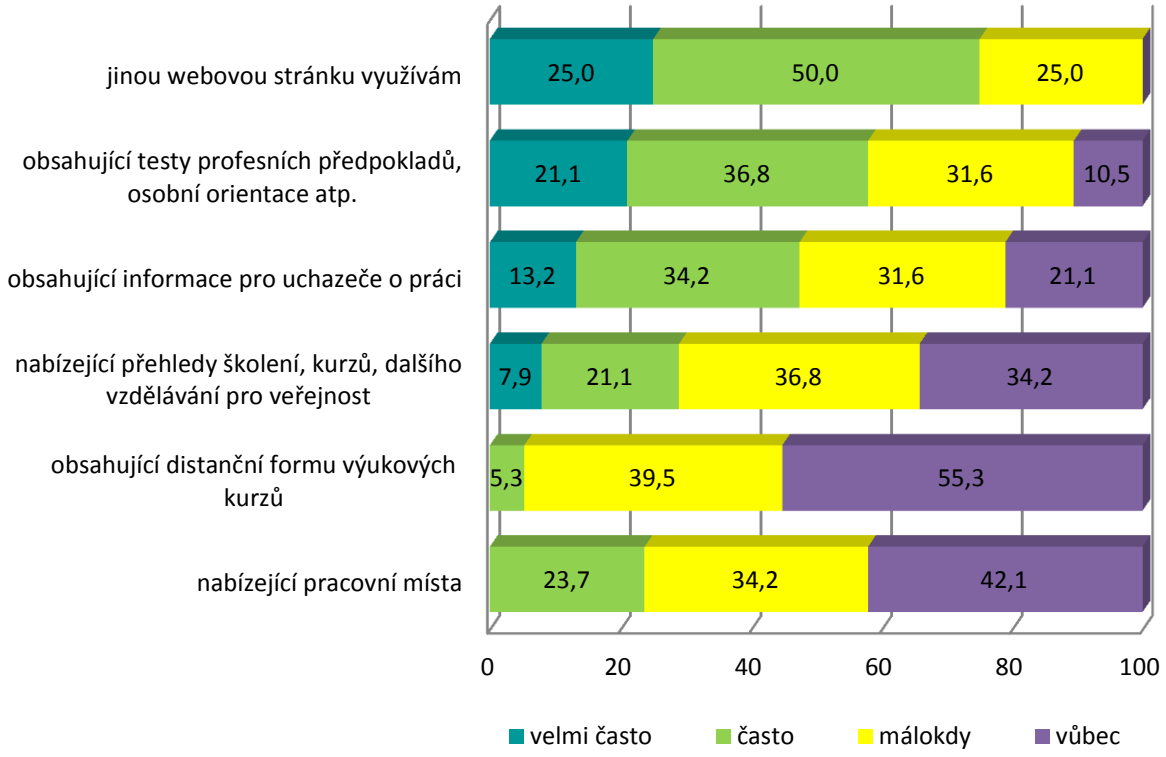

Poradci na základních školách nejčastěji využívají webové stránky, které obsahují testy profesních předpokladů, testy osobní orientace atp. Velmi často je využívá 21 % respondentů, 40 % je využívá často. Pouze 11 % je nevyužívá vůbec.

Přestože velká část žáků posledních ročníků základních škol směřuje na další stupeň, tj. na školu střední, kariéroví poradci na ZŠ využívají také často weby obsahující informace pro uchazeče o práci (13 % velmi často, 34 % často). Téměř polovina poradců na ZŠ má zřejmě snahu propojovat informace o volbě vzdělávací dráhy s informacemi o volbě profesní.

S tím souvisí také práce s weby nabízejícími již přímo pracovní místa – ty využívá 1/4 poradců na ZŠ často, ovšem převažující 1/3 weby tohoto typu využívá málokdy. Poradci zároveň využívají na internetu také webů, které nabízejí informace o dalším vzdělávání (o možnostech kurzů, školení atp.) – tyto typy stránek navštěvuje velmi často 8 % poradců na ZŠ, často 21 %. Ovšem celá 1/3 tyto informace ke své poradenské práci nepoužívá. S tímto

faktem také souvisí, že více než polovina respondentů nepoužívá webové stránky obsahující distanční formu výukových kurzů (další vzdělávání).

Situace na středních školách je mírně odlišná, a to právě již díky zmiňovanému rozdílu ve variabilitě možností, které volí absolvent základní a absolvent střední školy. Poradci na SŠ, oproti poradcům na ZŠ, častěji pracují s webovými stránkami, které řeší právě profesní volbu resp. vstup na trh práce tj. weby obsahující informace pro uchazeče o trhu práce (velmi často 20 %, často 35 %) a weby nabízející pracovní místa (velmi často 10 %, často 45 %). Na druhou stranu tyto typy informací na internetu nevyhledává celá 1/4 poradců na SŠ.

Překvapující je, že poradci na SŠ uvedli, že celých 20 % velmi často a 30 % často využívá weby nabízející přehledy kurzů a školení dalšího vzdělávání.

Web, který dominoval z hlediska četnosti návštěv u poradců na ZŠ tj. web obsahující testy profesních předpokladů a osobní orientace, je poradci na středních školách preferovaný minimálně. Často ho využívá 30 %, ale převaha poradců (45 %) ho využívá málokdy a 25 % vůbec.

Graf č. 11 – využívání veřejných informačních systémů během procesu kariérového poradenství – SŠ (%)

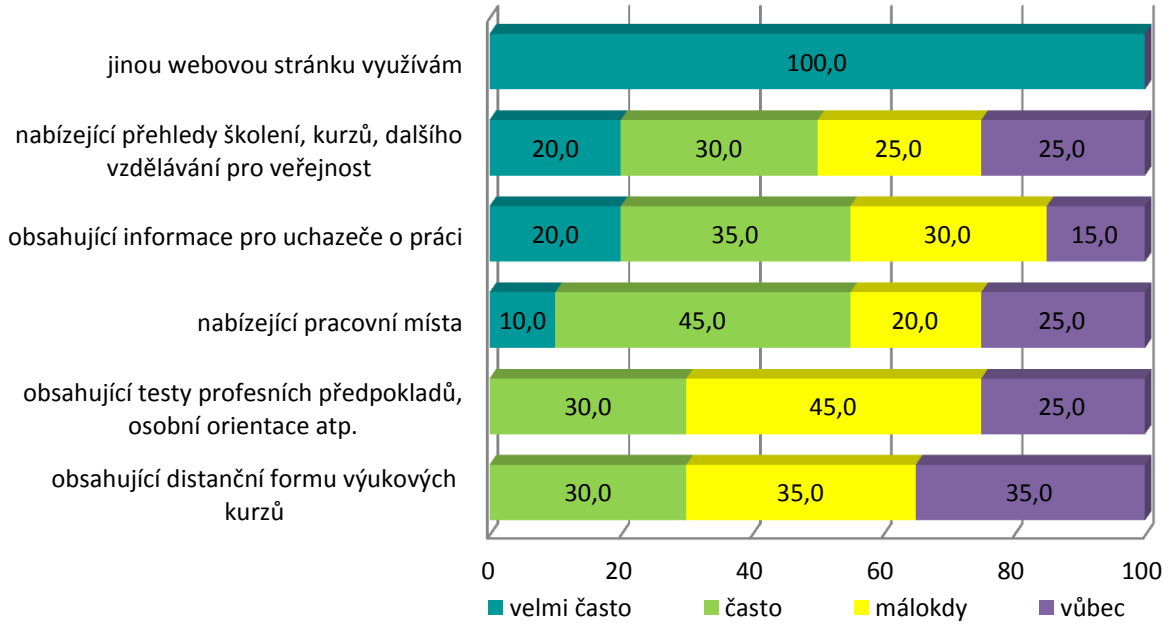

Celkově lze tedy shrnout, že poradci na obou typech škol využívají webové portály, ale spíše jako doplňkový nástroj pro podporu svých poradenských služeb. I u odpovědí, které byly voleny nejčastěji, se hladina kladných odpovědí pohybuje kolem max. 50 % (součet hodnot často a velmi často). Na základních školách poradci pracují zejména s portály, které poskytují možnosti žáky otestovat (např. testy profesních předpokladů či profesní orientace ad.). Poradci na středních školách naopak tento typ portálu využívají spíše okrajově a preferují práci s webovými stránkami, které nabízejí informace pro uchazeče o práci.

Z hlediska obsahového zaměření nejvíce při práci poradců převládají webové stránky a portály, které nabízejí různé databáze, přehledy ad. Zejména jde o přehledy vzdělávacích zařízení (škol, ale i institucí poskytujících další vzdělávání) a dále o přehledy profesí a informací o nich.

Při **mapování názoru na využívání veřejných informačních systémů** (dostupných na internetu) během poradenského procesu bylo pro definování nabídky odpovědí využito jako východisko dílčí šetření realizované v rámci individuálního systémového projektu Koncept realizovaného v roce 2010. Dále byla nabídka doplněna na základě rešerší na téma kariérové poradenství v roce 2011 a na základě pravidelné komunikace s poradci na školách. Na základě výstupů z tohoto šetření byly do nabídky v dotazníku zahrnuty tyto možnosti:

www.infoabsolvent.cz (webové stránky Národního ústavu pro vzdělávání)
http://portal.mpsv.cz (informační integrovaný portál MPSV)
www.eu-dat.cz (DAT CZ)
www.budoucnostprofesi.cz (Budoucnost profesí)
www.atlasskolstvi.cz (Atlas škol)
www.narodni-kvalifikace.cz (Národní soustava kvalifikací)
www.nsp.cz (Národní soustava povolání)
www.istp.cz (Integrovaný systém typových pozic)
www.ispv.cz (Informační systém o průměrném výdělku)
www.gwo.cz (Průvodce světem povolání)
www.occupationsguide.cz (Průvodce světem povolání)
www.volbapovolani.cz (Volba povolání)
www.neflakamse.cz (Volba povolání, podnikání, dalšího vzdělávání)
www.vysokeskoly.cz (volba vysoké školy)
www.vysokeskoly.com (volba vysoké školy)
www.najdivs.cz (volba vysoké školy)
www.vejska.cz (volba vysoké školy)
www.stredniskoly.cz (volba střední školy)
www.strediskoly.eu (volba střední školy)
www.seznamskol.eu (volba střední školy)

Dle výše uvedeného seznamu je patrné, že do nabídky odpovědí byly zahrnuty jak veřejné, tak soukromé či neziskové informační portály. Vyhodnocení využívání portálů je logicky zásadně odlišné u poradců na základních a středních školách, kde poradci na základních školách preferují portály obsahující zejména nabídku středních škol a poradci na středních školách využívají především portály s nabídkou vysokých škol.

Nejvyužívanější portál mezi poradci na základních školách (viz graf dále) je Atlas škol (www.atlasskolstvi.cz), který velmi často využívá během poradenství 53 % respondentů a často 32 %. Tento portál není využíván pouze 5 % respondentů. Druhým nejvyužívanějším portálem je web Národního ústavu pro vzdělávání www.infoabsolvent.cz, který velmi často využívá 37 %, často 29 % a občas 18 % poradců na ZŠ. Na pomyslném třetím místě jsou pak portály www.stredniskoly.cz a www.volbapovolani.cz, které mají stejné výsledky co do využívání: velmi často 24 % a často 42 %. Rozdíl mezi nimi je, že druhý jmenovaný portál vůbec nevyužívá skoro čtvrtina poradců.

Mezi weby, které velmi často využívá pouze kolem 10 % poradců na ZŠ, patří www.seznamskol.eu, www.gwo.cz, www.stredniskoly.eu, www.istp.cz a portál Ministerstva práce a sociálních věcí, který je v této skupině specifický tím, že je velmi často využíván pouze 8 % respondentů, ale 42 % poradců ho využívá často a 37 % občas resp. málokdy. Jen 13 % tento portál nevyužívá během poradenství vůbec.

Protože dotazníky pro poradce na ZŠ i SŠ byly shodné z důvodu možnosti srovnání dat, je logické, že minimálně poradci na SŠ využívají portály obsahující informace o vysokých školách. Překvapivé ale je, že i portály typu www.vysokeskoly.cz a www.vysokeskoly.com využívá alespoň občas nebo často 13 – 18 % poradců na základních školách.

Co se týká portálů, které se nevěnují primárně volbě vzdělávací dráhy, ale zabývají se spíše volbou povolání či profese, jsou logicky využívány poradci na ZŠ méně než poradci na SŠ. Ale přesto lze říci, že ačkoliv na ZŠ nejsou tyto portály používány velmi často, často používají poradci portál Národní soustavy povolání a Budoucnost profesí (kolem 20 %). Vůbec je nevyužívá zhruba polovina respondentů.

Z hlediska toho, které portály jsou nejméně využívané poradci na základních školách, lze označit již zmiňované portály týkající se zejména volby vysoké školy: www.najdivs.cz a www.vejska.cz (nikdy nevyužilo 95 %), dále pak www.vysokeskoly.cz, www.vysokeskoly.com,

www.occupationguide.cz a www.neflakamse.cz (nikdy nevyužilo 82 – 87 %). I když, jak je výše uvedeno, i tyto portály někdy poradci na ZŠ využívají. Jde pravděpodobně spíše o doplňkový zdroj informací.

Graf č. 12 – využití typů webových stránek pro kariérové poradenství – ZŠ (%)

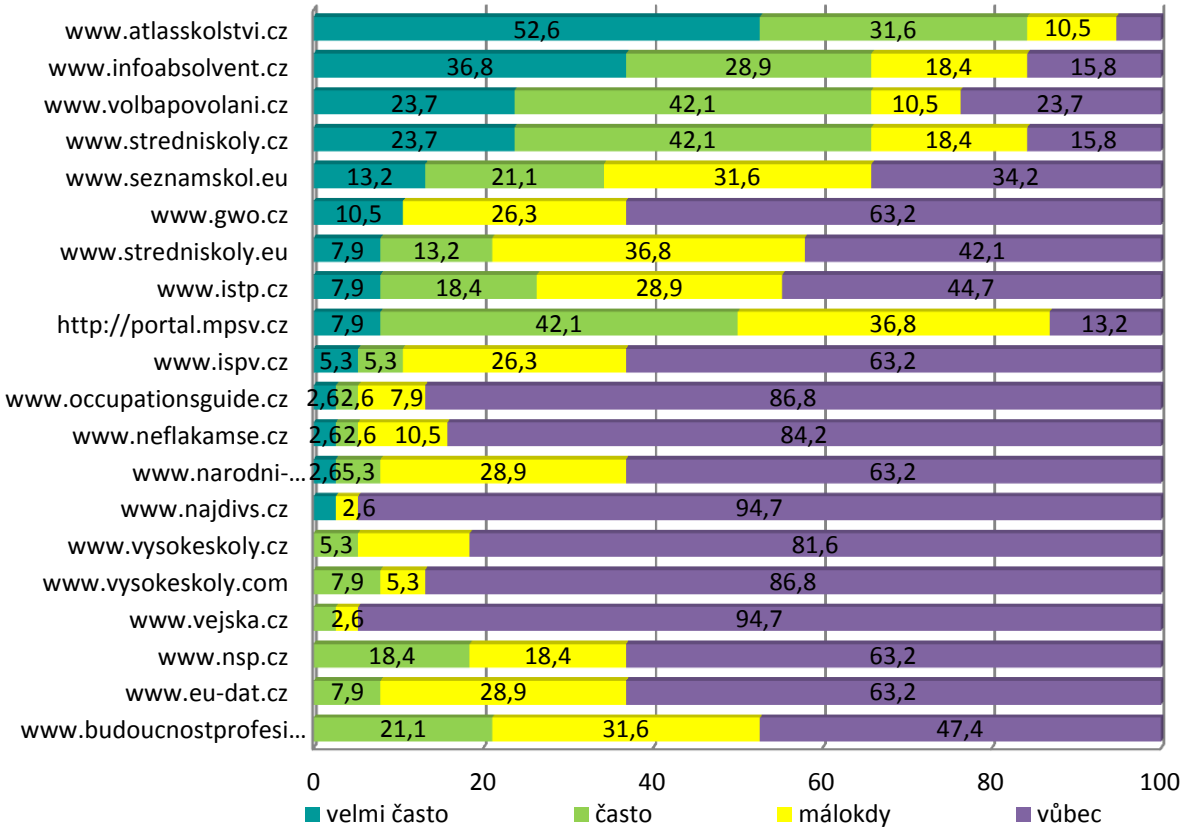

Zhruba 2/3 poradců na ZŠ také vůbec nevyužívají portály týkající se dalšího vzdělávání. 63 % respondentů ze ZŠ nepoužívá portály Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací a portál s nabídkou dalšího neformálního vzdělávání www.eu-dat.cz. To je poměrně logické z důvodu zaměření se na práci s žáky zejména posledních ročníků základního stupně vzdělávání, u kterých je cílem motivovat je zejména k pokračování studia na střední škole.

U poradců na středních školách je situace z hlediska využívání informačních portálů odlišná, a to zejména z hlediska cílové skupiny poradců resp. jejich potřeb. Jak již bylo zmíněno, poradci na ZŠ logicky minimálně využívají portály týkající se výběru vysoké školy (i když překvapivě i tito poradci s těmito portály občas pracují). Poradci na SŠ naopak s těmito portály pracují velmi často. Zde je ale typ odpovědí pestřejší, a to z důvodu více možných voleb žáka, kam po ukončení střední školy směřovat. Absolvent SŠ může pokračovat na vyšším stupni školy tj. na vyšší odborné nebo vysoké škole, může ale také začít studovat další střední školu nebo již řeší volbu profesní.

Přestože vzorek středních škol obsahoval jak technické, tak netechnické obory a jak obory ukončené maturitou, tak obory ukončené výučním listem, nejvyužívanějším portálem poradců na středních školách byl zvolen portál www.vysokeskoly.cz, který velmi často využívá 60 % respondentů a často 40 %. Druhým nejvyužívanějším portálem mezi poradci na SŠ je Atlas škol www.atlasskolstvi.cz, který je zároveň také nejvyužívanějším portálem poradců na ZŠ. Tento portál spravuje soukromá společnost a původ vzniku má ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Portál velmi často využívá 50 % poradců, často 15 %. Vůbec není využíván pouze 10 % respondentů. Třetí nejvyužívanější portál se týká opět překvapivě volby vysoké školy: www.vysokeskoly.com, který velmi často využívá 30 % a často 5 % respondentů. Ovšem na rozdíl od prvních dvou favorizovaných portálů, tento portál nevyužívá vůbec až 40 % poradců.

Co se týká portálů, které jsou využívány „středně často“, tj. ty které nefigurují mezi nejčastěji používanými, ale poradci uvedli, že je využívají často v 15 – 25 %, lze najít jak weby mapující volbu povolání (www.volbapovolani.cz, portál MPSV), tak ale i volbu střední školy (www.stredniskoly.cz nebo www.infoabsolvent.cz) nebo opět volbu vysoké školy (www.vejska.cz či www.najdivs.cz) nebo volbu dalšího vzdělávání či navazujících aktivit: www.neflakamse.cz. Mezi těmito portály v této skupině mají nejsilnější pozici Infoabsolvent a www.stredniskoly.cz, které často využívá kolem 40 % respondentů a vůbec je nevyužívá pouze 10 – 15 %. Zde se promítají různé zájmy cílové skupiny absolventů SŠ, jejichž kariérové volby jsou přece jenom pestřejší než volby absolventů ZŠ – tomu se pak přizpůsobuje také kariérový poradce, jehož znalost této škály možných voleb žáků musí být poměrně značná.

Graf č. 13 – využití typů webových stránek pro kariérové poradenství – SŠ (%)

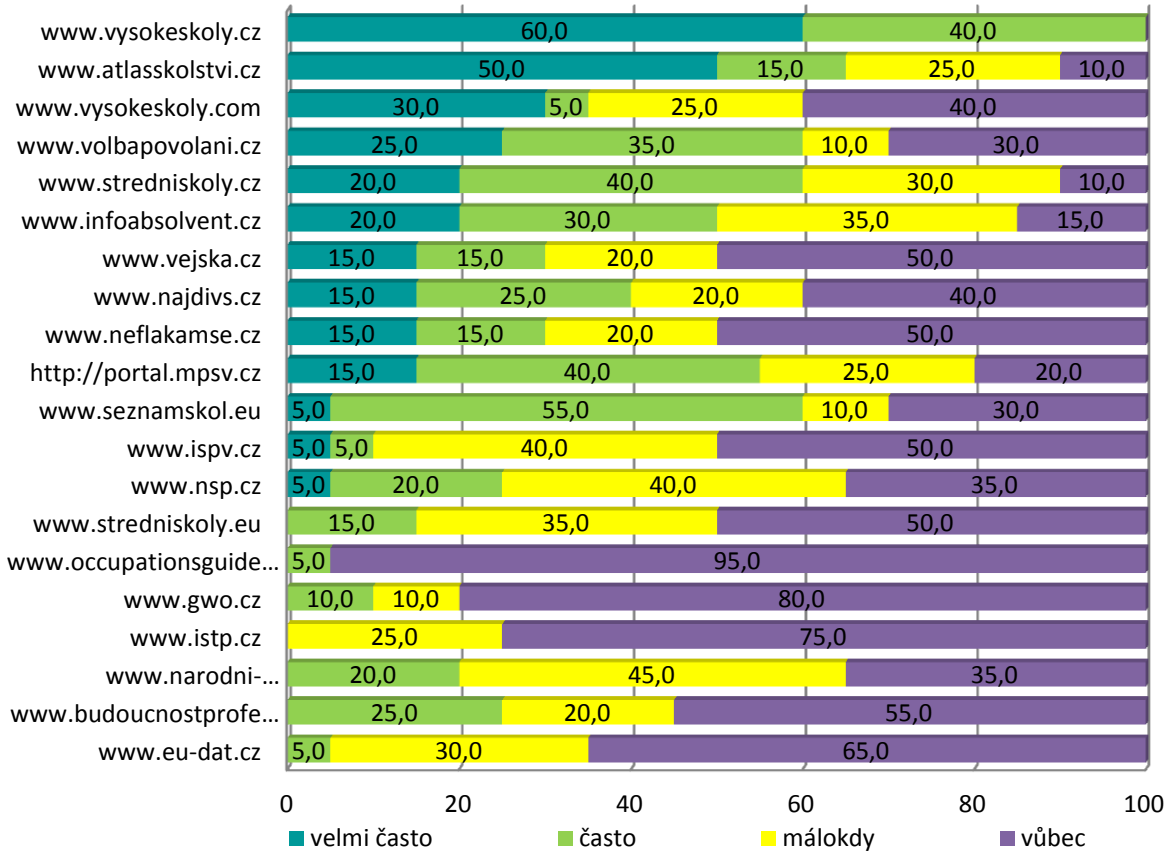

Portály, které se týkají zejména dalšího vzdělávání (Národní soustava kvalifikací, Národní soustava povolání a www.eu-dat.cz), jsou i poradci na středních školách využívány minimálně. Portály národních soustav využívá často kolem 20 % respondentů, ale převažuje odpověď „málokdy“ (40 – 45 %). Portály vůbec nevyužívá 1/3 respondentů. Portál DAT CZ, který se zabývá kurzy dalšího vzdělávání, nevyužívá většina poradců – 65 % vůbec a 30 % málokdy.

Celkově lze shrnout využívání veřejných informačních systémů resp. portálů na internetu ze strany poradců během poradenství takto: poradci nejčastěji využívaný portál je jednoznačně Atlas škol, a to jak u základních, tak středních škol (resp. u poradců na těchto typech škol). Dále v žebříčku figurují portály, které mají jednoduchý návodný název resp. název obsahuje přesně to, co poradce hledá (např. „vysokeskoly“ a „stredniskoly“ s různými koncovkami domén: cz, eu, com).

Výjimkou je mezi poradci na ZŠ portál Národního ústavu pro vzdělávání Infoabsolvent.cz, který se zaměřuje zejména na volbu střední školy. Proto byl respondenty na ZŠ označen jako druhý nejčastěji používaný portál. Na SŠ poradci tento portál využívají méně (skončil na pomyslném šestém místě z hlediska nejčastějšího používání), a to zejména z výše uvedeného důvodu, kterým je specializace na střední školy. Přestože portál obsahuje také databázi

vysokých škol, není nabídka v této sekci tak precizní jako v sekci SŠ, na kterou má provozovatel přímou vazbu.

Jako další zdroje doplňovali respondenti velmi často, že navštěvují přímo stránky jednotlivých středních či vysokých škol, sledují Učitelské noviny, stránky jednotlivých úřadů práce resp. jejich Informačních poradenských středisek. Dále weby: www.scio.cz, www.kariera.cz, www.fakulta.cz, www.studujvpk.cz, www.aprace.cz, www.kampomaturite.cz či www.kamnaskolu.cz. Jde tedy o mix portálů, které nabízejí pomoc jak při volbě vzdělávací, tak při volbě profesní cesty. Spíše na středních pozicích z hlediska četnosti využívání figurují portály týkající se volby povolání resp. volby profese. Nejméně se kariéroví poradci na obou stupních škol dostávají do kontaktu s portály týkajícími se dalšího vzdělávání.

Mezi důležité faktory, které mohou ovlivňovat práci kariérových poradců, patří, vedle nástrojů, s nimiž pracují, také **instituce, se kterými spolupracují.** Poradci na obou typech škol byli dotazováni, jak často resp. jak intenzivně spolupracují:

- s místními úřady práce resp. IPS (informačními poradenskými středisky)
- s výchovnými – kariérovými poradci na jiných školách
- s místními podniky
- s místními neziskovými organizacemi
- s místními PPP (pedagogicko-psychologickými poradnami)
- s místními zástupci krajského úřadu
- popřípadě s jinými dalšími typy organizací

Do nabídky byly zahrnuty subjekty, které mají spojitost s volbou vzdělávací a profesní dráhy a které jsou zastoupeny ve všech třech sektorech (soukromý, neziskový, firemní).

Výstupy jsou velmi podobné jak pro základní, tak pro střední školy. Nejvíce poradci na obou stupních škol spolupracují s místním úřadem práce resp. s místním IPS – informačním poradenským střediskem (která tvoří základní poradenskou síť v resortu MPSV).

Graf č. 14 – míra spolupráce s ostatními organizacemi v oblasti kariérového poradenství ve vlastním regionu – ZŠ (%)

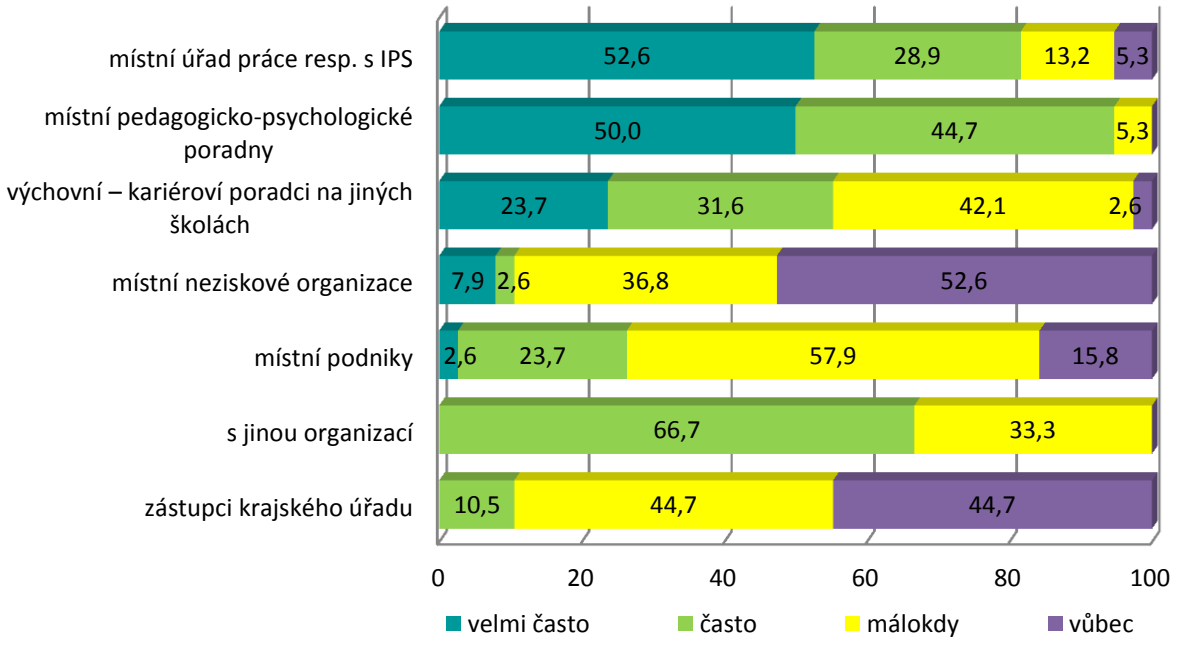

U základních škol je velmi častá spolupráce nadpoloviční (52,6 %), u středních škol je to 40 %. Zhruba čtvrtina poradců jak na základních, tak na středních školách je v kontaktu s IPS často. Pouze cca 5 % poradců není v kontaktu s IPS vůbec, a to jak na základních, tak na středních školách.

Úzkou spolupráci mají výchovní – kariéroví poradci nastavenou vedle IPS úřadu práce také s místními pedagogicko-psychologickými poradnami. Na základních školách jsou velmi

často v kontaktu s polovinou poradců, 44,7 % spolupracuje často. Žádný z respondentů na ZŠ ani na SŠ neuvedl žádnou spolupráci.

Graf č. 15 – míra spolupráce s ostatními organizacemi v oblasti kariérového poradenství ve vlastním regionu – SŠ (%)

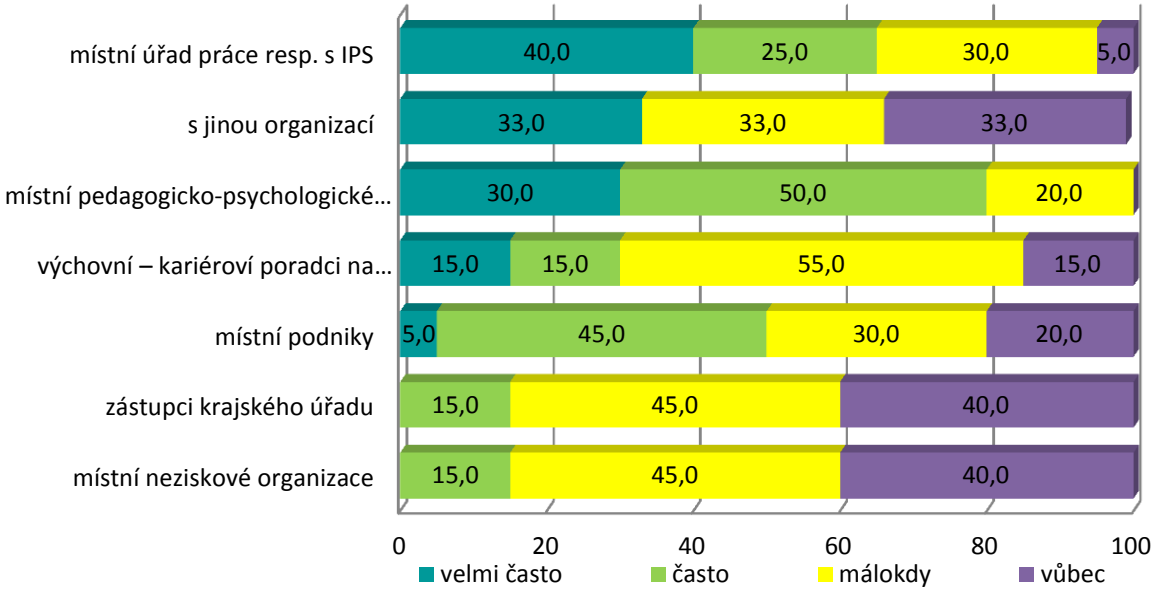

Na středních školách lze nalézt mezi spolupracujícími subjekty větší variabilitu v odpovědích, a to zejména ve spolupráci s jinými než uvedenými organizacemi. Poradci na SŠ uváděli, že dále spolupracují např. s místní hospodářskou komorou či velmi často využívají služeb poradců ze soukromého sektoru. Rozdíl mezi odpověďmi poradců na základních a středních školách lze také zaznamenat u spolupráce s neziskovými organizacemi. Zatímco poradci ze středních škol uvedli spolupráci s tímto typem subjektu až na posledním místě (často spolupráci uvádí 15 %, málokdy 45 % a vůbec 40 %), někteří poradci na základních školách (2,6 %) uvedli, že spolupracují s neziskovými organizacemi dokonce velmi často. Ovšem podobně jako na středních školách cca 1/2 poradců s nimi nespolupracuje vůbec.

Spolupráce s ostatními kariérovými poradci na jiných školách v dané lokalitě je hodnocena oběma skupinami respondentů průměrně. O něco aktivnější spolupráci lze zaznamenat u poradců na základních školách, kde velmi častá spolupráce je uvedena u téměř 1/4 respondentů a u 1/3 jde o spolupráci častou. Na středních školách je velmi častá spolupráce zaznamenána pouze u 15 % a častá u stejného % respondentů. Poradci z obou stupňů škol uvedli, že minimálně spolupracují také se zástupci krajského úřadu a spíše v menší míře je spolupráce navázána s místními podniky.

Celkově lze tedy říci, že vazbu na trh práce poradci spíše preferují předávat žákům zprostředkovaně, a to právě přes lokální úřad práce resp. informační poradenské středisko. Vedle spolupráce s IPS je pro poradce velmi důležitá také spolupráce s místními pedagogicko-psychologickými poradnami.

Na toto obecné vyjádření míry spolupráce výchovných – kariérových poradců s lokálními institucemi v oblasti kariérového poradenství navazují názory respondentů na **roli, kterou by měly v oblasti kariérového poradenství** v ideálním případě hrát: **základní školy, střední školy, pedagogicko-psychologické poradny, úřady práce či jiné subjekty**.

Srovnání je provedeno vzájemně mezi názory poradců na základní vs. na střední škole, a to tak, že je vždy uvedena míra souhlasu s rolí jednotlivých institucí v těchto oblastech:

- poskytování informací o vzdělávací nabídce
- poskytování informací o pracovních možnostech
- poskytování informací o uplatnění absolventů škol v regionu na trhu práce
- poskytování možnosti testování – diagnostika studijních předpokladů
- poskytování poradenství v oblasti volby vzdělávání, dalšího studia

- poskytování poradenství v oblasti volby povolání
- poskytování poradenství, jak se orientovat ve světě práce (např. jak zvládnout přijímací pohovor, jaké jsou typy pracovních smluv atp.)
- poskytování komplexního individuálního kariérového poradenství (pro volbu profesní a vzdělávací dráhy)
- poskytování skupinového poradenství pro volbu profesní a vzdělávací dráhy

Z hlediska odpovědí na otázku, jakou roli by měla hrát která instituce v oblasti **poskytování informací o vzdělávací nabídce**, byly odpovědi poradců na základních a středních školách velmi podobné. Dle odpovědí respondentů by zásadní roli měly v této oblasti hrát úřady práce, hned na druhém místě se poradci shodují na důležité roli samotných středních škol a na třetím místě vidí role škol základních. Rozdíl je pouze v míře vyjádření souhlasu, kde největší rozdíl je v názoru na roli pedagogicko-psychologických poraden, které mají poskytovat informace o vzdělávací nabídce podle poradců na ZŠ v 63,2 %, ovšem z pohledu poradců na ŠŠ vyjádřilo souhlas pouze 35 %. Mezi dalšími alternativními odpověďmi se vyskytly také názory, že informování o vzdělávací nabídce mají zajišťovat také vysoké školy či internet. Tyto názory jsou vyjádřeny spíše okrajově (pod 3 % odpovědí respondentů).

Graf č. 16 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti poskytování informací o vzdělávací nabídce

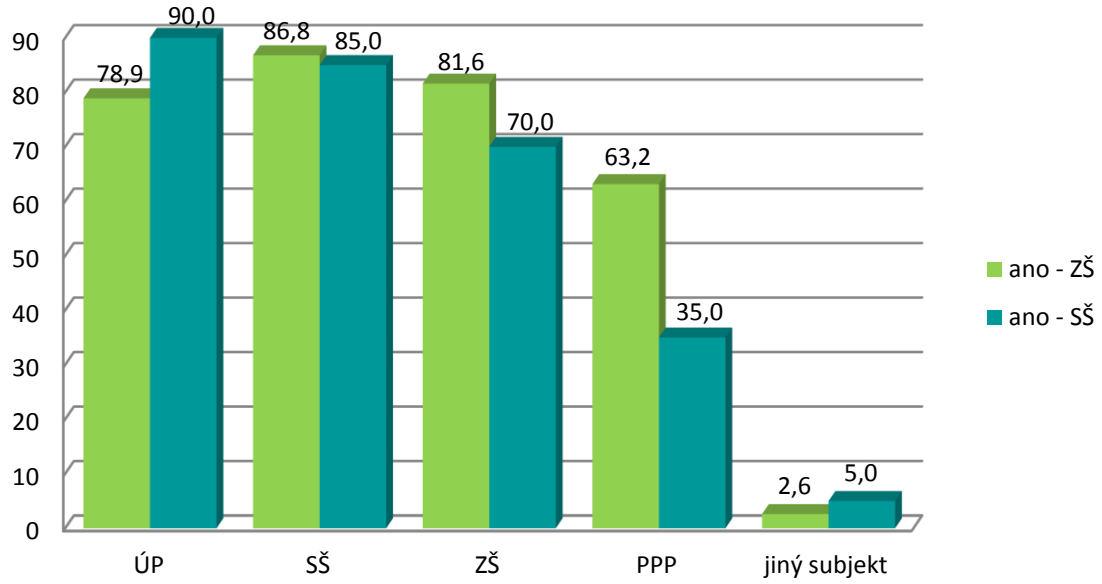

V oblasti **poskytování informací o pracovních možnostech** má rozhodně hrát primární roli úřad práce. Na tom se shodlo 100 % poradců na ZŠ a 95 % na SŠ. Poradci na obou stupních škol se shodli, že na druhém místě to mají být střední školy a na třetím základní. Shoda souhlasu se ovšem již poměrně zásadně liší. Zatímco poradci na ZŠ vidí střední školy jako důležitý zdroj informací o pracovních možnostech v 42,1 %, samotní poradci na SŠ vidí roli středních škol v této oblasti jako zásadnější – s výrokem souhlasilo 70 % poradců SŠ.

Od základních škol se tato role očekává pouze u cca 30 % respondentů a pedagogicko-psychologické poradny by měly tyto informace poskytovat pouze dle názoru 20 % dotázaných. Poradci ZŠ ovšem vidí, vedle naprosto klíčové role úřadu práce, v oblasti informování o pracovních možnostech roli hospodářské komory, samotných podniků, dále vysokých škol, rodičů a také roli informací na internetu.

Graf č. 17 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti poskytování informací o pracovních možnostech

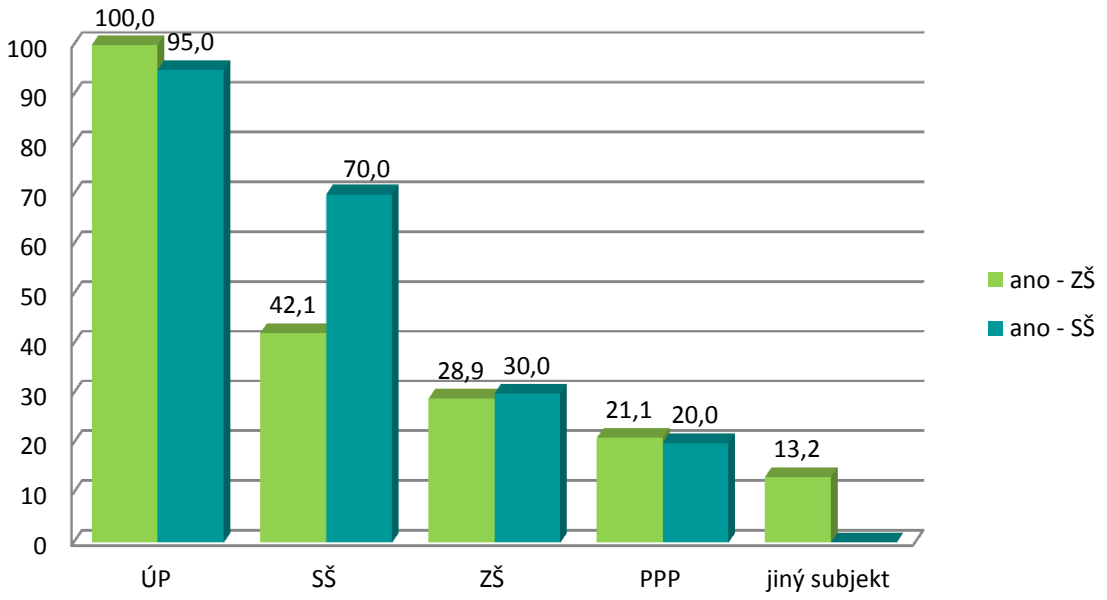

V oblasti **poskytování informací o uplatnění absolventů škol v regionu na trhu práce** se opět poradci z obou stupňů škol shodují na podstatné roli úřadu práce. Na druhém místě dle důležitosti zastoupení této role vidí všichni poradci střední školy, dále pak základní. Na posledním místě se toto očekává od pedagogicko-psychologických poraden. Téměř 100 % poradců na ZŠ i SŠ vidí v této pozici klíčovou roli úřadu práce. U škol středních vidí již tuto roli pouze zhruba 1/2 dotázaných.

Samotné základní školy (resp. respondenti–poradci z těchto škol) se vidí v této roli v cca 1/3 případů – ovšem z pohledu poradců na SŠ je role základních škol v této oblasti spíše marginální (10 %). Mezi další aktéry, kteří by měli poskytovat informace o uplatnění absolventů škol v místním regionu na trhu práce, zařadili zejména poradci ZŠ: lokální neziskové organizace, internet resp. stránky zaměřené na poskytování takovýchto informací v jejich regionu, regionální tisk a regionální média.

Graf č. 18 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti poskytování informací u uplatnění absolventů škol v regionu na trhu práce

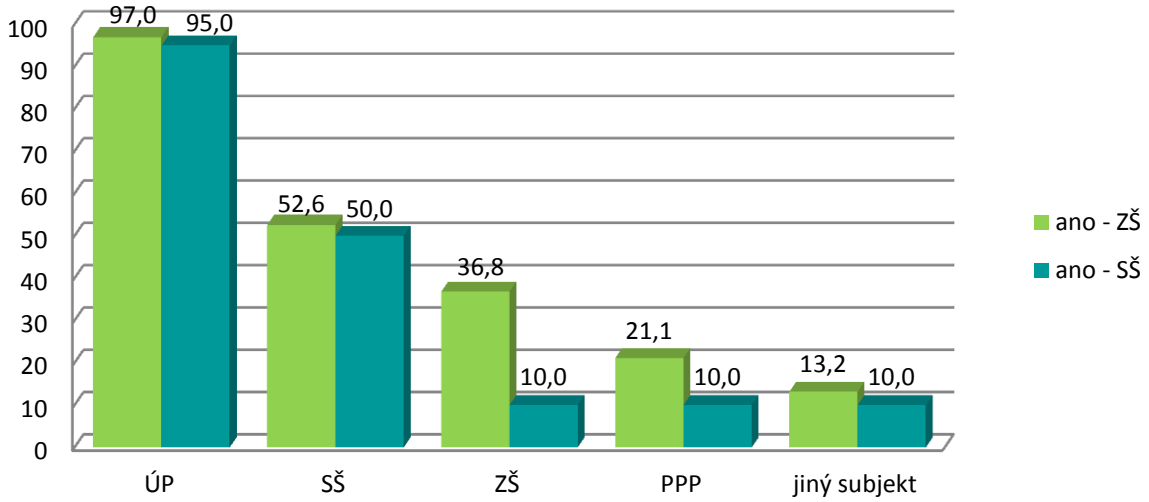

V oblasti poskytování možnosti **testování – diagnostika studijních předpokladů** se shodují jak respondenti SŠ, tak respondenti ZŠ na podstatné roli pedagogicko-psychologických poraden. Dále se priority liší: dle poradců ZŠ mají tuto roli v 52,6 % hrát

základní školy, dále v podobném zastoupení také úřady práce (44,7 %) a o něco méně střední školy (souhlasí 39,5 %).

Dle poradců na SŠ ovšem mají tuto roli hrát hned po poradnách právě střední školy (35,0 %), dále pak základní (30,0 %) a pouze okrajově mají toto téma řešit úřady práce (názor 10 % respondentů SŠ). Zejména dle respondentů na ZŠ mohou tuto roli poskytovat také soukromé subjekty se zaštítěním profesních organizací (např. SCIO atp.), dále někteří vidí možnost testování a diagnostiky také přes internet.

Graf č. 19 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti testování – diagnostiky studijních předpokladů

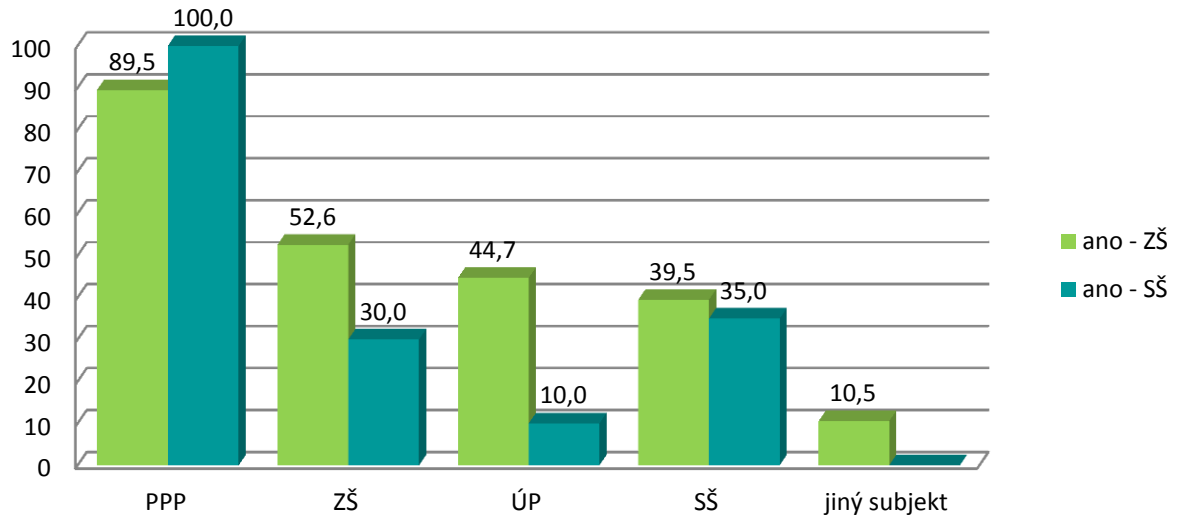

Ohledně **poskytování poradenství v oblasti volby vzdělávání**, dalšího studia vidí jak respondenti ZŠ, tak SŠ nejdůležitější roli obou typů škol (preference jsou poměrně vyrovnané, s výrokem souhlasilo cca 81 – 90 % respondentů). Poměrně důležitou roli zde vidí velká část respondentů (65,8 % u ZŠ, 80 % u SŠ) také u pedagogicko-psychologických poraden (pravděpodobně zejména ve vazbě na výše zmíněnou diagnostiku a z důvodu poměrně úzkého napojení na síť škol). Role úřadu práce je ve volbě respondentů až na posledním místě – přesto ale názor, že by ÚP měly řešit také poskytování poradenství v této oblasti, sdílí cca 2/3 poradců na obou stupních škol.

Graf č. 20 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti volby vzdělávání

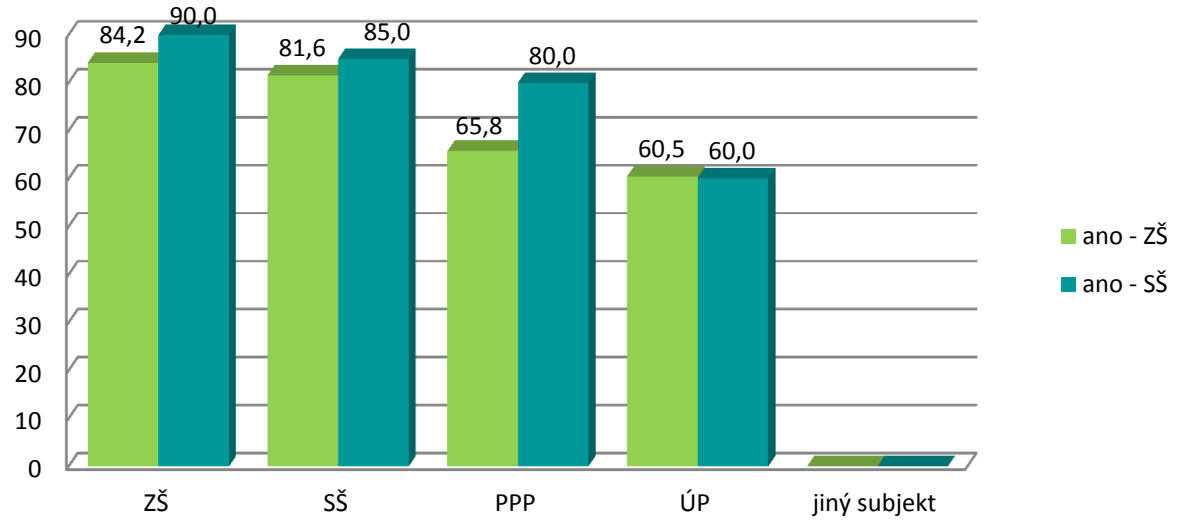

Respondenti také doplňovali či upřesňovali další možnosti působení aktérů v této oblasti. Ačkoliv respondenti neuvedli ve volbě odpovědí roli jiného subjektu, upřesňovali v oblasti

poradenství pro volbu vzdělávání a dalšího studia také roli soukromých psychologů či neziskových organizací, jejichž činnost souvisí se vzděláváním.

Co se týče **poskytování poradenství v oblasti volby povolání,** vidí poradci za ZŠ poměrně rovnoměrně rozdělené role jak úřadů práce, tak jejich základních škol, tak středních škol (cca 81,6 – 89,5 %), o něco menší roli přikládají pedagogicko-psychologickým poradnám (63,2 %). Poradci na SŠ mají odpovědi v oblasti volby povolání od poradců na ZŠ odlišné.

Ve volbě povolání se 85 % poradců na SŠ shoduje na podstatné roli pedagogicko-psychologických poraden (názor 85 % respondentů SŠ), na druhém místně vidí podstatnou roli středních škol a úřadů práce (v obou případech preference v 80 %) a až na posledním místě vidí roli základních škol (65 %). V oblasti poskytování poradenství pro volbu povolání neuvedli respondenti jiné alternativy odpovědí.

Graf č. 21 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti volby povolání

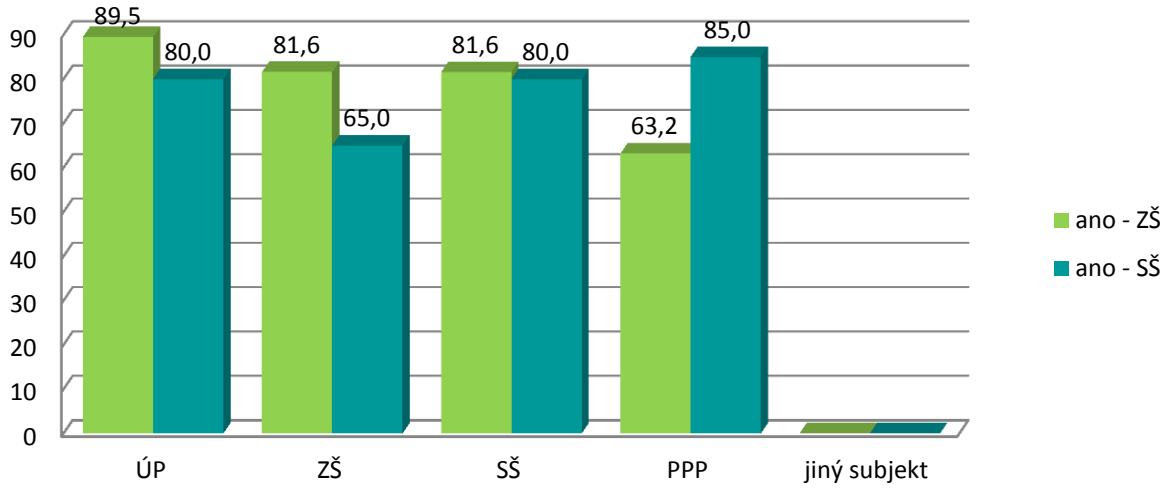

V oblasti **poskytování poradenství, jak se orientovat ve světě práce** (např. jak zvládnout přijímací pohovor, jaké jsou typy pracovních smluv atp.) vidí respondenti role jednotlivých institucí velmi odlišně.

Graf č. 22 – názor na institucionální zastoupení aktérů v poradenství, jak se orientovat ve světě práce

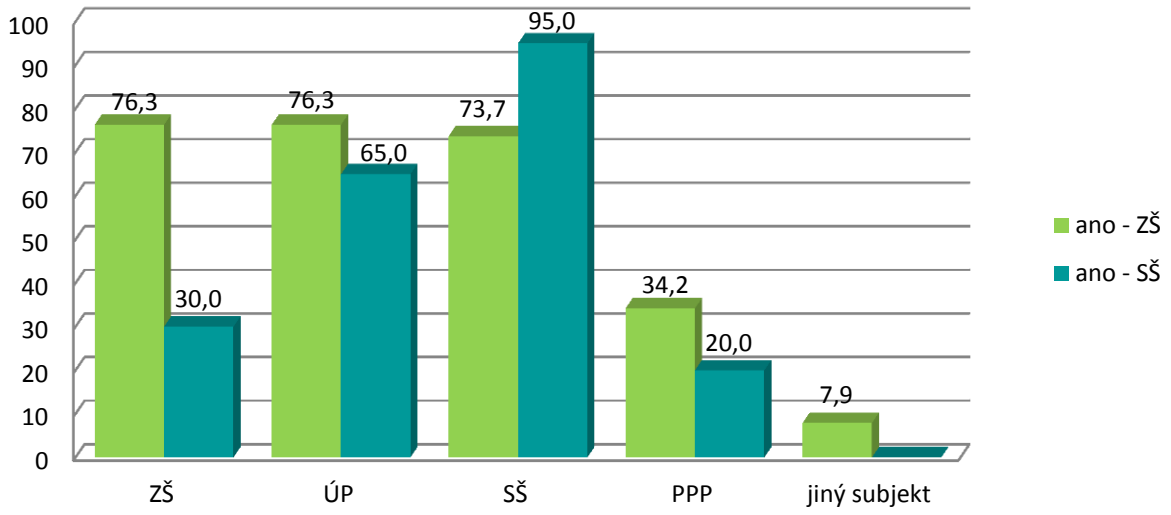

Dle poradců na základních školách by měly informace o orientaci na trhu práce poskytovat primárně základní školy spolu s úřady práce (názor 76,3 % respondentů), dále střední školy (73,7 %) a menšina zastává názor, že orientovat se ve světě práce mají pomoci klientům také pedagogicko-psychologické poradny (34,2 %). Poradci na SŠ naopak vidí jako

klíčovou roli středních škol (názor 95 % respondentů), dále úřadů práce (65,0 %) a pouze v 1/3 případů by tuto úlohu měly zastávat také základní školy a v 1/5 pedagogicko-psychologické poradny. Zástupci základních škol také vidí tuto roli u neziskových organizací.

V oblasti **poskytování komplexního individuálního kariérového poradenství** (pro volbu profesní a vzdělávací dráhy) také nelze najít shodu mezi odpověďmi dotázaných na ZŠ a SŠ. Poradci na základních školách vidí jako primárního nositele individuálního kariérového poradenství nejčastěji úřad práce resp. IPS – informační poradenské středisko (v 71,1 %), ve zhruba 1/2 případů je to pedagogicko-psychologická poradna a základní škola, až na posledním místě uvádí cca 1/3 respondentů ZŠ střední školy. Naopak střední školy vidí v této oblasti vlastní klíčovou roli ve spolupráci s úřadem práce (2/3 odpovědí) a pouze 1/3 respondentů SŠ vidí v této oblasti také roli základních škol. Dále respondenti doplňovali spíše obecněji roli regionálních poradenských center a odborných poradenských pracovišť.

Graf č. 23 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti poskytování komplexního individuálního kariérového poradenství

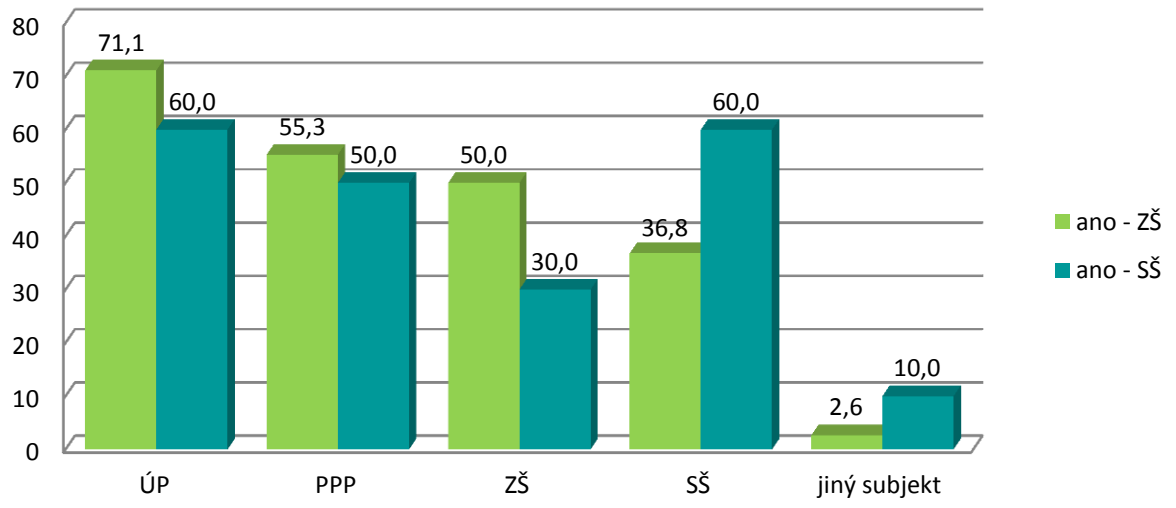

V oblasti **poskytování skupinového poradenství** pro volbu profesní a vzdělávací dráhy se odpovědi mírně liší od názoru poskytování individuálního poradenství.

Graf č. 24 – názor na institucionální zastoupení aktérů v oblasti poskytování komplexního skupinového kariérového poradenství

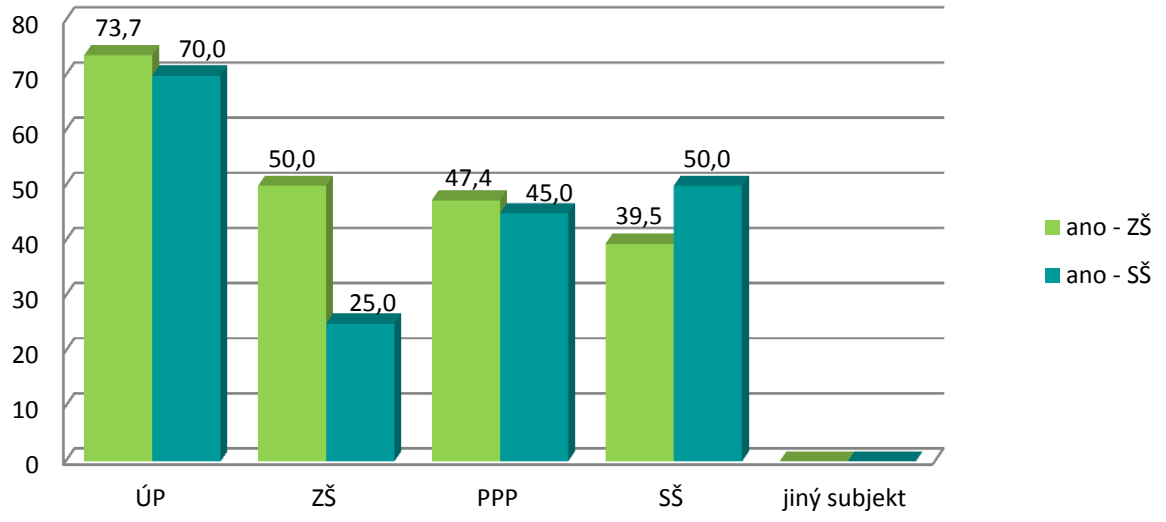

Poradci na ZŠ vidí v této oblasti opět nejčastěji roli úřadů práce (73,7 %), na druhém místě pak vnímají svoji roli (50,0 %) a podobně roli pedagogicko-psychologických poraden

(47,4 %). Roli středních škol vnímá v této oblasti pouze 39,5 %) poradců na ZŠ. Poradci na SŠ vidí v oblasti skupinového poradenství mírně vyšší (oproti individuálnímu) roli úřadu práce (s výrokem souhlasilo 70,0 %), následně pak vidí roli středních škol (50,0 %) a pedagogicko-psychologických poraden (45,0 %). U základních škol vidí tuto roli pouze 1/4 respondentů.

Celkově lze shrnout, že jak poradci na základních, tak na středních školách vidí v dílčích oblastech, které přímo spadají pod kariérové poradenství, nebo s ním souvisejí, nezastupitelnou roli úřadu práce. Dále si sami uvědomují také podstatnou roli jak základních, tak středních škol. Zpravidla pak poradci na základních školách vidí větší důležitost v roli základních škol a poradci na středních školách přikládají větší význam středním školám.

Důležitou roli pedagogicko-psychologických poraden vidí poradci z obou stupňů škol v oblasti testování a diagnostiky studijních předpokladů, v dalším sledu vidí poradci na obou stupních škol jejich roli také v poskytování komplexního individuálního kariérového poradenství. V oblastech kariérového poradenství, které se přímo vážou na trh práce a pracovní uplatnění, ale respondenti roli poraden vidí spíše jako doplňující (oproti roli úřadu práce a škol).

Při celkovém srovnávání názorů poradců na základních vs. poradců na středních školách lze hodnotit zhruba shodně preference názorů na poskytování informací o vzdělávací nabídce; poskytování informací o pracovních možnostech; poskytování informací o uplatnění absolventů škol v regionu na trhu práce a poskytování možnosti testování – diagnostika studijních předpokladů; poskytování poradenství v oblasti volby vzdělávání, dalšího studia; poskytování poradenství v oblasti volby povolání.

Větší rozdíly v preferencích názorů lze mezi poradci na základních vs. na středních školách zaznamenat v oblastech: poskytování poradenství v oblasti volby povolání; poskytování poradenství, jak se orientovat ve světě práce (např. jak zvládnout přijímací pohovor, jaké jsou typy pracovních smluv atp.); poskytování komplexního individuálního kariérového poradenství (pro volbu profesní a vzdělávací dráhy).

7 KLIENTI VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ

Dotazníkové šetření se zaměřilo v oblasti kariérového poradenství na školách také na **typ klientů výchovných – kariérových poradců**. Klientelu, jak potvrdily také odpovědi respondentů, samozřejmě primárně tvoří žáci dané školy. Ovšem cílem bylo zmapovat, do jaké míry odhadují poradci, že poskytují poradenství také: rodičům těchto žáků, dospělým osobám, které na škole studují, nebo dospělým, kteří se ucházejí o studium na jejich škole (např. v jiné formě než denní), či dospělým, kteří se ucházejí o získání dílčí kvalifikace na škole. Variabilita odpovědí na základních školách byla logicky menší než na středních školách, a to zejména u dospělých osob na dané škole studujících.

Na základních školách jsou mezi nejčastějšími klienty výchovných – kariérových poradců žáci, a to téměř ve 100 %. Druhým nejčastějším typem klienta jsou rodiče těchto žáků. Zhruba 5,3 % poradců uvedlo, že rodiče žáků s nimi nespolupracují vůbec, 10,5 % navštíví školního poradce málokdy; převažující většina poradců ovšem uvedla, že rodiče žáků jejich školy jsou klienty velmi často (26,3 %) a často (57,9 %). U dospělých osob studujících na ZŠ uvedlo pouze 2,6 % respondentů, že jsou také jejich klienti, a to málokdy. Ovšem 66,7 % dotázaných uvedlo mezi další klienty také dále: kolegy, kteří potřebují řešit problematiku kariérového poradenství (ať již z důvodu zapojení tématu do výuky, řešení volby vzdělávací či profesní dráhy u žáků ve své třídě nebo ve svém okolí v soukromí – např. rodina). Dále mezi klienty počítají také okruh osob v soukromém životě, kteří využívají znalostí poradce (např. kamarádi, sourozenci atp.). Dále poradenství poskytují také např. bývalým žákům, kteří se opakovaně hlásí do 1. ročníku na střední školu a na první pokus u přijímacího řízení neuspěli.

Graf č. 25 – typ klientů poradce na ZŠ v oblasti kariérového poradenství (%)

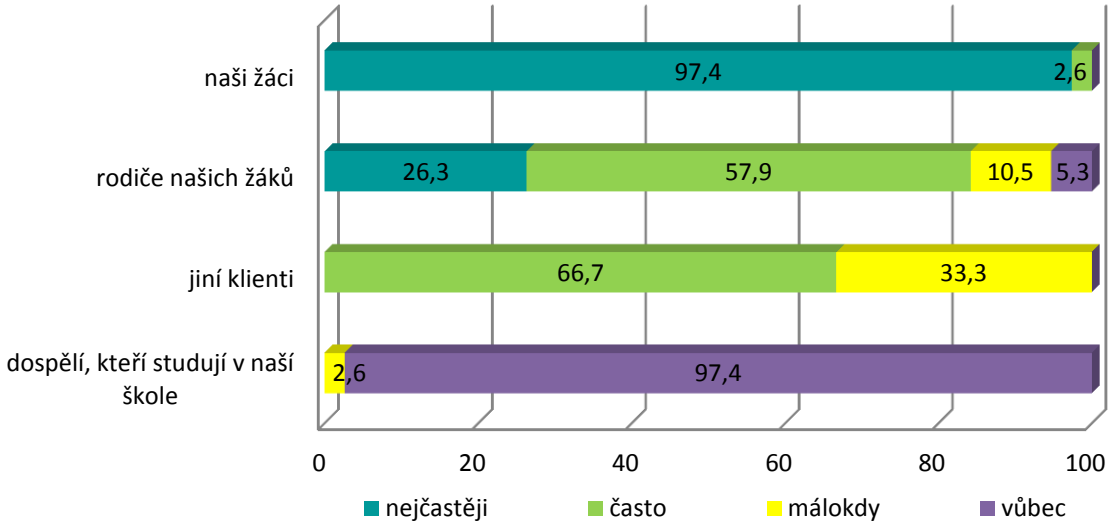

Na středních školách jsou také dle předpokladu nejčastějšími klienty výchovných – kariérových poradců žáci, a to zhruba v 95 %. Není to ovšem vždy pravidlem, protože někteří dotázaní poradci uvedli, že i vlastní žáci využívají služeb poradce málokdy (5 %). Na druhém místě z hlediska intenzity spolupráce jde opět o rodiče těchto žáků. Ve srovnání se základní školou je ovšem spolupráce rodičů a poradců na SŠ méně intenzivní. Velmi často jsou klienty rodiče u 10 % poradců SŠ, často u 45 %, ovšem spíše méně intenzivní spolupráci (málokdy) s rodiči uvedlo 40 % poradců. Podobně jako na ZŠ, i na SŠ je zhruba 5 % rodičů, kteří s poradci nespolupracují. V kategorii „jiných klientů“ respondenti neuvedli slovní specifikaci, lze ovšem předpokládat, že půjde, podobně jako u poradců na ZŠ, také o kolegy poradce či kamarády žáků.

Graf č. 26 – typ klientů poradce na SŠ v oblasti kariérového poradenství (%)

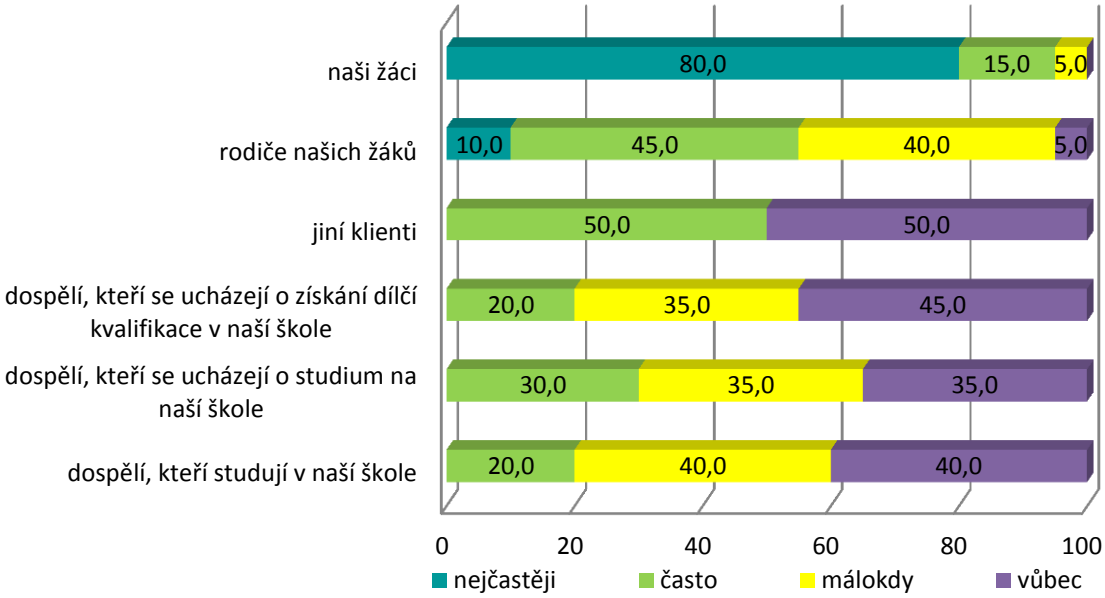

Hlavním rozdílem v práci poradce na střední škole je mírně vyšší pravděpodobnost, že mezi klienty budou také dospělé osoby. Může jít jednak o dospělé, kteří již přímo na škole studují (s nimi se alespoň někdy setkává 60 % poradců na SŠ). A dále o dospělé, kteří se teprve chystají na škole buď studovat, nebo se ucházejí o získání dílčí kvalifikace ve škole. 35 – 45 % poradců na SŠ uvedlo, že mezi klienty takové osoby nemají – ostatní radí i dospělým osobám alespoň někdy. Často radí dospělým 20 % poradců v případech, a) kdy dospělí již studují na škole, b) kdy se dospělí ucházejí o získání dílčí kvalifikace na škole. Dokonce 1/3 poradců na SŠ uvedla, že často radí dospělým, kteří mají zájem o studium na

jejich škole. Více než 1/3 poradců uvedla, že poskytuje alespoň někdy poradenství pro dospělé, a zhruba 1/3 poradenství k dospělým nesměřuje vůbec, protože se na ně dospělí nikdy neobrátili.

Tito **klienti na školách nejčastěji kontaktují** poradce osobně, na základních i středních školách uvedli poradci, že v 90 % je kontakt nejčastěji touto formou. Druhým nejtypičtějším způsobem kontaktování poradce je jak na základní, tak na střední škole telefonický způsob. Na základních školách 10,5 % poradců uvedlo, že velmi častý je pro ně také způsob telefonického kontaktování ze strany klientů, častý je pak u 55,3 % poradců. Zhruba 1/3 uvedla, že telefonicky jsou kontaktováni málokdy.

Graf č. 27 – způsob kontaktování poradce klientem na ZŠ (%)

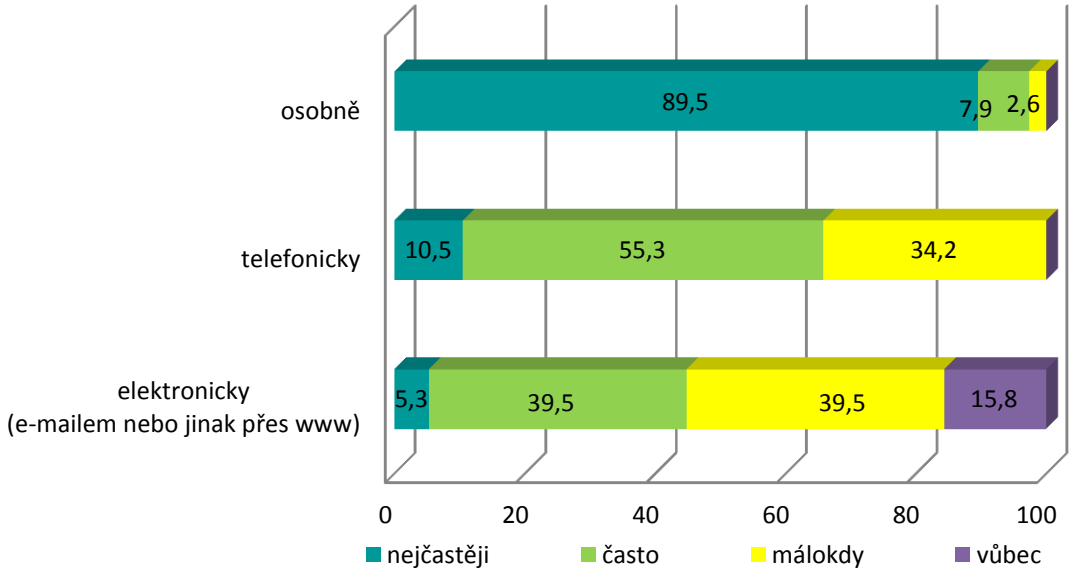

Graf č. 28 – způsob kontaktování poradce klientem na SŠ (%)

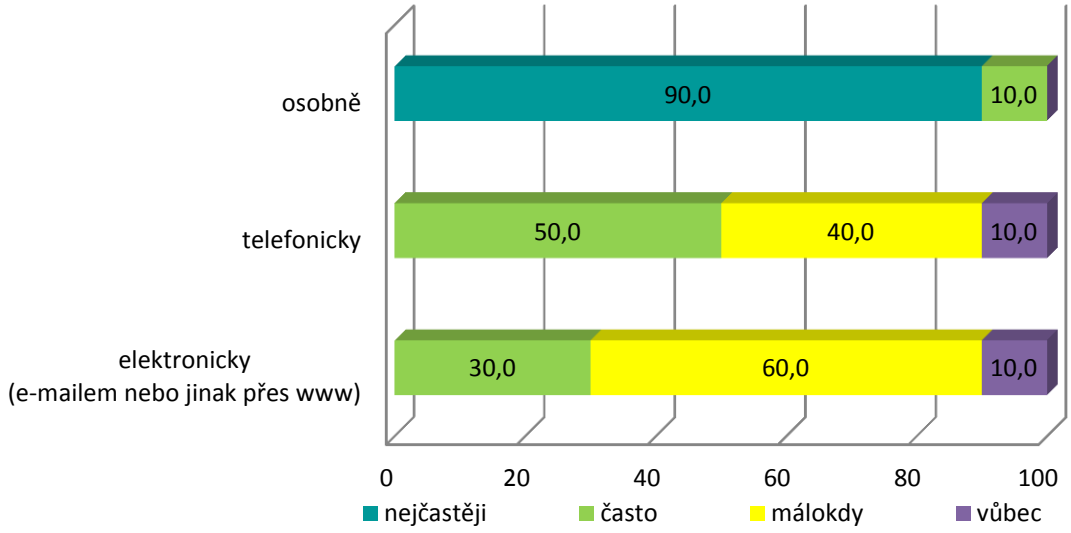

Na středních školách je častý kontakt telefonem u 50 % poradců, 40 % uvádí, že jsou takto kontaktování málokdy a 10 % uvádí, že tento způsob kontaktu není v jejich praxi běžný vůbec. Nejméně často jsou poradci kontaktováni elektronicky (e-mailem či jinak přes webové stránky). Zde se odpovědi na obou typech škol v podstatě neliší. Opět je ovšem intenzita kontaktu tímto způsobem zaznamenána vyšší u poradců na základních školách. Na některých školách je již tato forma zaběhlejší – poradci jsou takto kontaktováni v 5,3 % případech velmi

často a v 39,5 % případech často. Na středních školách je tento způsob častý u 30 % poradců.

Jednou ze stěžejních otázek v rámci šetření byla otázka, **jaké problémy řeší poradce nejčastěji**, a to se zaměřením na klienty – žáky. Problémy, které řeší poradce na základní škole se poměrně výrazně liší od problémů, které řeší poradce na škole střední, a to z hlediska četnosti zastoupení. Škála problémů resp. rozsah témat je ovšem velmi podobný a poradci na obou typech škol se ve větší či menší míře setkávají s obdobnou problematikou.

Na základních školách je nejčastějším tématem, které poradce řeší, volba povolání, která úzce souvisí s volbou dalšího studia. Tato dvě témata jsou nejčastěji poradci řešena u zhruba poloviny případů a necelá polovina (42,1 – 44,7 %) poradců toto téma řeší často. Desetina poradců se tímto tématem zabývá málokdy a 2,6 % respondentů uvedlo, že tato témata neřeší během poradenské praxe vůbec – zde je velmi pravděpodobné, že jde o školy, kde je role poradců buď nová a nezavedená, nebo jde o roli pouze formální, či o poradce, který se zaměřuje zejména na poradenství výchovné, z hlediska psychologického.

Dalším častým tématem, které poradce řeší, je prospěch žáků. Ani jeden respondent neuvedl, že by toto téma neřešil nikdy. Nejčastěji a často řeší prospěch žáků více než 3/4 poradců.

V dotaznících u poradců na ZŠ byla zaznamenána také jiná dílčí témata, se kterými se v poradenském procesu setkávají. Z těchto témat poradci uváděli: problematické chování žáků a výchovné problémy obecně, které velmi často souvisejí s nízkou motivací ke studiu a jistotou dostat se na jakoukoliv střední školu bez nároků na studijní výsledky (témata zejména pro výchovné poradce). Žáci tak často volí ne dle svých schopností a dovedností, ale z hlediska toho, který obor je dle jejich názoru nejpohodlnější (zde je souvislost se zánikem některých řemeslných či technických oborů).

Poměrně často uvádí poradci jako svou náplň také testování zájmů a předpokladů žáků. Velmi často pracuje s testováním 21,1 % poradců, často 42,1 %. Protože mezi respondenty, poradci na ZŠ, nepřevažují psychologové, lze na základě praxe předpokládat, že testování poradci žákům zprostředkovávají skrze pedagogicko-psychologické poradny.

Graf č. 29 – problémy v oblasti kariérového poradenství, které poradce řeší s žáky ZŠ (%)

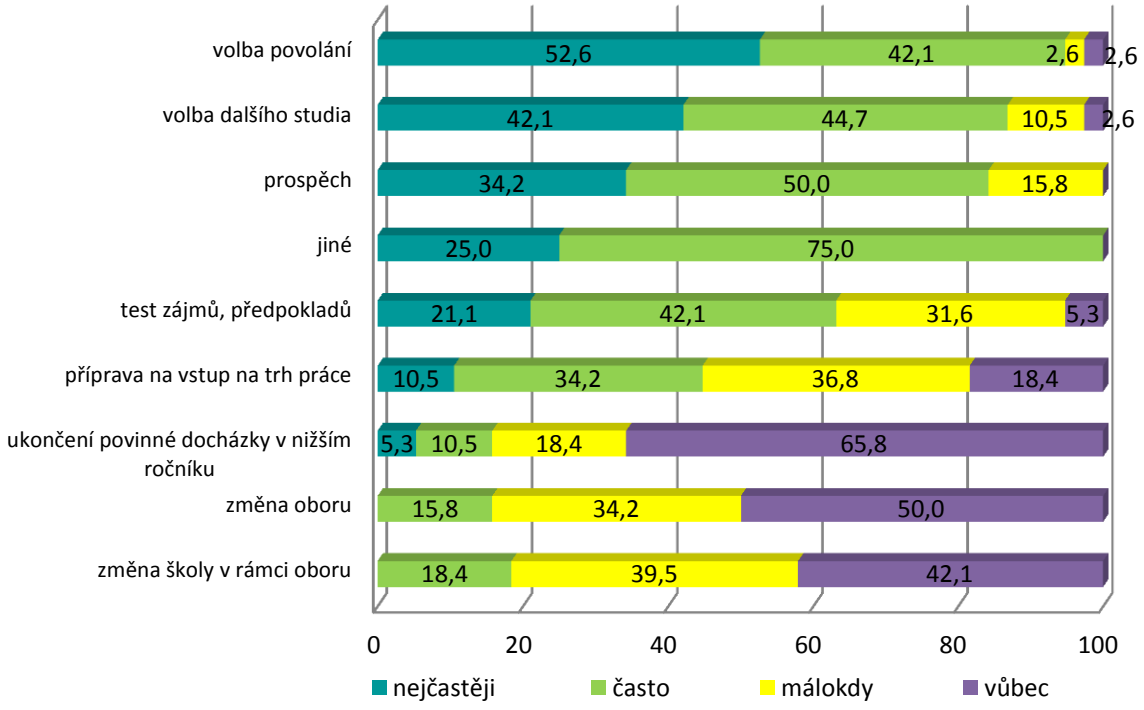

Příprava na vstup na trh práce (např. příprava na pracovní pohovor, psaní životopisu atp.) není pro poradce na ZŠ v současné době dominantním tématem. Přesto je pozitivním zjištěním, že 10,5 % poradců řeší s žáky toto téma velmi intenzivně a 34,2 % velmi často. Poměrně vysoké procento (18,4 %) poradců na ZŠ ovšem tuto problematiku s žáky neřeší vůbec.

Spíše okrajově řeší poradci na ZŠ změnu školy – často je to v 18,4 % případů. Více než polovina poradců toto téma s žáky neřeší vůbec, 1/3 málokdy. S tímto tématem ovšem velmi často souvisí téma předčasných odchodů ze školy resp. ze studia. 2/3 poradců se s tímto tématem vůbec nesetkávají. Ovšem celá 1/3 toto téma alespoň s některými žáky řešila. 18,4 % poradců toto řeší málokdy, 10,5 % často a 5,3 % dokonce velmi často. Zde se nabízí téma pro další případné šetření, kdy by bylo zajímavé zjistit, do jaké míry může poradce (na střední škole) změnit rozhodnutí žáka ze školy odejít.

Na středních školách je prioritním tématem výchovných – kariérových poradců prospěch. Ten řeší s žáky všichni oslovení poradci nejčastěji (45 %) nebo často (55 %). Nezodpovězenou otázkou je, do jaké míry jde o řešení prospěchu v rovině pozitivní (mít co nejlepší známky z důvodu usnadnění přijetí na vyšší nebo vysokou školu), nebo v rovině negativní (minimalizovat propadnutí či vyloučení ze školy z důvodu prospěchu).

Pozitivně hodnoceno je, že poradci na SŠ intenzivněji s žáky pracují v oblasti přípravy vstupu na trh práce (např. příprava na pracovní pohovor, psaní životopisu atp.). Toto téma uvedla na druhém místě, co do intenzity práce s žáky, většina poradců. 40 % poradců toto téma řeší s žáky nejčastěji, 30 % velmi často a 30 % málokdy (resp. alespoň někdy). Nikdo z poradců neuvedl, že by toto téma s žáky neřešil nikdy.

Mezi další témata, která poradci na SŠ často řeší, lze zařadit na třetí místo problémy osobní či nedostatek motivace (někdy lenost) studovat. Tento názor poradce na SŠ navazuje na postřehy poradců ze ZŠ, kdy žáci postrádají často motivaci k tomu být lepší, protože dostat se na střední školu je oproti minulosti velmi snadné a poměrně snadné je se na ní také udržet i bez většího zapojení žáků. Souvislost je zde opět také s již výše zmiňovaným faktem, a to se způsobem výběru střední školy. Oproti minulosti žáci již jen málokdy procházejí výběrovým řízením a vybírají si často obor ne dle svých znalostí a dovedností, ale dle toho, jak je snadné školu dokončit.

Graf č. 30 – problémy v oblasti kariérového poradenství, které poradce řeší s žáky SŠ (%)

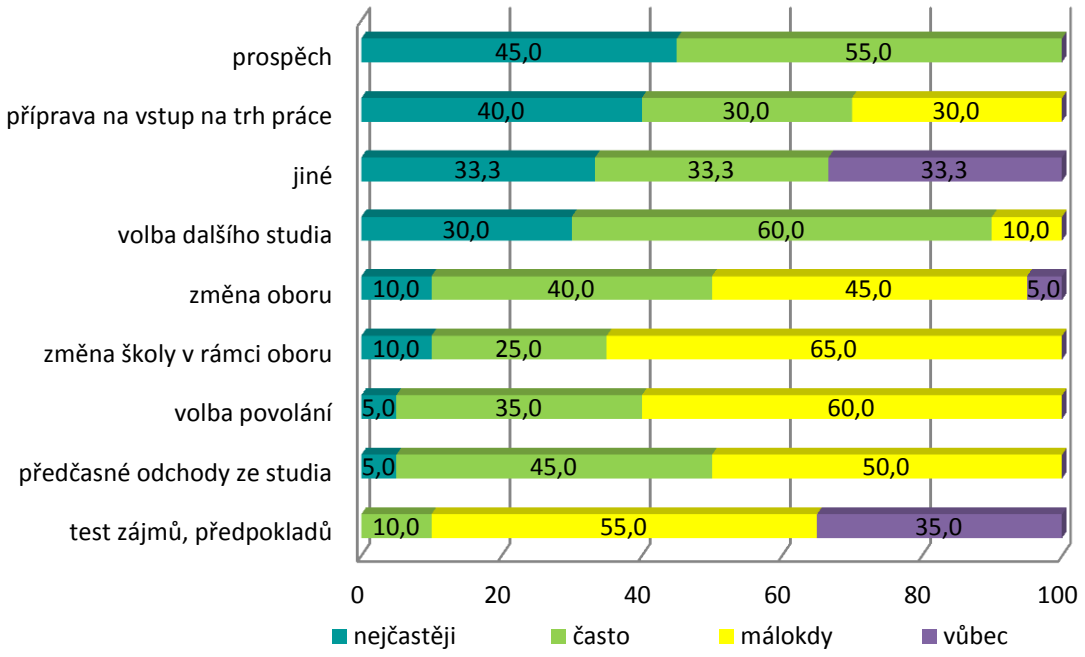

Velmi časté téma, které poradci řeší na SŠ, je volba dalšího studia. 30 % poradců toto téma řeší nejčastěji, 60 % často a 10 % někdy resp. málokdy. Nikdo z respondentů neuvedl, že by možnost návaznosti studia na vyšším stupni školy s žáky neřešil.

Poměrně často řeší, na rozdíl od poradců na ZŠ, poradci na SŠ téma změny oboru (s přechodem na jinou školu) nebo změny oboru v rámci školy. Změna oboru je nejčastějším tématem u 10 % poradců. Často toto téma řeší 40 % (změna s pravděpodobnou změnou školy) a 25 % (změna oboru v rámci školy).

Protože mezi respondenty figurovaly školy odborné (technické i netechnické obory), řeší poradci na SŠ volbu povolání spíše v menší míře. Předpokladem je, že žáci, kteří neuvažují během studia o změně oboru nebo školy, v oboru zůstávají (buď na trhu práce nebo v rámci dalšího studia). Volbu povolání řeší velmi často resp. nejčastěji 5 % poradců, 35 % často, ale většina (60 %) málokdy.

Testování zájmů a předpokladů, které zajišťují poradci na ZŠ poměrně často, je u poradců na SŠ spíše okrajová záležitost. Více než 1/3 toto téma neřeší vůbec, více než 1/2 málokdy. Pouze 10 % uvedlo, že tuto problematiku řeší s klienty často.

Zajímavé je srovnání výsledků hodnocení předčasných odchodů ze studia na základních a na středních školách. Stejně na ZŠ jako na SŠ toto téma velmi často resp. nejčastěji řeší zhruba 5 % poradců. Zajímavé je ovšem srovnání opačné části škály odpovědí, kdy na ZŠ se s touto problematikou vůbec nesetkává 65,8 % poradců, ovšem na školách středních se s touto problematikou potýkají nebo potýkali alespoň v menší míře všichni poradci. Málokdy toto téma řeší 50 % poradců a často 45 %.

Protože téma předčasných odchodů je pravděpodobnější právě na středních školách, směřovala pouze na poradce na SŠ podotázka týkající se toho, co poradce se žákem nejčastěji rozebírá v případě **uvažování o předčasném odchodu ze školy**. Poradci na SŠ se nejčastěji v těchto případech zaměřují prvotně na odkrytí důvodu odchodu žáka ze školy (poradci v šetření doplňují, že často jde o provázání s osobními či zdravotními důvody, které také s žáky probírají). Velmi často pak v druhém kroku diskutují o možnosti změny školy či oboru nebo změny formy studia. Změnu školy či oboru řeší velmi často či často 90 % poradců, změny formy studia 65 %. Poradci se tedy snaží žáka primárně udržet ve vzdělávacím procesu. Někteří respondenti výslovně uvádějí snahu žáka motivovat, podpořit a udržet ve stávajícím zahájeném studiu. Možnosti pracovních příležitostí sice s žákem, který uvažuje ze školy odejít, probírají poradci také, ale z hlediska četnosti je toto na posledním místě.

Graf č. 31 – zaměření poradenského rozhovoru s žáky, kteří chtějí předčasně ukončit studium - SŠ (%)

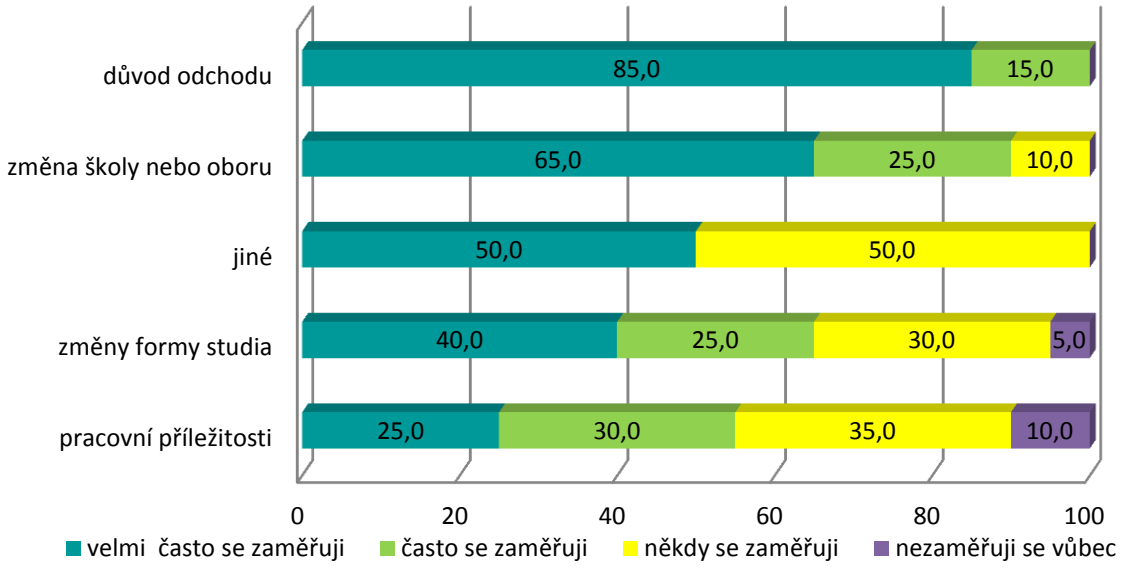

Celkově lze shrnout, že témata, kterými se výchovní – kariéroví poradci zabývají v rámci své poradenské činnosti, jsou velmi podobná jak na základní, tak na střední škole. Rozdíl je zejména v četnosti: to, jak se často poradce s kterým tématem ve své praxi setkává, určuje jednak stupeň školy (základní vs. střední), ale také typ středoškolského vzdělávání (zejména rozdíl mezi obecně a odborně zaměřenou výukou).

Na základních školách je poradenským tématem č. 1 volba povolání a s ním úzce související volba dalšího studia vč. řešení prospěchu žáků. Testování zájmů a předpokladů je spíš okrajová záležitost, stejně jako konkrétní příprava na vstup na trh práce. S ohledem na stupeň je minimálně řešeno také téma změny školy a předčasné odchody ze studia.

Na středních školách je poradenským tématem č. 1 prospěch a následně příprava na vstup na trh práce. Velmi často poradci řeší s žáky volbu studia. Na střední škole, oproti základní, je častěji s žáky probírána také možnost změny oboru (ať v rámci školy či s případným přestupem na jinou instituci).

Z důvodu prolnutí rolí poradce (jak oblast kariérní volby, tak oblast výchovná), řeší často poradci na obou stupních škol také výchovné problémy, problémy s motivací ke studiu či problémy osobního charakteru. Ty ovšem velmi často mají souvislost právě s tématy zaměřenými přímo na kariérní volbu, jakými jsou prospěch či předčasné odchody ze studia. Předčasné ukončení studia řeší častěji poradci na středních školách – minimálně občas se s touto problematikou setkali všichni poradci SŠ (na ZŠ bylo toto téma zaznamenáno více než u 1/3 poradců).

8 PODPORA VÝCHOVNÝCH – KARIÉROVÝCH PORADCŮ

Z důvodu zájmu o systematickou podporu výchovných – kariérových poradců na školách bylo jedním z cílů šetření zmapovat také **oblast vzdělání poradců**, a to jak z hlediska jejich odborného základu získaného během formálního vzdělávání, tak z hlediska jejich znalostí a dovedností získaných během dalšího neformálního vzdělávání vč. případného zájmu o další kurzy.

Z hlediska formálního vzdělání celkově převažují mezi výchovnými – kariérovými poradci osoby s pedagogickým vzděláním – těchto osob je většina (78 % poradců celkově). Psychologický background má 38 % všech respondentů celkově – kde z toho pouze 13 % uvedlo psychologii jako jediný hlavní obor. Ostatní dotázaní mají vystudovanou kombinaci pedagogika – psychologie.

Mezi humanitními obory, které dotázaní poradci vystudovali, pouze jeden respondent uvedl sociální práci. 26 % dotázaných poradců má vystudovaný jiný humanitní obor (mimo pedagogiky, sociologie, psychologie a sociální práce). U poradců, kteří mají technické vzdělání (21 %), má polovina z nich také vzdělání pedagogické, výjimečně i psychologické. Poradci s tímto backgroundem jsou nejen na školách středních odborných, ale v polovině případů také na školách základních.

Při srovnání odpovědí respondentů ze ZŠ a respondentů ze SŠ jsou ovšem mírné rozdíly. Poradci na ZŠ i SŠ sice shodně uváděli nejčastěji studium pedagogiky, ale u respondentů ZŠ to bylo v 86,8 % a u respondentů SŠ 60 %. U poradců ZŠ pak na druhém místě z hlediska četnosti bylo uváděno studium psychologie (36,8 %), dále pak jiný humanitní obor (23,7 %) a spíše okrajově jiný technický obor (13,2 %).

Na středních školách je rozdělení vystudovaných oborů (jiných než pedagogika) v odpovědích poradců rovnoměrnější. Na druhém místě také figuruje psychologie (40 %), na třetím místě ovšem převládá studium jiného technického oboru (35 %) následováno jiným humanitním oborem (30 %). 5 % respondentů SŠ uvedlo vystudovaný obor sociální práci.

Protože respondenti měli možnost označit více než jednu odpověď, lze dle četnosti odpovědí interpretovat výsledky uvedené v grafu níže takto: jak na středních, tak základních školách je převažující vzdělání výchovného – kariérového poradce pedagogické. Druhý nejčastější obor, který poradci vystudovali, je psychologie, často právě kombinovaná se studiem pedagogiky. Po pedagogice a psychologii, jako prioritním backgroundu poradců, nelze dále specifikovat obor, který by poradci často vystudovali. Jde o mix různých oborů humanitních i technických, kde velmi často osoby s technickým vzděláním mají doplněné i vzdělání humanitní.

Toto celkové pořadí poradců podle studovaných oborů je shodné jak pro základní, tak střední školy, s výjimkou mírné převahy poradců na SŠ, kteří mají vystudovaný technický obor častěji než poradci na ZŠ.

Graf č. 32 – obor, který výchovní – kariéroví poradci vystudovali

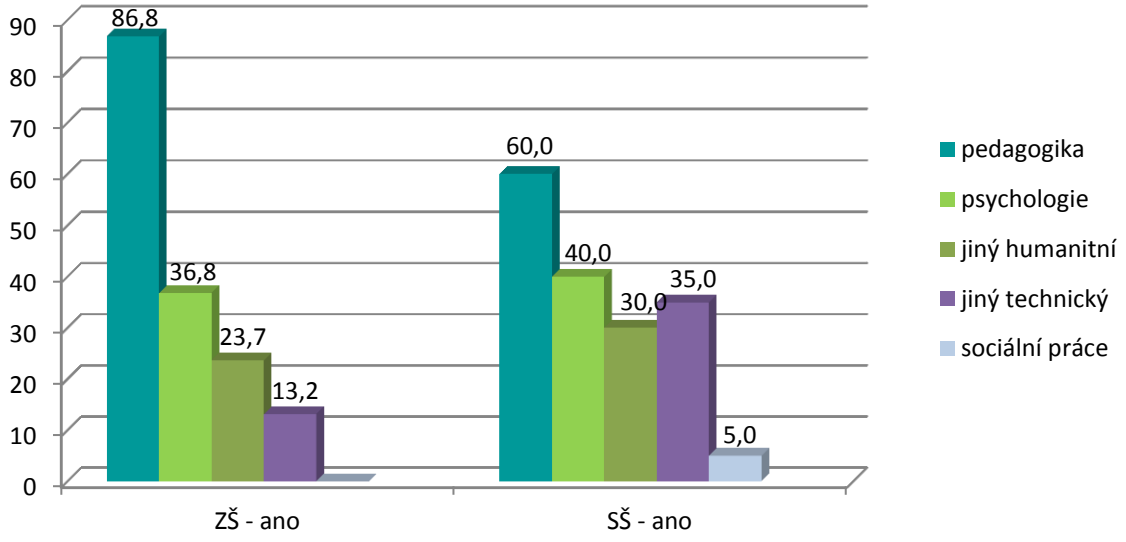

Z hlediska **dalšího neformálního vzdělávání** (účast na kurzech) přímo v oblasti kariérového poradenství byli poradci jednak dotazováni na dosavadní účast v kurzech zaměřených na toto téma a jednak na zájem se do budoucna těchto kurzů účastnit a za jakých podmínek.

Mapováním dosavadní účasti na kurzech zaměřených na kariérové poradenství bylo zjištěno, že průměrně 1/4 dotázaných nikdy žádný takový kurz neabsolvovala. 27,6 % respondentů uvedlo, že absolvovali 1 kurz na toto téma. 39,7 % absolvovalo 2 – 5 kurzů a dokonce 6,9 % absolvovalo více než 5 kurzů zaměřených na kariérové poradenství.

Z hlediska porovnání účasti na dalším vzdělávání celkově více osob absolvovalo alespoň 1 kurz na ZŠ oproti SŠ. Celých 50 % poradců na SŠ neabsolvovalo vůbec žádný kurz na toto téma. Na ZŠ jde jen o 13,2 % poradců.

Graf č. 33 – počet absolvovaných kurzů na téma kariérové poradenství

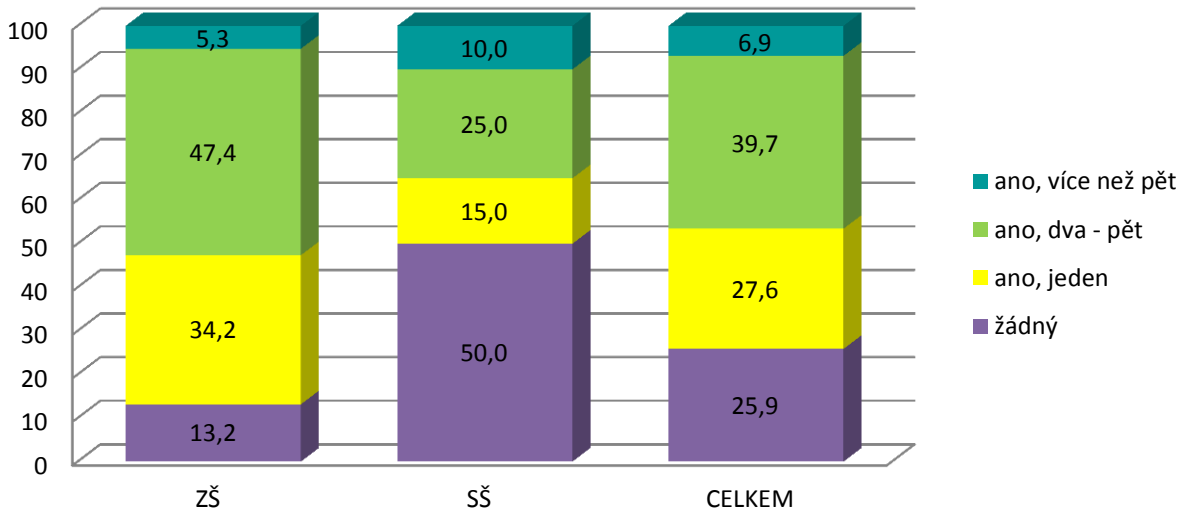

Celkově má o další vzdělávání v oblasti kariérového poradenství zájem 70,7 % respondentů. Mírně vyšší zájem je u poradců na SŠ oproti poradcům na ZŠ (rozdíl 14,2 p.b.).

Graf č. 34 – zájem o účast na kurzech v oblasti kariérového poradenství v budoucnu

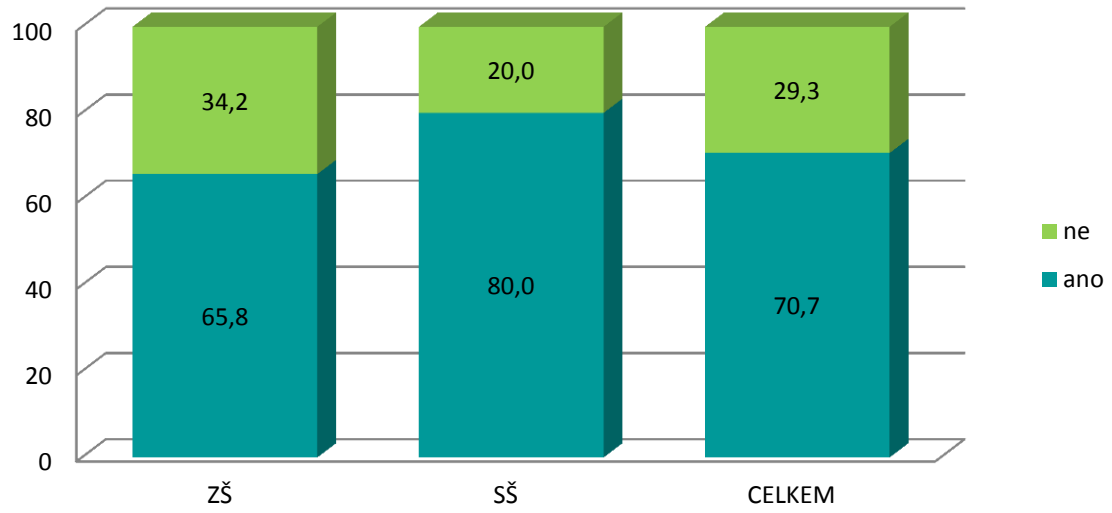

Zajímavé zjištění je, že i ti poradci, kteří již absolvovali více než 5 kurzů, projevili zájem i o další kurzy v budoucnosti. Za tyto kurzy ovšem nechtějí vynakládat žádné vlastní prostředky. Poradci, kteří doposud absolvovali 2 – 5 kurzů na toto téma, mají také spíše zájem o prohloubení si svých znalostí a dovedností (pouze 1/5 z této skupiny již o další studium zájem nemá). Náklady, které jsou ochotni na toto vzdělávaní vynaložit, se z hlediska typu odpovědí velmi liší, a to od 0 Kč do 5000 Kč za rok.

Poradci, kteří absolvovali alespoň jeden kurz na téma kariérové poradenství, mají většinou zájem i o další kurzy (mimo 1/4 z této skupiny). Prostředky, které by na toto vzdělávání zpravidla museli vynaložit, se pohybují od 0 do 500 Kč za rok maximálně. U poradců, kteří nikdy žádný kurz na téma kariérové poradenství neabsolvovali (již zmíněná 1/4 respondentů celkem), má pouze 1/2 zájem o kurzy, kde by získala v dané oblasti znalosti a dovednosti. Pokud mají ochotu se nějakého kurzu v budoucnu zúčastnit, pak do něj nejsou ochotni investovat vůbec nebo maximálně 500 Kč za rok.

Z tohoto srovnání lze shrnout, že u poradců, kteří byli již do současné doby v oblasti vlastního dalšího rozvoje a vzdělávání aktivní, je vyšší pravděpodobnost účasti na dalších kurzech oproti těm, kteří doposud žádný kurz neabsolvovali. Čím nižší je dosavadní účast na kurzech, tím klesá pravděpodobnost účasti těchto osob na případných dalších kurzech v budoucnosti.

Graf č. 35 – ochota finančně se podílet na nákladech za kurzy v oblasti kariérového poradenství

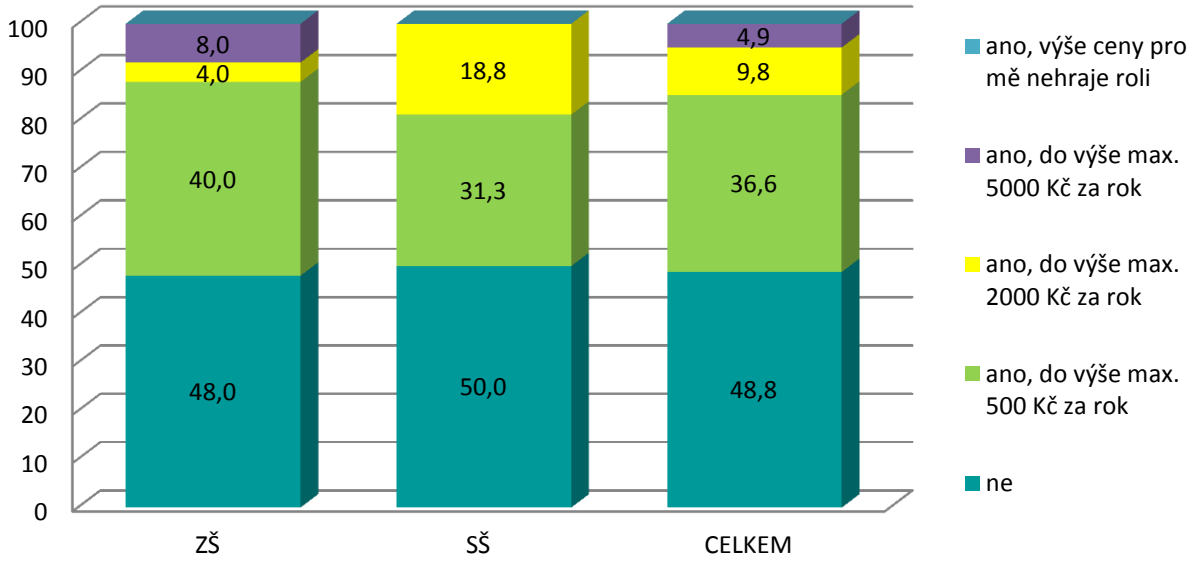

Z hlediska nákladů (cena kurzu) lze hodnotit, že zhruba 1/2 respondentů, jak na ZŠ, tak na SŠ, není ochotná za kurzy dalšího vzdělávání v oblasti kariérového poradenství platit vůbec. 1/3 osob je ochotná vložit do svého dalšího vzdělávání maximálně 500 Kč za rok z vlastních prostředků. 9,8 % je ochotno investovat do školení maximálně 2000 Kč za rok a 4,9 % maximálně 5000 Kč za rok. Mírně větší ochota podílet se finančně na svém dalším rozvoji je u poradců na základních školách.

Pokud by se měl poradce finančně účastnit, **rozhodování o výši spoluúčasti** by samozřejmě finálně ovlivnilo také to, o jaký kurz by konkrétně šlo (jaká by byla délka, obsah, forma, ukončení, …). Údaje jsou tedy v této chvíli spíše orientační. Přesto je z výsledků jasné, že cena kurzu je pro poradce na škole ne zcela limitující, ale hraje významnou roli v jeho rozhodování.

Zejména pro poskytovatele kurzů dalšího vzdělávání či pro tvůrce vzdělávacích programů pro poradce je zajímavá informace, kolik dní jsou poradci ochotni se svému dalšímu rozvoji resp. kurzům dalšího vzdělávání věnovat. Z těch respondentů, kteří by měli zájem o další kurzy, odpověděla většina (51,2 %), že by se ráda tematice kariérového poradenství věnovala v průměru 2 – 3 dny. Necelá 1/3 respondentů uvedla rozsah 4 – 5 dní. Tyto odpovědi naprosto převažovaly, a to jak u poradců na ZŠ, tak na SŠ. Pouze zhruba 10 % je ochotno se tomuto tématu věnovat 5 a více dní. A stejné procento osob naopak maximálně 1 den. Výjimečně se objevily i jiné odpovědi, kde jsou respondenti ochotni se v dané tematice vzdělávat 10, 14 i 30 dní za rok. Ovšem, jak respondenti upřesňují, zde záleží na konkrétní vzdělávací nabídce.

Graf č. 36 – ochota věnovat čas na kurzy v oblasti kariérového poradenství během následujícího jednoho roku

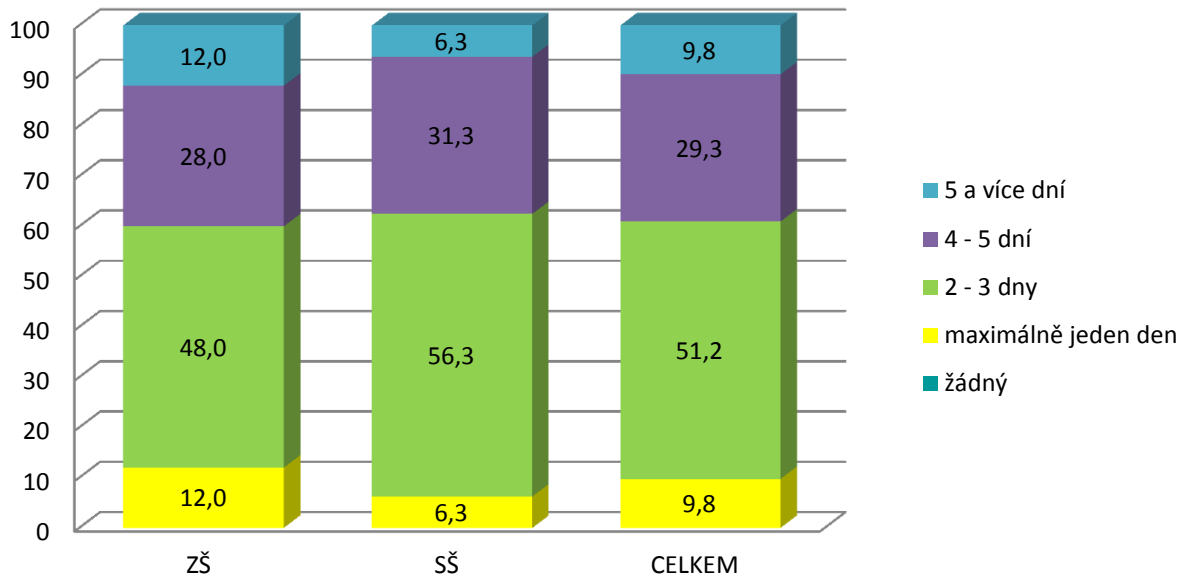

Z hlediska podpory výchovných – kariérových poradců na školách byl vedle zájmu o další vzdělávání sledován také zájem o jednotlivé typy resp. způsoby podpory těchto poradců. Poradci volili v dotazníku pořadí možností podpory, resp. vyjadřovali své preference. Mapovány byly nejvíce preferované možnosti resp. 1. – 4. volba pořadí.

Poradci volili z těchto druhů možné podpory:

- možnost se účastnit prezenčního typu školení v oblasti kariérového poradenství (KP)
- možnost se účastnit školení v distanční formě (např. e-learning) v oblasti KP
- dostávat aktuální informace o oblasti KP v ČR
- dostávat aktuální informace o oblasti KP v zahraničí
- dostávat aktuální informace o legislativě týkající se KP
- dostávat aktuální informace o novinkách a trendech v oblasti rozvoje lidských zdrojů – RLZ (Human Resources) v organizacích zaměstnavatelů (firmy, veřejná správa, neziskové organizace)

- mít možnost sdílet informace s kolegy v oblasti KP na společných setkáních (např. konference, diskusní fóra, …)
- mít možnost sdílet informace s kolegy v oblasti KP elektronicky (např. diskusní fóra na internetu, …)
- mít přístup k metodikám práce výchovného – kariérového poradce (např. metody vedení pohovoru s klientem, metody koučování, …)
- mít přístup k pomůckám, nástrojům výchovného – kariérového poradce (např. videa, animace, testy, …)

Graf č. 37 – zájem o podporu v oblasti kariérového poradenství pro poradce – ZŠ (%)

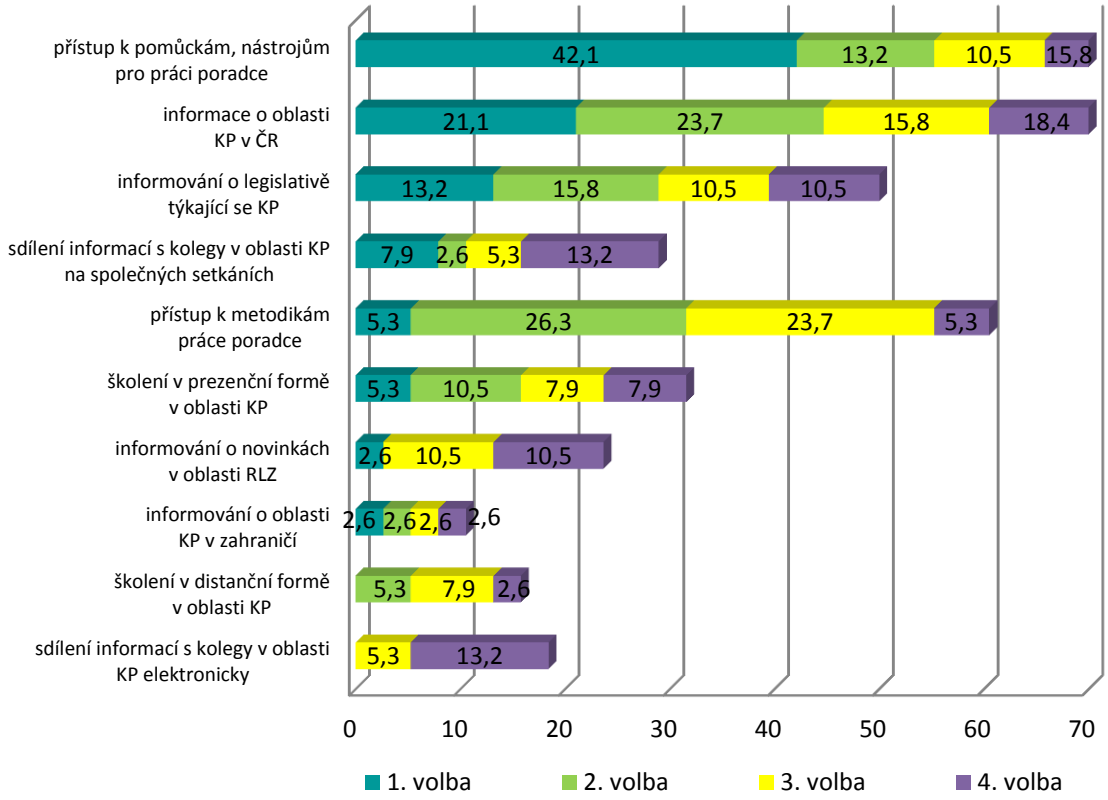

Na základních školách vyjádřili poradci jednoznačně největší zájem o přístup k pomůckám a různým nástrojům poradce (např. videa, animace, testy, …), které by mohli využít během poradenské praxe. Tato forma podpory byla mezi poradci nejčastěji volena jako 1. – 4. volba. 42,1 % poradců na ZŠ volilo tento způsob podpory na prvním místě. Téměř 70 % poradců má o tento způsob podpory zájem. Stejné procento má také zájem o to, dostávat aktuální informace o kariérovém poradenství v ČR. Celkově zhruba 60 % poradců na ZŠ projevilo také zájem o přístup k metodikám práce poradce tj. postupy, návody, metodiky např. v oblastech vedení pohovoru s klientem, metody koučování, …

Pokud ovšem srovnání provedeme z hlediska nejčastěji volené 1. volby, pak na třetím místě je z hlediska vážnosti zájem také o novinky z oblasti poradenské legislativy a o sdílení informací s kolegy v oblasti kariérového poradenství, a to na společných setkáních (např. na konferencích, diskusních fórech, …). Naopak o sdílení informací elektronickou formou je spíše minimální zájem (např. zasílání newsletterů o kariérovém poradenství atp.).

Menší zájem je také obecně o informování o novinkách v oblasti rozvoje lidských zdrojů (RLZ) v organizacích zaměstnavatelů (firmy, veřejná správa, neziskové organizace) a o novinky o oblasti kariérového poradenství v zahraničí. Pokud srovnáme tyto formy podpory se zájmem o vzdělávání, je zájem o školení menší než zájem o trvalý přístup k metodikám, nástrojům a informacím. Zájem ale poradci překvapivě více projevili o školení v prezenční formě než o školení ve formě distanční (např. formou e-learningu).

Na středních školách jsou výsledky zájmu o podporu v oblasti kariérového poradenství poměrně odlišné. 70 % poradců na SŠ sice podobně jako poradci na ZŠ má zájem o poskytování informací v oblasti kariérového poradenství v ČR, ovšem na druhém místě (zájem zhruba 65 % respondentů SŠ) je zájem o prezenční školení v dané problematice. Tuto formu podpory zároveň volilo jako 1. volbu 30 % poradců na SŠ. Podobně jako na základních školách, i na středních mají poradci velký zájem o přístup k pomůckám, nástrojům pro poradenskou praxi. O tuto formu podpory má zájem 50 % respondentů SŠ a jako první volbu tuto možnost preferovalo 20 % dotazovaných ze SŠ.

Graf č. 38 – zájem o podporu v oblasti kariérového poradenství pro poradce – SŠ (%)

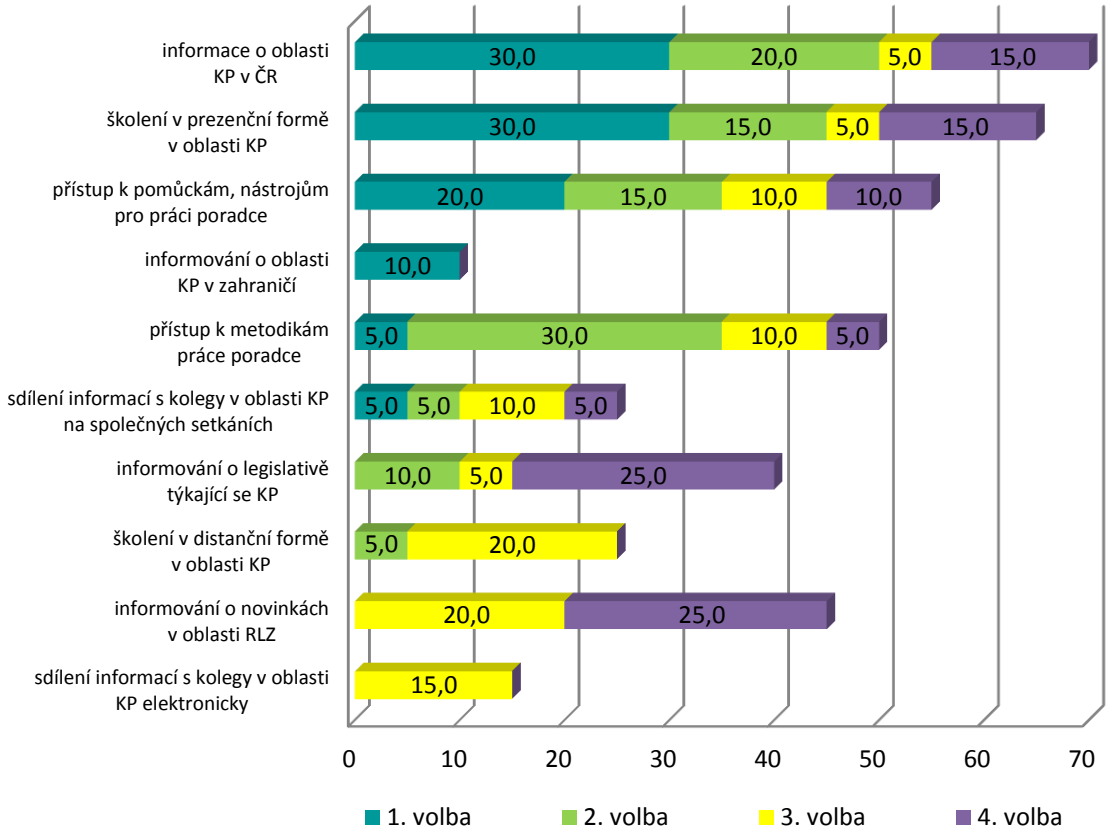

Zajímavý je také zájem 10 % poradců SŠ o informace ze zahraničí, kdy desetina uvádí tento zájem na prvním místě. Ovšem celkově ve srovnání s celou skupinou respondentů na SŠ je tento zájem spíše okrajový. Z hlediska celkového počtu je také zájem o metodiky (např. metody vedení pohovoru s klientem, metody koučování, …) – stejně jako u ZŠ je u metodik preference respondentů zhruba uprostřed.

Jako spíše okrajové formy podpory vidí poradci na středních školách sdílení informací (preferují ovšem více osobní formu na společných setkáních), dále pak informování o legislativě týkající se kariérového poradenství či informování o novinkách v oblasti rozvoje lidských zdrojů (RLZ) v organizacích zaměstnavatelů (firmy, veřejná správa, neziskové organizace).

Celkově lze zhodnotit, že poradci na obou stupních škol by přivítali podporu zejména v přístupu k informacím v oblasti kariérového poradenství v ČR a k pomůckám, nástrojům, které by mohli využívat během poradenské praxe (vč. přístupu k metodikám). Na základních školách je pak na dalších příčkách z hlediska vyjádřených preferencí přístup k legislativě, která se týká oblasti kariérového poradenství, a možnosti sdílení informací s kolegy (formou osobních setkání). Až po té je mezi preferencemi uvedena prezenční forma školení. Zájem o distanční formu je na posledním místě spolu s možnosti sdílení informací s kolegy elektronickou formou.

Stejně jako poradci na ZŠ, preferují také poradci na SŠ spíše možnost účastnit se prezenčních kurzů, než distančních. Účast na školeních je dokonce jejich druhá nejčastěji preferovaná volba podpory. Stejně jako poradci na ZŠ, preferují poradci na SŠ sdílení praxe s kolegy spíše formou osobních setkání. U obou skupin respondentů je spíše menší zájem o informování o novinkách v oblasti rozvoje lidských zdrojů (RLZ) v organizacích zaměstnavatelů (firmy, veřejná správa, neziskové organizace).

Mezi dalšími postřehy respondentů se objevila i upřesnění, která se týkají právě podpory poradců. Konkrétně by měli poradci rádi přístup ke včasným aktualizacím a aktualitám z MŠMT (které se týkají oblasti kariérového poradenství). Dále by někteří poradci přivítali informování formou elektronických periodik. Celkově by rádi poradci získali větší prostor na práci s žáky a preferovali by méně administrativy, která se týká jejich hlavní pracovní náplně, ale i oblasti poradenství.

Oblast podpory vzdělávání

Protože Národní ústav pro vzdělávání poskytuje již od roku 2006 výchovným – kariérovým poradcům na školách možnost účastnit se kurzu dalšího vzdělávání na téma kariérové poradenství (zdarma, formou e-learningu), bylo jedním z cílů studie zmapovat aktuální zájem o jednotlivé stávající a inovované moduly.

Mapován byl zájem o 31 vybraných témat (modulů) ve studijním prostředí eKariéra+, kde 10 témat bylo do e-learningu zařazeno již v roce 2006, dále byly postupně dodávány další moduly (např. v podobě animací) a 11 témat bylo upraveno či přidáno v rámci inovace studijního prostředí v roce 2011.

Protože možnost účastnit se kurzu je nabízena jak těm, kteří tímto e-learningem ještě neprošli, tak těm, kteří již absolvovali kurz v roce 2006, bylo v šetření zjišťováno, zda by v případě zájmu o účast chtěli účastníci absolvovat kurz v úrovni základní či pro pokročilé. Zároveň byl zjišťován zájem o formu, a to v prezenční podobě (buď jako školení nebo jako interaktivní workshop – trénink) nebo ve formě distanční (jako e-learning) či ve formě kombinované (část kurzů prezenčně a část formou e-learningu).

Pokud srovnáme z hlediska vyjádřeného zájmu formy, jednoznačně nejvíce preferovaná je forma e-learningu. Zájem o prvních 10 nejžádanějších témat realizovaných touto formou se pohybuje v pásmu 50 – 65 % zájemců. Následuje forma klasických prezenčních školení, kde se zájem o prvních 10 nejžádanějších témat realizovaných touto formou pohybuje v pásmu 35 – 40 % zájemců. Následně je v pořadí zájmu forma interaktivních tréninků a workshopů, kde se zájem o prvních 10 nejžádanějších témat realizovaných touto formou pohybuje v pásmu 25 – 35 % zájemců. O kombinovanou formu projevilo zájem průměrně 10 – 20 % zájemců.

Pokud srovnáme tyto průměrné výsledky s předchozím mapováním podpory poradců, vycházela jako preferovanější forma školení prezenční oproti školením distanční formou (e-learningem), tj. naopak než při volbě konkrétních témat. Ovšem otázka ohledně podpory se týkala srovnání jednotlivých způsobů podpory a procenta v této předchozí otázce vyjadřují pouze preference volby na 1. – 4. místě – ne procento zájemců. Zároveň také může být zkreslující, pokud se respondenti vyjadřují obecně a pokud volí konkrétní témata, u kterých si jasněji mohou představit náplň školení a dle toho adekvátněji volit formu.

Dle výstupů je velmi jasně vidět, že konkrétní téma jasně volbu formy ovlivňuje – výsledky preferencí se poměrně znatelně u jednotlivých témat liší.

Srovnání bylo také provedeno mezi volbou úrovně, kdy respondenti nejen volili téma a formu dle preferovaného zájmu, ale také úroveň (kurz základní či pokročilé úrovně).

Pokud srovnáme celkové vyjádření zájmu o daná témata, pak se všichni respondenti vyjádřili (100 %), že by v jakékoliv formě rádi absolvovali témata: Kariérová dráha, Vstup na trh práce, Informační zdroje pro kariérové poradenství, Uplatnění absolventů na trhu práce a Příprava na pracovní pohovor.

Naopak 20 – 30 % respondentů se vyjádřilo, že celkově nemá zájem o témata: Kariérový management v průběhu pracovního života, Kompetenční model služeb zaměstnanosti, Volba

střední školy žáků se zdravotním postižením, Problematika Europass, Poradenství pro podnikání, Vzdělávání žáků cizinců, Praktické aspekty vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem a Metodika ISA. Celkově ovšem může být neochota absolvovat tyto kurzy na tato témata z důvodu neznalosti dané problematiky – témata jako např. kariérový management či práce s kompetenčním modelem na školách jsou poměrně nové oblasti, a pod danými tématy si často většina učitelů nepředstavuje nic konkrétního. V případě šetření, které by mapovalo pouze zájem o školicí témata, by bylo vhodné dodat respondentům stručné anotace jednotlivých témat resp. modulů.

Ve formě e-learningového kurzu preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na základní úrovni v těchto oblastech (preference na prvních deseti místech): Národní soustava kvalifikací (NSK) v kariérovém poradenství (KP), Požadavky světa práce a KP, Uplatnění absolventů na trhu práce, KP pro žáky se zdravotním znevýhodněním, Nezaměstnanost, Informační zdroje pro KP, Spokojenost absolventů SŠ se studiem a zaměstnáním, Potřeby a požadavky zaměstnavatelů, Širší společenské souvislosti KP a Orientace ve světě práce. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 35 – 50 % respondentů.

Ve formě e-learningového kurzu preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na pokročilé úrovni v těchto oblastech (preference na prvních deseti místech): Orientace ve vzdělávací soustavě a nabídce, Požadavky světa práce a KP, Informační zdroje pro KP, Orientace ve světě práce, Potřeby a požadavky zaměstnavatelů, Širší společenské souvislosti v KP, Poradenství pro podnikání, Kariérová dráha, Problematika Europass a překvapivě také modul Úvod do KP. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 15 – 30 % respondentů.

Ve formě prezenčních kurzů preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na základní úrovni v těchto oblastech (preference na prvních deseti resp. třinácti místech): Problematika Europass, Nástroje podpory zdravotně a sociálně znevýhodněných, Řešení krizových situací a konfliktů, Životní a studijní styl jako prevence, Metodika ISA, Řízení stresu (stress management), Příprava na pracovní pohovor, Komunikace, KP pro žáky se zdravotním znevýhodněním, Spokojenost absolventů SŠ se studiem a zaměstnáním, Podpora kariérového rozhodování a vzdělání ve výuce, Kariérová dráha, Úvod do KP. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 20 – 35 % respondentů.

Ve formě prezenčních kurzů preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na pokročilé úrovni v těchto oblastech (preference na prvních deseti resp. třinácti místech): Adaptace absolventa na přechod ze školy do zaměstnání, Vstup na trh práce, Uplatnění absolventů na trhu práce, Vzdělávání žáků cizinců, Úvod do KP, Příprava na pracovní pohovor, Komunikace, Kariérová dráha, Nezaměstnanost, Pracovně právní problematika, Volba střední školy žáků se zdravotním postižením, Národní soustava kvalifikací (NSK) v kariérovém poradenství. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 15 – 25 % respondentů.

Ve formě interaktivních workshopů, tréninků preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na základní úrovni v těchto oblastech (preference na pěti místech): Řízení stresu (stress management), Řešení krizových situací a konfliktů, Vstup na trh práce, Životní a studijní styl jako prevence, Kariérová dráha. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 10 – 15 % respondentů.

Ve formě interaktivních workshopů, tréninků preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na pokročilé úrovni v těchto oblastech (preference na šesti místech): Řízení stresu (stress management), Řešení krizových situací a konfliktů, Vstup na trh práce, Příprava na pracovní pohovor, Komunikace a Potřeby a požadavky zaměstnavatelů. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 15 – 20 % respondentů.

Ve formě kombinovaného vzdělávání preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na základní úrovni v těchto oblastech (preference na šesti místech): Nástroje podpory zdravotně a sociálně znevýhodněných, Praktické aspekty vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem, Adaptace absolventa na přechod ze školy do zaměstnání, Uplatnění absolventa na trhu práce, Širší společenské souvislosti KP a Úvod do KP. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 10 – 15 % respondentů.

Ve formě kombinovaného vzdělávání preferují respondenti celkově nejvíce získání informací na pokročilé úrovni v těchto oblastech (preference na sedmi místech): Kariérový management v průběhu pracovního života, Uplatnění absolventů na trhu práce, Životní a studijní styl jako prevence, Metodika ISA, Řešení krizových situací a konfliktů, Komunikace, Požadavky světa práce a KP a Orientace ve světě práce. Nejvíce preferované kurzy v této podobě volí 10 – 15 % respondentů.

Celkově lze k zájmu o vzdělávání shrnout, že volba tématu výrazně ovlivňuje volbu formy (prezenční, distanční, kombinovaná). Celkově dle hodnocených konkrétních témat respondenti preferovali kurzy e-learningové a následně prezenční. U e-learningové distanční formy mírně převládá zájem o kurzy spíše na základní úrovni, u prezenčního školení zaměřeného interaktivně mírně převládá zájem o kurzy pokročilé úrovně.

Respondenti také doplnili témata, která ve výčtu chybí a která jsou předmětem jejich zájmu. Jde jak o témata z oblasti tzv. hard skills (legislativa, která se týká oblasti kariérového poradenství), tak o témata ze skupiny tzv. soft skills kurzů, a to témata: spolupráce, sebehodnocení či sebepoznávání a poznání druhých. Tyto oblasti mohou být podnětem pro další případnou inovaci e-learningových modulů.

Graf č. 39 – zájem o vzdělávání v oblasti kariérového poradenství ve vybraných tématech formou e-learningu – SŠ (%)

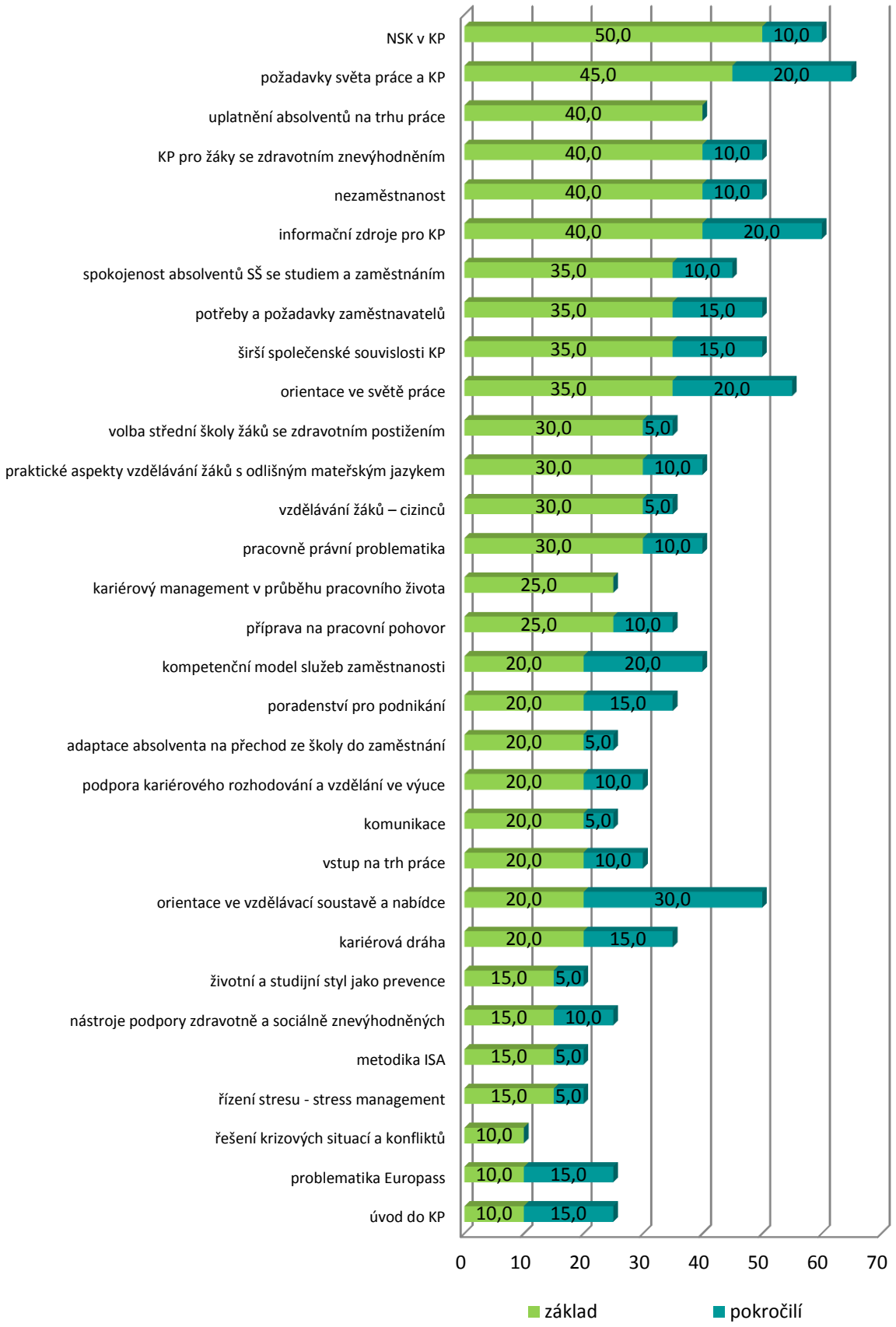

Graf č. 40 – zájem o vzdělávání v oblasti kariérového poradenství ve vybraných tématech formou prezenčních školení – SŠ (%)

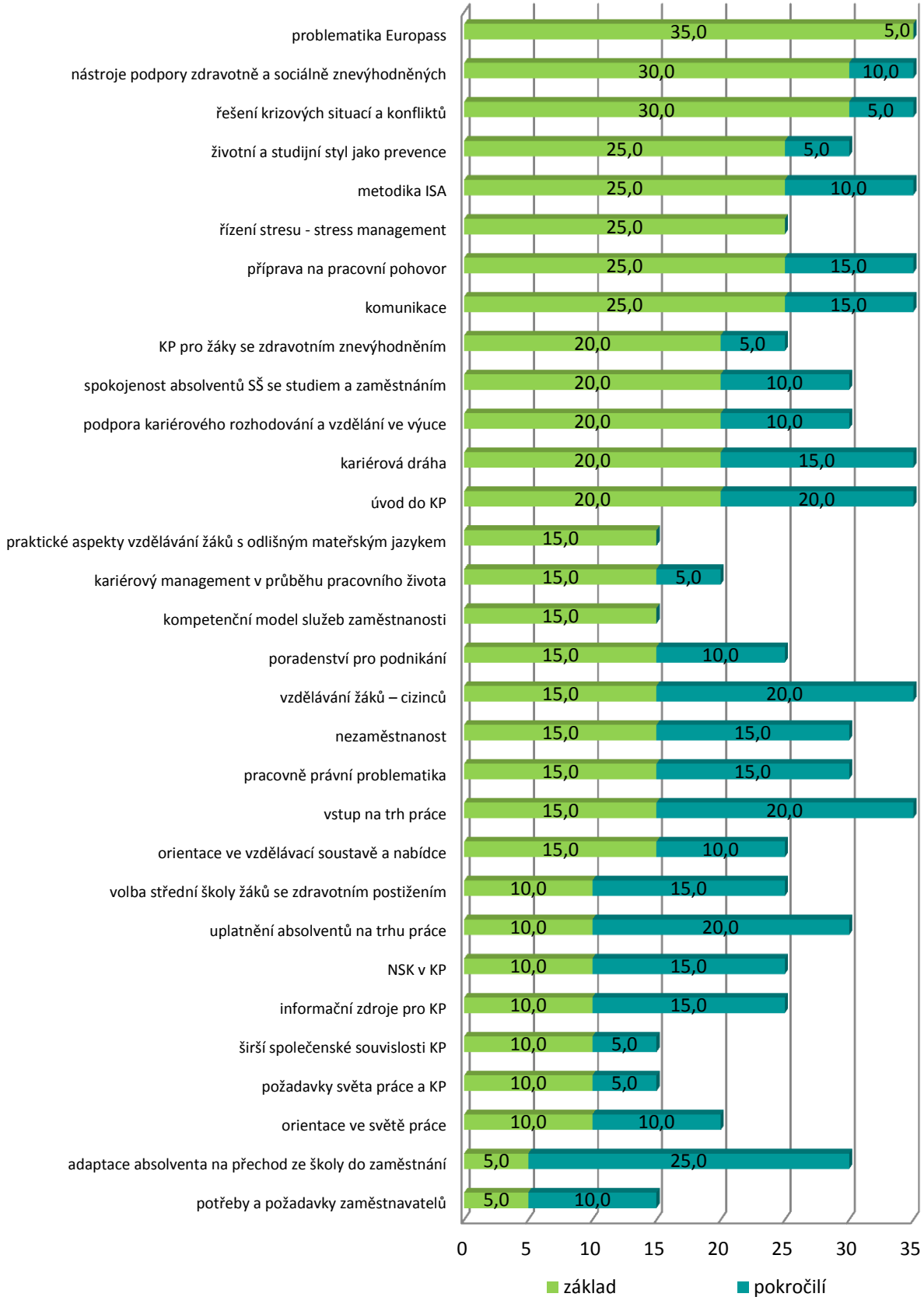

Graf č. 41 – zájem o vzdělávání v oblasti kariérového poradenství ve vybraných tématech formou interaktivních workshopů, tréninků – SŠ (%)

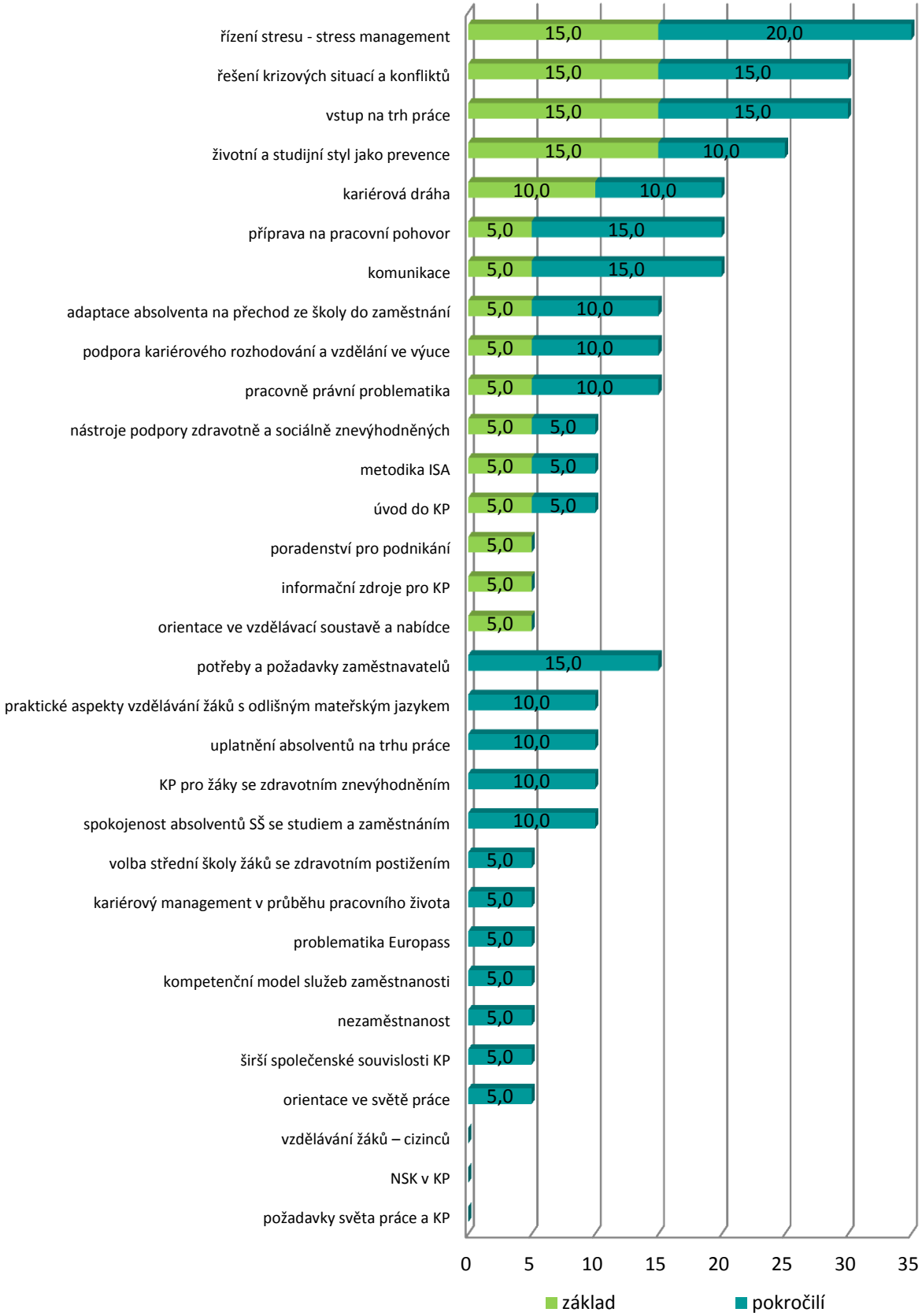

Graf č. 42 – zájem o vzdělávání v oblasti kariérového poradenství ve vybraných tématech formou kombinovanou – SŠ (%)

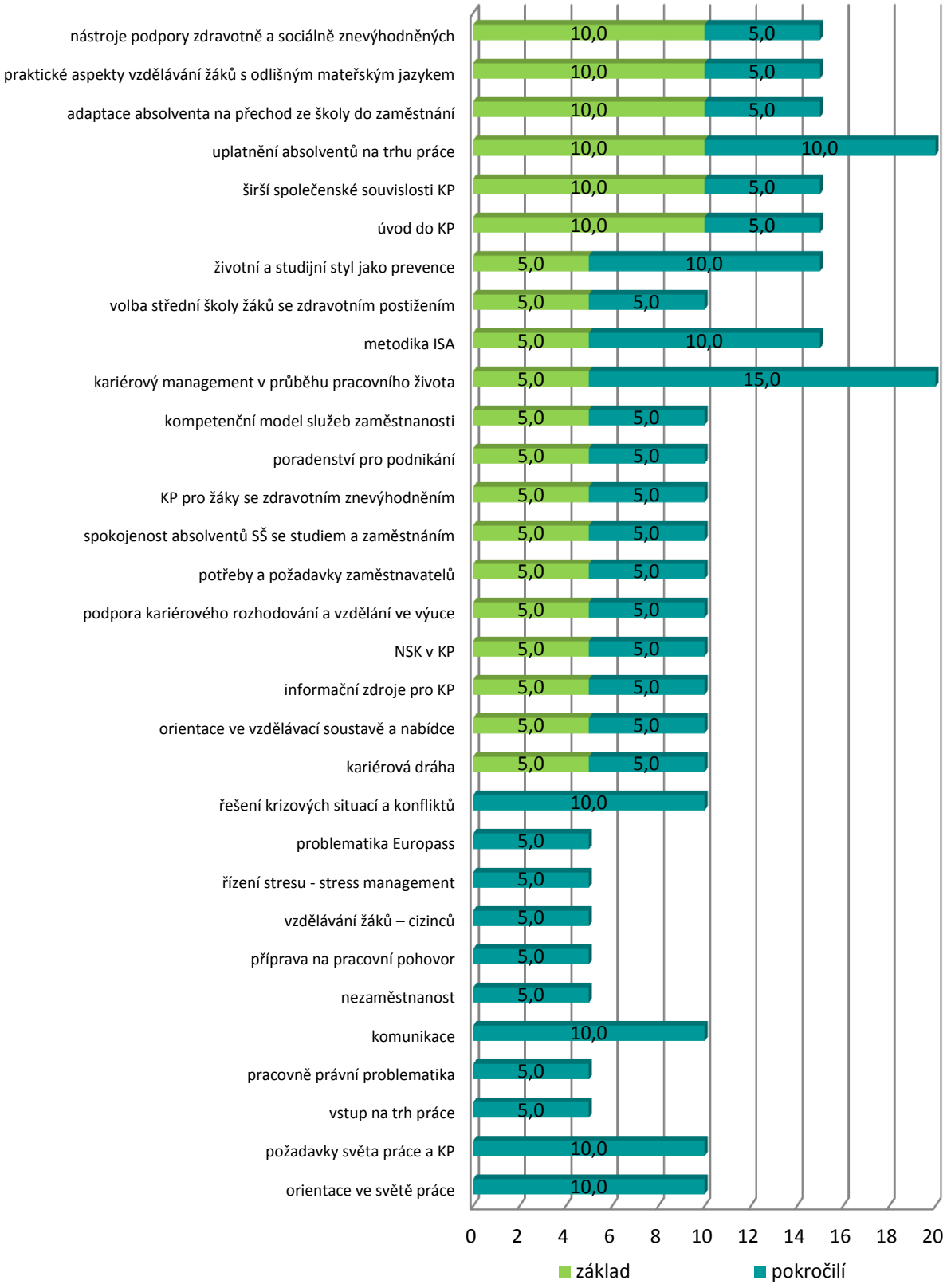

9 ZÁVĚR

Šetření mapovalo pět základních oblastí, které se týkají práce výchovných – kariérových poradců na základních a středních školách. Cílem bylo sestavení typického profilu současného poradce na škole a také zjištění, jaké podmínky má tento poradce k poskytování poradenství ve škole, jaká je jeho typická náplň práce a jak ji on, resp. škola, propaguje, jací jsou typičtí klienti, která témata s nimi nejčastěji řeší a jaký druh podpory, která by zkvalitnila, zefektivnila nebo usnadnila jejich práci, by tito poradci přivítali.

Kdo se tedy na školách kariérovému poradenství věnuje? Každá z oslovených škol má ředitelem určenou osobu, která se této problematice přímo věnuje – zpravidla jde o poradce, který bývá označován někde stále jako výchovný, někde kariérový, někde výchovný – kariérový. Zároveň se problematice kariérového poradenství věnují učitelé, kteří jsou jednak s žáky v denním kontaktu a mohou s nimi řešit i témata týkající se kariérní volby a kteří zároveň pracují s touto problematikou v rámci průřezových témat. Na středních školách se navíc tématem volby vzdělávací a profesní dráhy žáků zabývají, dle respondentů, také např. speciální pedagogové či školní psycholog. Více jak 2/3 výchovných – kariérových poradců se podílí u průřezového tématu Člověk a svět práce jak na přípravě pro zapojení do školního vzdělávacího programu, tak přímo na výuce. Ovšem celá 1/3 výchovných – kariérových poradců uvedla, že se nepodílí ani na přípravě ani na výuce tématu.

Jaký je profil současného výchovného – kariérového poradce? Tuto práci vykonávají převážně ženy středního a vyššího věku. Jimi deklarovaná praxe v oblasti kariérového poradenství je více než u poloviny respondentů poměrně dlouhá (6 let a více). Práci kariérového poradce zpravidla vykonávají nejčastěji současně s prací učitele a zároveň jsou na školách velmi často zároveň také výchovnými poradci. Je ovšem otázkou, nakolik respondenti dokázali uváděnou praxi vztahující se ke kariérovému poradenství oddělit od poradenství výchovného. Situace na základních a středních školách je z hlediska odpovědí k uváděným charakteristikám v podstatě obdobná. Nejvíce rozdílů je zaznamenáno ve struktuře praxe poradců, kdy na středních školách uvedlo poměrně více respondentů délku poradenské praxe kratší než 1 rok.

Jaké služby v oblasti kariérového poradenství školy nabízejí a jak je propagují? Jak základní, tak střední školy se zaměřují na propagaci kariérového poradenství poskytovaného na jejich škole zejména směrem k žákům, kterých se volba vzdělávací a profesní dráhy aktuálně týká. Tito žáci mají dostatek informací, kde poradce najít a kdy je možné ho kontaktovat (časová a prostorová dostupnost). Jeden z doplňujících slovních komentářů dokresluje pravděpodobně stále klasický přístup k propagaci odborných služeb na školách: „…nemáme školního psychologa ani pedagoga, ne vždy je zájem ze strany studentů a rodičů, využíváme více nástěnek, centrální i ve třídách, než školních www stránek…“. Jako slabší stránky propagace hodnotí poradci (opět na základních a středních školách obdobně) propagaci (nejen) poradenských služeb, které kariéroví poradci nabízejí osobám/klientům vně školy. Nedostačující je nejen propagace směrem k osobám mimo školu (např. směrem k zájemcům o studium na této škole), ale zajímavé je, že zejména na středních školách až 1/3 respondentů označuje jako spíše nedostatečné informování rodičů žáků školy. Souvislost je patrná s ne zcela pozitivně hodnocenou propagací kariérového poradenství na webových stránkách školy, které jsou ideálním nástrojem právě k propagaci mimo školu směrem k veřejnosti.

Jak poradci na školách pracují se zdroji na internetu? Poradci na obou typech škol využívají webové portály, ale spíše jako doplňkový nástroj pro podporu svých poradenských služeb. Na základních školách poradci pracují zejména s portály, které poskytují možnosti žáky otestovat (např. testy profesních předpokladů či profesní orientace ad.).

Poradci na středních školách naopak tento typ portálu využívají spíše okrajově a preferují práci s webovými stránkami, které nabízejí informace pro uchazeče o práci. Z hlediska obsahového zaměření nejvíce při práci poradců převládají webové stránky a portály, které

nabízejí různé databáze, přehledy ad. Zejména jde o přehledy vzdělávacích zařízení (škol, ale i institucí poskytujících další vzdělávání) a dále o přehledy profesí a informací o nich.

Z hlediska mapování využívání konkrétních portálů, které s problematikou volby vzdělávací a profesní dráhy souvisí, lze shrnout výstupy šetření takto: poradci nejčastěji využívaný portál je jednoznačně Atlas škol, a to jak u základních, tak středních škol (resp. u poradců na těchto typech škol). Dále v žebříčku figurují portály, které mají jednoduchý návodný název, resp. název obsahuje přesně to, co poradce hledá (např. „vysokeskoly“ a „stredniskoly“ s různými koncovkami domén: cz, eu, com). Výjimkou je mezi poradci na základních školách portál Národního ústavu pro vzdělávání Infoabsolvent.cz, který se zaměřuje zejména na volbu střední školy. Proto byl respondenty na ZŠ označen jako druhý nejčastěji používaný portál. Na středních školách poradci tento portál využívají méně (skončil na pomyslném šestém místě z hlediska nejčastějšího používání), a to zejména z výše uvedeného důvodu, kterým je specializace portálu na střední školy.

Spíše na středních pozicích z hlediska četnosti využívání figurují portály týkající se volby povolání, resp. volby profese. Celkově lze tedy říci, že vazbu na trh práce tak poradci spíše preferují předávat žákům zprostředkovaně, a to právě přes lokální úřad práce, resp. informační poradenské středisko. Vedle spolupráce s IPS je pro poradce také velmi důležitá spolupráce s místními pedagogicko-psychologickými poradnami.

Jak poradci na školách vidí v oblasti kariérového poradenství roli škol, úřadů práce a pedagogicko-psychologických poraden? Celkově lze shrnout, že jak poradci na základních, tak na středních školách vidí v dílčích oblastech, které přímo spadají pod kariérové poradenství, nebo s ním souvisejí, nezastupitelnou roli úřadu práce. Dále si sami uvědomují také podstatnou roli jak základních, tak středních škol. Zpravidla pak poradci na základních školách vidí větší důležitost v roli základních škol a poradci na středních školách přikládají větší význam středním školám. Roli pedagogicko-psychologických poraden vidí poradci z obou stupňů škol zásadní v oblasti testování a diagnostiky studijních předpokladů, v dalším sledu vidí poradci na obou stupních škol jejich roli také v poskytování komplexního individuálního kariérového poradenství. V oblastech kariérového poradenství, které se přímo vážou na trh práce a pracovní uplatnění, ale respondenti roli poraden vidí spíše jako doplňující (oproti roli úřadu práce a škol).

Při celkovém srovnávání názorů poradců na základních vs. poradců na středních školách lze hodnotit zhruba shodně preference názorů na poskytování informací o vzdělávací nabídce; poskytování informací o pracovních možnostech; poskytování informací o uplatnění absolventů škol v regionu na trhu práce a poskytování možnosti testování – diagnostika studijních předpokladů; poskytování poradenství v oblasti volby vzdělávání, dalšího studia; poskytování poradenství v oblasti volby povolání.

Větší rozdíly v preferencích názorů lze mezi poradci na základních vs. na středních školách zaznamenat v oblastech: poskytování poradenství v oblasti volby povolání; poskytování poradenství, jak se orientovat ve světě práce (např. jak zvládnout přijímací pohovor, jaké jsou typy pracovních smluv atp.); poskytování komplexního individuálního kariérového poradenství (pro volbu profesní a vzdělávací dráhy).

Jaké jsou hlavní tematické oblasti, které výchovní – kariéroví poradci na školách v rámci své poradenské činnosti řeší? Celkově lze shrnout, že témata, kterými se výchovní – kariéroví poradci zabývají v rámci své poradenské činnosti, jsou velmi podobná jak na základní, tak na střední škole. Rozdíl je zejména v četnosti: to, jak se často poradce s kterým tématem ve své praxi setkává, určuje jednak stupeň školy (základní vs. střední), ale také typ středoškolského vzdělávání (zejména rozdíl mezi obecně a odborně zaměřenou výukou).

Na základních školách je poradenským tématem č. 1 volba povolání a s ním úzce související volba dalšího studia, vč. řešení prospěchu žáků. Testování zájmů a předpokladů je spíš okrajová záležitost, stejně jako konkrétní příprava na vstup na trh práce. Přesto lze shrnout, že testováním se více zabývají poradci na ZŠ ve srovnání s poradci na SŠ. U přípravy na vstup na trh práce je poměr opačný – tuto problematiku více řeší poradci středoškolští ve srovnání s poradci na ZŠ. U poradců na SŠ je pouze okrajově řešeno také téma změny školy a předčasné odchody ze studia.

Na středních školách je poradenským tématem č. 1 prospěch a následně příprava na vstup na trh práce. Velmi často poradci řeší s žáky volbu studia. Na střední škole, oproti základní, je častěji s žáky probírána také možnost změny oboru vzdělání (ať v rámci školy či s případným přestupem na jinou instituci).

Z důvodu prolnutí rolí poradce (jak oblast kariérní volby, tak oblast výchovná), řeší často poradci na obou stupních škol také výchovné problémy, problémy s motivací ke studiu či problémy osobního charakteru. Ty ovšem velmi často mají souvislost právě s tématy zaměřenými přímo na kariérní volbu, jakými jsou prospěch či předčasné odchody ze studia. Předčasné ukončení studia řeší častěji poradci na středních školách – minimálně občas se s touto problematikou setkali všichni poradci SŠ (na ZŠ bylo toto téma zaznamenáno více než u 1/3 poradců).

Jakou by poradci na školách přivítali podporu? Poradci na obou stupních škol by přivítali podporu zejména v přístupu k informacím v oblasti kariérového poradenství v ČR a k pomůckám, nástrojům, které by mohli využívat během poradenské praxe (vč. přístupu k metodikám). Na základních školách je pak na dalších příčkách z hlediska vyjádřených preferencí přístup k legislativě, která se týká oblasti kariérového poradenství, a možnosti sdílení informací s kolegy (formou osobních setkání). Až po té je mezi preferencemi uvedena prezenční forma školení. Zájem o distanční formu je na posledním místě spolu s možností sdílení informací s kolegy elektronickou formou.

Stejně jako poradci na základních školách, preferují poradci na středních školách možnost účastnit se spíše prezenčních než distančních kurzů. Účast na školeních je dokonce jejich druhá nejčastěji preferovaná volba podpory. Stejně jako poradci na ZŠ preferují poradci na SŠ sdílení praxe s kolegy spíše formou osobních setkání. U obou skupin respondentů je spíše menší zájem o informování o novinkách v oblasti rozvoje lidských zdrojů (RLZ) v organizacích zaměstnavatelů (firmy, veřejná správa, neziskové organizace).

Mezi dalšími postřehy respondentů se objevila i upřesnění, která se týkají právě podpory poradců. Konkrétně by měli poradci rádi přístup ke včasným aktualizacím a aktualitám z MŠMT (které se týkají oblasti kariérového poradenství). Dále by někteří poradci přivítali informování formou elektronických periodik. Celkově by rádi poradci získali větší prostor na práci s žáky a preferovali by méně administrativy, která se týká jejich hlavní pracovní náplně, ale i oblasti poradenství.

Z hlediska podpory v oblasti vzdělávání lze shrnout, že volba tématu výrazně ovlivňuje volbu formy (prezenční, distanční, kombinovaná). Celkově dle hodnocených konkrétních témat respondenti preferovali kurzy e-learningové a následně prezenční. U e-learningové distanční formy mírně převládá zájem o kurzy spíše na základní úrovni, u prezenčního školení zaměřeného interaktivně mírně převládá zájem o kurzy pokročilé úrovně.

Celkově lze tedy shrnout, že výchovní – kariéroví poradci na školách jsou nejčastěji ženy s pedagogickým vzděláním středního věku s délkou praxe v oblasti vzdělávací a profesní volby v průměru 6 let. Poradenskou praxi vykonávají nejčastěji v kombinaci s učitelstvím, často mají v rámci jednoho úvazku ještě další role. Na poradenskou praxi tedy v reálném čase nemají dostatečný prostor. Pouze 2/3 poradců se podílejí na přípravě či realizaci průřezového tématu Člověk a svět práce. Z hlediska nabízených poradenských služeb své školy hodnotí poradci jako nejlepší informační servis pro žáky své školy. Jako ne vždy dostačující hodnotí již ale poskytování informací o kariérovém poradenství pro rodiče těchto žáků. Zcela minimální je pak propagace těchto poradenských služeb mimo školu (např. pro budoucí zájemce o studium).

Využívání webových portálů se liší u poradců na základních a na středních školách. Na základní škole preferují poradci spíše portály, které nabízejí testování žáků. Na střední škole jsou to portály týkající se volby povolání, resp. volby profese. Z hlediska spolupráce s dalšími subjekty resortu školství a práce, které se zabývají oblastí kariérového poradenství nebo oblastí s tímto tématem související, vidí poradci jako klíčovou spolupráci s úřady práce, resp. s IPS (Informační poradenská střediska). V oblasti vlastní poradenské práce školních poradců jsou řešená témata s klienty velmi podobná jak na základní, tak na střední škole. Rozdíl je zejména v četnosti: to, jak se často poradce s kterým tématem ve své praxi setkává, určuje

jednak stupeň školy (základní vs. střední), ale také typ středoškolského vzdělávání (zejména rozdíl mezi obecně a odborně zaměřenou výukou).

Z hlediska podpory poradců by respondenti na obou stupních škol přivítali podporu zejména v přístupu k informacím v oblasti kariérového poradenství v ČR a k pomůckám, nástrojům, které by mohli využívat během poradenské praxe (vč. přístupu k metodikám). Na základních školách je pak na dalších příčkách z hlediska vyjádřených preferencí přístup k legislativě, která se týká oblasti kariérového poradenství, a možnosti sdílení informací s kolegy (formou osobních setkání). Z hlediska podpory v oblasti vzdělávání lze shrnout, že volba tématu výrazně ovlivňuje volbu formy (prezenční, distanční, kombinovaná). Celkově dle hodnocených konkrétních témat respondenti preferovali kurzy e-learningové a následně prezenční. U e-learningové distanční formy mírně převládá zájem o kurzy spíše na základní úrovni, u prezenčního školení zaměřeného interaktivně mírně převládá zájem o kurzy pokročilé úrovně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA)

Národní ústav pro vzdělávání provozuje internetový informační systému ISA, který pomáhá zejména:

- **žákům základních škol při volbě oboru vzdělání a výběru střední školy,**
- **žákům středních škol při rozhodování o pokračování ve vzdělávání a při přechodu na trh práce,**
- **výchovným-kariérovým poradcům a učitelům při poskytování kariérového poradenství a výuce témat Úvodu do světa práce,**
- **managementu škol při úpravách vlastní vzdělávací nabídky a tvorbě školních vzdělávacích programů.**

Systém je přístupný na www.infoabsolvent.cz.

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA) propojuje informace o školách a oborech vzdělání s poznatky o uplatnění absolventů škol na trhu práce a o potřebách zaměstnavatelů. Poskytuje rovněž informace o problémech se studiem a předčasných odchodech ze školy.

O vznik systému ISA se postaral Národní ústav odborného vzdělávání v rámci systémového projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy **Vzdělávání – Informace - Poradenství – VIP Kariéra**, který byl financován z Evropského sociálního fondu a ze státního rozpočtu ČR. Budování systému ISA pokračuje v rámci projektu **VIP II - Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy.**

ISA nabízí podrobná data o školách a oborech v jejich vzdělávací nabídce, obsahuje i multimediálního průvodce volbou povolání.

ISA obsahuje informace založené na analýzách, které usnadňují orientaci v situaci na trhu práce jak žákům a zejména budoucím absolventům středních a vyšších škol, tak i managementu a pedagogům škol.

Informace poskytované systémem ISA vycházejí z podrobných analýz, které se připravují v Národním ústavu pro vzdělávání v rámci uvedených projektů. Především jde o každoročně prováděné **rozbory nezaměstnanosti absolventů škol**, z nichž je možné zjistit obory, jejichž absolventi mají v současnosti výraznější problémy s uplatněním na trhu práce, i to, jak se v tomto směru situace vyvíjí. ISA využívá i poznatků, vyplývajících ze **šetření mezi pracovníky úřadů práce**. Na základě jejich zkušeností je totiž možné identifikovat konkrétní problémy absolventů škol při hledání práce či problematické i perspektivní obory vzdělání.

Pro účely nového informačního systému jsou zjišťovány i **názory zaměstnavatelů, pracovníků personálních agentur a provádí se analýza inzerce**. Tato šetření přinášejí představu o tom, jaké jsou vlastně potřeby zaměstnavatelů, jaké jsou jejich kvalifikační požadavky a jaké dovednosti by absolventi měli mít, pokud se chtějí v praxi dobře uplatnit.

Další analýzy, které jsou zde využity, se věnují **přechodu absolventů ze střední školy** do praxe či do terciárního vzdělávání. Lze z nich poznat, jak jsou absolventi připraveni pro vstup na trh práce a výkon své profese, což představuje zpětnou vazbu i pro vzdělávací nabídku a vzdělávací programy středních a vyšších odborných škol.